

IOAN DEGĂU (coordonator)

Crișana tradițională, VI

Pagini de istorie, geografie, etnografie și folclor

Crișana Tradițională este un proiect propus și finanțat
de Ioan Degău
și asumat de Societatea cultural-științifică AdSumus.
E-mail: ad.sumus@laposte.net

Tehnoredactare: Octavian Blaga

Notă. Seria *Crișana tradițională* este un proiect integrator de cultură țărănească din zona etnografică Crișana, care-și propune să producă măcar anual o apariție editorială. Proiectul a fost demarat și este susținut de Ioan Degău. Seria editorială reunește studii și articole în temă, unele publicate în reviste și periodice, altele constituindu-se capitole în monografii regionale, zonale sau locale, dar și cercetări care văd în premieră lumina tiparului, unele noi, altele din varii arhive.

IOAN DEGĂU
(coordonator)

Miron Blaga
Octavian Blaga
Maria Flavia Ciocotișan
Violeta Gherman
Romanița Diana Horga
Diana Iancu
Constantin Mălinaș
Alexandru Teoran
Vasile Todincă

CRIȘANA TRADIȚIONALĂ, VI.

Pagini de istorie, geografie, etnografie și folclor

Editura Primus
Oradea, 2016

Sumar

Diana Iancu	
Personalitatea martirului Dr. Ioan Ciordaș (1877-1919).....	7
Ioan Degău	
Pagini din istoria Băncii Naționale a României, Sucursala	
Bihor. Un document	31
Constantin Mălinaș	
Mihai Pop Bruchenthal. O personalitate de legendă	41
Alexandru Teoran	
Izvorul intermitent de la Călugări. Mănăstirea Izbuc	51
Maria Flavia Ciocotișan	
Considerațiuni cu privire la cercetarea folclorului românesc	
din Transilvania. Secolul al XIX-lea	57
Vasile Todincă, Romanița Diana Horga	
Ritualul sărbătorilor de iarnă în satele de la poalele Munților	
Zărandului. Dezna, Moneasa și Dieci	99
Miron Blaga, Octavian Blaga	
<i>Slobozi-ne, gazdă,-n casă!</i> Colinzi de pe Valea Iadului	119
[Colo sus, în vremea-aceea]	121
[Viflaime, Viflaime]	121
[Adam, dacă a greșit]	122
[Steaua sus răsare]	123
[Ah, ce nebunie și ce tiranie]	124
[În oraș la Viflaim]	125
[Astăzi, cel prealăudat]	126
[N-a trecut mult și-au venit]	129
[Sus, în dalbul răsărit]	132
[D'urlă-și, Doamne, cine-și d'urlă?]	133
[Saltă, saltă boul sur]	133
[În cetatea-mpărătească]	134

[Ia, sculați voi, ce dormiți].....	135
[Când cina Iisus la masă].....	136
[Lângă Bethleem, pe-o vale].....	136
[Bună veste-n astă casă].....	138
[Pe cel șes cu flori frumoase]	139
[Slobozi-ne, gazdă,-n casă].....	139

Ioan Degău, Violeta Gherman

"Pepiniera" cântecului popular din Bihor.....	141
Grupul „Florica Ungur”	142
Grupul vocal „Florile Bihorului”	144
Denisa Mihele.....	147
George și Georgiana Sabău.....	149
Diana Tulea	152
Bianca Popa.....	153
Giulia Țeș.....	157
Cristina Georgiana Nistor.....	159
Alexia Rukmina Moraru	160
Alexandru Florian David	162
Cătălin Bulgaru	164
Dalia Bodiu.....	166
Ștefania Andreea Cristea.....	168
Oana Berdie.....	170
Dragoș Mihai Negruțiu	172
Denisa-Ioana Briscan.....	174
Andreea Petcu.....	176
Casiana Jurcuț Nicoară	177
Anamaria Sârb	179
Maria și Mădălin Miclăuș.....	183
Raluca Pop.....	186
Anastasia și Ștefan Păruș.....	187
Denisa Ciuciu	189
Anne-Marie Popovici	191
Rareș Ivanov	192
Maria Raluca Cseke.....	194
Mădălin Sturz.....	197

Addenda fotografică	199
---------------------------	-----

Diana Iancu

Personalitatea martirului

Dr. Ioan Ciordaș.

(1877-1919)

Personalitate marcantă a istoriei bihorene, dr. Ioan Ciordaș și-a pus viața în slujba neamului românesc, acționând conform crezului său național, exprimat astfel: „Viața mea este a poporului meu”.

Contribuția dr. Ioan Ciordaș la afirmarea drepturilor românilor din sudul Bihorului și la realizarea dezideratului unității naționale este incontestabilă. A animat – cu o exemplară putere de muncă – viața politică, culturală, socială și economică sud-bihoreană.

Viața și faptele lui reprezintă o mărturie elocventă despre marele om care a fost Ioan Ciordaș. În legăturile lui cu familia, cu țăranii, cu tinerii și cu colaboratorii săi în mișcarea națională, a fost același om cumsecade și binevoitor. Fire altruistă, a pus, întotdeauna, binele societății pe primul plan.

Figura lui era întâmpinată cu simpatie sinceră și respect. Orator de talent, el se impunea la toate ocaziile, prin logica și obiectivitatea expunerilor sale. „Bărbat fără prihană, de o rară noblețe sufletească, condus, întotdeauna, în activitatea sa publică, de considerațiile înalte ale unui conducător predestinat”, Ioan Ciordaș era unul dintre cei mai apreciați membri ai Comitetului Național, iar românii din Bihor aveau față de el nețărmurită recunoștință și încredere. Fără îndoială, la formarea caracterului ferm, autoritar și dinamic al lui Ioan Ciordaș, un rol important l-a avut realitățile sociale și politice, din timpul dominației austro-ungare, în care acesta s-a făcut remarcant.

În presa timpului întâlnim numeroase aprecieri despre personalitatea militantului național dr. Ioan Ciordaș. Deși majoritatea acestora sunt prilejuite de martiriul de la Lunca, merită să fie menționate, datorită faptului că aduc o însemnată contribuție la cunoașterea activității polivalente și a ținutei sale exemplare.

În rândurile următoare, redăm diverse referințe, prilejuite de anunțul trecerii în neființă a lui Ioan Ciordaș.

În periodicul Astrei, *Transilvania*, se făcea publică trista veste cu privire la dispariția celui mai de seamă lider politic al românilor din țara Beiușului: „...dir. desp. Beiuș al Asociațiunii, sufletul mișcărilor noastre naționale din acele părți, care a decedat în 4 aprilie n. 1919, ucis fiind mișelește de hoardele secuiești”¹.

La un an după tragica sa dispariție, *Tribuna* a publicat numărul din 4 aprilie 1920 în memoria martirilor Ioan Ciordaș și Nicolae Bolcaș. Redacția menționa următoarele: „Facem această datorie conștiinței de proporțiile epice ale vremurilor ce străbatem. Cronicari drepecți ai evenimentelor mărețe, prin cari pășim în drumul spre glorie al neamului, avem datoria să lăsăm posterității această filă scrisă cu sânge din istoria luptelor pentru slobozirea Bihorului din robie”².

În acest număr putem citi articole precum: *4 Aprilie 1919. Jertfa de sânge a Bihorului*, în care publicistul Gheorghe Tulbure arată că: „Martirul de la Beiuș a sfințit cu sângele său un pământ călcat de mulți păcătoși și cu moartea sa a aruncat o aureolă de lumină asupra Bihorului...”³.

Este interesant de reținut semnificația martiriului lui Ioan Ciordaș în rândul românilor care l-au cunoscut. Moartea sa a lăsat întipărită în memoria colectivă ideea de jertfă, de sacrificiu suprem. A luat naștere chiar și o legendă țesută în jurul martirilor Ioan Ciordaș și Nicolae Bolcaș. Așa cum scrie în *Tribuna*: „legenda religioasă spune, că din osemintele vecinilor mucenici, izvora un ulei miraculos și

¹ *Transilvania*, 1919, nr. 1-12, p. 30.

² *Tribuna*, 1920, nr. 14, p. 1.

³ *Ibidem*, p. 1.

de bună mireasmă, tămăduitor de boale și curățător de păcate, care oricât era strâns în vase, nu se găta niciodată”¹.

Este publicată corespondența dintre Ioan Ciordaș și Viora Ciordaș, din vremea când acesta era mobilizat în război², și o telegramă sosită din Oradea Mare, care confirma trista veste că Ioan Ciordaș a fost omorât de secui³. Sunt trecute în revistă principalele realizări ale marelui om politic, animator cultural și martir Ioan Ciordaș. Cărturarul Constantin Pavel este semnatarul articolului *Doi martiri. Dr. Ioan Ciordaș și dr. Nicolae Bolcaș*, în care descrie împrejurările asasinării lor.

Tot în același număr al ziarului *Tribuna* este redată interpelarea deputatului Petru E. Papp, în privința desfășurării anchetei pentru prinderea criminalilor și apelul acestuia către populație pentru a contribui la înălțarea unui monument în cinstea martirilor⁴.

La 22 martie 1920 a fost lansat un *Apel*, semnat de către toți conducătorii vieții naționale românești din Beiuș, prin care locuitorii erau chemați să contribuie la strângerea de fonduri necesare ridicării monumentului. Redăm textul *Apelului*:

“În cimitirul ortodox din Beiuș este un mormânt deasupra căruia fâlfâie tricolorul românesc, primul steag arborat la noi. În mormânt sunt două sicrie și în ele osemintele martirilor dr. Ioan Ciordaș și dr. Nicolae Bolcaș, omorâți în noaptea de 3 spre 4 Aprilie 1919.

¹ *Ibidem*.

² *Ibidem*.

³ *Ibidem*, p. 2.

⁴ *Ibidem*, p. 3-4.

Este cea mai mare jertfă de sânge, ce am îndurat noi Bihoreni înaintea realizării visului de veacuri, perzind pe luptătorul neînfrânt, pe apărătorul dârz al cauzei românești și pe tânărul înflăcărat, mândru de numele de român. Cu jertfa vieții lor au scăpat de la moarte alte zeci de intelectuali români, osândiți de bandele secuiești. Au perit ei, lăsând în urma lor un gol, ce se va simți multă vreme. Oricât am căuta să ne mângăem, oricum am încerca noi, urmașii moștenirii lor naționale, nu ne putem achita în mod mai vrednic de pomenirea lor, decât eternizându-le amintirea prin un monument care să vorbească generațiilor viitoare despre martiriul dr. Ioan Ciordaș și dr. Nicolae Bolcaș.

Apelăm deci cu o căldură ce nu se poate coborî în cuvinte, la toți Români, să contribuie cu dăruiri, ca acest monument să-l vedem ridicat cât mai în grabă.

Dăruirile și lista să se trimită la banca "Drăganul" din Beiuș, iar numele și suma se vor achita pe cale ziaristică. Acest monument ar fi gestul cel mai frumos ce-l poate face un popor, care știe să-și cinstească proprii săi martiri"¹.

În revista *Cele trei Crișuri*, Petru E. Papp a publicat articolul *Martirii din Beiuș* în care, prezintă opiniei publice suferințele îndurate de românii din Bihor după unirea de la Alba Iulia. Consemnează că „în cele trei luni de regim comunist am suferit toate torturile infernului. Tribunalele revoluționare și soldații armatei roșii dispuneau asupra vieții Românilor, ca asupra unei turme mânite la abator.

¹ Petru E. Papp, *Din trecutul Beiușului. Pagini de glorie și de jertfe*, „Doina”, Tipografie și Librărie, Beiuș, 1928, p. 271-272.

Mulți au fost condamnați la moarte, aproape toți frunzașii vieții noastre publice”¹. Petru E. Papp evocă personalitatea lui Ioan Ciordaș și pune în lumină contribuția lui la transformarea Beiușului într-un centru de rezistență națională. Vorbește apoi de Nicolae Bolcaș, ca despre un: „Român înflăcărat, [cu] inimă deschisă și fire dârză”².

Ion Clopoșel face următoarea remarcă cu privire la personalitatea martirilor din Beiuș: „Ioan Ciordaș, acest prototip al aspirațiilor noastre, e măcelărit împreună cu tânărul avocat Nicolae Bolcaș care promitea mult ca factor politic, în noaptea de 3 spre 4 aprilie 1919, de bandele destrăbălate și transformate în călăi ale comuniștilor unguri”³.

În articolul *Desrobirea Crișurilor* se trage un semnal de alarmă în legătură cu datoria pe care o avem, ca urmași ai predecesorilor noștri care au contribuit la realizarea idealului național. Se vorbește despre necesitatea de a se înălța un monument martirilor din Beiuș: „Cei adormiți pe veci de bună seamă n’au nevoie de acest monument. Dar avem nevoie noi cei vii și urmașii noștri să-i vedem pururea înaintea ochilor, și să ne aducă aminte, că n’am fi astăzi ceea ce suntem, dacă nu s’ar fi găsit în vremuri mari cine să-și dea viața pentru fericirea viitoare a țării și a poporului românesc”⁴.

¹ *Cele trei Crișuri*, 1922, nr. 5-6, p. 72.

² *Ibidem*, p. 73.

³ Arhivele Naționale – Serviciul Județean Bihor (în continuare: A.N. – S. Jd. Bh), *fond Parohia Ortodoxă Română Beiuș*, dos. 27, f. 56.

⁴ Lucian Bolcaș, *Desrobirea Crișurilor*, în *Cultura poporului român*, 1921, nr. 2, p. 4.

Învățătorul beiușean Ioan Roșu este autorul unor articole emoționante, în care aduce un justificat omagiu martirilor Ioan Ciordaș și Nicolae Bolcaș. Cu ocazia celei de-a patra comemorări, scrie *Martirii trecutului – făuritorii viitorului*, articol în care demască nelegiuirile și speranțele tendențioase ale criminalilor din primăvara anului 1919, care „au schingiuit, ucis mișelește și au îngropat de vii pe apostolii neamului românesc” crezând că prin crima lor „vor îngropa în mormântul necunoscutului toate idealele pentru cari acei apostoli au luptat”¹. Consideră că este necesară întreprinderea unor acțiuni menite să contribuie la formarea unei active conștiințe. Propune așezarea unei plăci comemorative pe casa din Lunca, unde Ioan Ciordaș și N. Bolcaș își trăiau ultimele clipe, ca și ridicarea unui monument pe locul unde aceștia au fost îngropați de vii.

La cinci ani de la trecerea în neființă a bravilor români din Beiuș, învățătorul Ioan Roșu publică articolul *Martirii noastre*, care reprezintă un îndemn către opinia publică: „De câte ori, de la feroasa tragedie, se va strecura câte un an în imensitatea nepătrunsă a viitorului, românii cinstiți vor trebui să-și facă socoteala anului expirat, încheindu-și bilanțul activității lor patriotice și naționale și căutând a-și da seamă unul fiecare – dacă s’a arătat vrednic de libertatea câștigată – între alte sacrificii imense și prin jertfele scumpe și de suflet zguduitoare a celor cari își dorm somnul de veci în modestul mormânt din cimiterul din Beiuș ...”².

¹ Ioan Roșu, *Martirii trecutului – făuritorii viitorului*, în *Beiușul*, 1923, nr. 12, p. 1-2.

² Idem, *Martirii noastre*, în *Beiușul*, 1924, nr. 12-13, p. 3.

Îndreptându-și gândul către martiri, Ioan Roșu rostește: „*Scumpi martiri! La a cincea aniversare a groaznicelor voastre suferințe, prin cari ați consfințit și pecetluit libertatea și fericirea neamului nostru, ne proșternem în fața grandiosului și totodată îngrozitorului vostru altar de jertfă și vă rugăm, ca din înălțimea ceriurilor, să revărsați asupra noastră, balsamul păcii, armoniei și dragostei frățești, pentru a ne putea numi vrednici urmași ai voștri!...*”¹.

În *discursul* solemn rostit de Moise Popoviciu, cu ocazia celei de-a cincea comemorări a martirilor Ioan Ciordaș și Nicolae Bolcaș, acesta precizează că noaptea cea mai tristă și mai neagră – din acele vremuri de tristă amintire ale anului 1919 – a fost cea din 3 spre 4 aprilie – „în care iubiții noștri dr. Ioan Ciordaș și dr. Nicolae Bolcaș, cei mai nevinovați oameni, au fost ridicați din așternuturile lor, excortați în satul Lunca de lângă Vașcău și fără nici o judecată omorâți în modul cel mai mișelesc și îngropați la marginea râului ce spală partea de nord-est a acelu sat”. Moise Popoviciu a înțeles simbolistica martiriului: „Noi vă plângem pe voi scumpi martiri ai neamului nostru, dar care nu așteptați de la noi lacrimi, voi așteptați de la noi muncă. – Muncă dezinteresată pe toate terenele pentru România întregită, – stropită cu sângele vostru – așteptați de la noi să desăvârșim opera, ce voi ați început-o ...”².

Petru E. Papp, apropiat și sfetnic al lui Ioan Ciordaș, în doar câteva cuvinte pline de vervă și recunoștință față de personalitatea martirilor din Beiuș, redă substanța vieții lor, al idealului pentru care au luptat:

¹ *Ibidem*.

² *Beiușul*, 1924, nr. 14, p. 14.

„Cele mai strălucite pilde de abnegațiune și împlinire a datoriei!

Idealul lor, desrobirea și fericirea neamului, pentru care n’au cunoscut nici piedeci, nici frică și nici capitulare.

Lozinca le-a fost, lupta fără șovăire.

Preocuparea, munca, ce să obțină maximul de rezultat, ce-l poate da o viață de om.

Uciși mișelește în clipele hotărâtoare de apărare ale unui popor, împilat, subjugat și umilit, au adus supremul sacrificiu pentru o cauză sfântă, a cărei dreptate divină strălucește astăzi peste mormintele lor.

Români din Bihor! În ziua Eroilor înălțați-vă sufletele voastre în rugăciuni fierbinți de preamărire și vărsați o lacrimă de recunoștință pe mormântul martirilor noștri, înfrățiți pe veci în jertfa lor, pentru răscumpărarea noastră!”¹.

Dr. A. Magier este semnatarul unor rânduri în care ilustrează imaginile triste ale suferințelor îndurate de avocații din Beiuș, în toiul nopții, la Lunca, unde răscumpărau cu sângele lor ținutul Bihariei: „ ... Sângele vostru este preț de răscumpărare, dat hienei care cerca sângele nostru al tuturor.

Din graiul martirilor ați înțeles legătura sfântă care există între toți cei de același sânge și ați învățat că eroismul cel mai mare constă în a te identifica în unele momente într’atât cu neamul tău, încât să fii în stare a te jertfi pentru el.

(...)

¹ Petru E. Papp, *Martirii Bihorului uciși în noaptea de 3 spre 4 Aprilie 1919*, în *Beiușul*, 1925, nr. 13-14, p. 1.

Viitorul țării se zidește cu brațe tari, iar credința în viitor se întemeiază cu oseminte de mucenici”¹.

Regina Maria evocă contribuția martirilor beiușeni la înfăptuirea României Mari: „România Mare, cea visată și dorită fierbinte de strămoșii noștri, s-a născut din plămădirea sângelui cu pământul nostru sfânt, a celor ce au jertfit totul. Putem oare să-i uităm?”.

Teodor Neș redă și el imaginea sumbră a calvarului: „... paturile puștilor sgâlțâiau creierii martirilor Ioan Ciordaș și Nicolae Bolcaș, le sfărâmau oasele și le frângeau brațele. Cu ochii scoși, cumplit mutilați, și strângând un pumn de țărână, scormonit cu unghiile în para durerii ...”².

Învățătorul Ioan Roșu înfățișează opiniei publice teroarea prin care a trecut Beiușul, peste care trupele militare secuiești își instaurase stăpânirea. Referitor la aceste realități dramatice, Ioan Roșu consemnează că „oficioșii – pentru ochii lumii civilizate – o numeau dictatură „militară” dar care în realitate, a fost o măsură sălbatică și de teroare introdusă cu gânduri mișelești și care avea de scop decapitarea tuturor luptătorilor naționali ai românilor aflători încă sub jugul tirăniei dușmanului secular. Sub falsul pretext că vreau să salveze de la pieire o țară muribundă care, informațiunea-i veche, își trăia cele din urmă clipe de agonie, – călăii hoardelor dușmane care-și asumau atunci și își asumă și azi atributul de cel mai „cavaler” și mai „civilizat” popor din centrul și răsăritul Europei, au impus cetățenilor pașnici și nearmați ai acestui orașel, cu viață și cultură românească, cele mai tirane

¹ A. Magier, *Dr. Ioan Ciordaș și Dr. Nicolae Bolcaș*, în *Beiușul*, 1925, nr. 13-14, p. 2.

² A.N. - S.Jd.Bh., *fond Parohia Ort. Română Beiuș*, dos. 27, f. 108.

porunci și mai severe restricțiuni, cari nu pot să existe în codul militar al unui stat pretins civilizat. Dar ce nu e cu putință la alții a fost cu putință la stăpânii de ieri ale frumoaselor noastre plaiuri!"¹, care au condamnat la moarte pe fruntașii românilor din țara Beiușului, al căror martiriu în cuvinte pline de durere îl descrie Ioan Roșu.

În articolul *Martirii neamului. Ioan Ciordaș și Nicolae Bolcaș*, publicat în ziarul *Patria*, dr. E. Oeciu scrie că prin moartea conducătorului politic al românilor sud-bihoreni „neamul românesc a pierdut un bărbat neînfricat și întreg, atât ca luptător politic, cât și apostol al culturii românești și îndrumător, al mișcărilor de propagandă și organizare românească”². Autorul articolului arată că idealismul lui Ioan Ciordaș „l-a ridicat între martirii neamului românesc, pentru care și-a jertfit viața”³.

Referindu-se la refuzul lui Ioan Ciordaș și Nicolae Bolcaș de a părăsi Beiușul, avocatul orădean Teodor Popa, arată, într-un articol publicat în *Gazeta de Vest*, că: „Așa le-a fost dat, să moară în numele Bihorului pentru cauza sfântă a unui neam întreg, care la rândul său trebuie să le cinstească memoria”⁴.

Despre asasinarea și sentința din cadrul procesului, în care au fost judecați și condamnați criminalii lui Ioan Ciordaș și Nicolae Bolcaș, se fac referiri și în articolul *La Luncă*: „...dr. I. Ciordaș, fruntaș între fruntași și podoaba

¹ Ioan Roșu, *O noapte feroasă: 3 spre 4 Aprilie 1919*, în *Beiușul*, 1925, nr. 13-14, p. 2.

² A.N. - S.J.d.Bh., *fond Parohia Ortodoxă Română Beiuș*, dos. 26, f. 92.

³ *Ibidem*, f. 93.

⁴ *Gazeta de Vest*, 1932, nr. 782, p. 4.

noastră, străpuns și cu țeasta capului, sfărmată, și-a găsit moartea. Peste corpul lui mutilat, ce adăpostise o inimă cu nobile sentimente și o minte spriginită numai pe adevăr, a fost aruncat corpul chinuit a lui dr. N. Bolcaș, care murise cu strigătul: „Trăiască România Mare...”¹. Detalii despre desfășurarea procesului întâlnim și în articolul *Pedeapsa lui Dumnezeu nu întârzie niciodată*, publicat în ziarul *Lumea și țara*. Autorul articolului avea ferma convingere că „...puterea lui Dumnezeu va face deplină lumină în această sfâșietoare nenorocire, care ne-a răpit pe doi români atât de vrednici și că vinovații își vor lua cu toții pedeapsa”².

În revista *Transilvania*, pe anul 1929, apărea următorul anunț: „Secția de științe sociale a pierdut sufletul românesc al Bihorului în persoana membrului său suplent Dr. Ioan Ciordaș, avocat în Beiuș, ucis mișelește de bandiții gardei roșii ungurești înainte de intrarea trupelor române”³.

În ziarul *Gazeta de Vest*, dr. Victor Gherman aducea un omagiu patrioților Ioan Ciordaș și Nicolae Bolcaș, afirmând următoarele: „Evocarea memoriei martirilor bihoreni nu se poate mărgini la ridicarea unui monument ... Întreg sufletul lor trebuie reînviat. Poate viața lor plină de fapte grele pentru supremul ideal trebuie re trăită. Numai așa jertfa morții lor va fi cu adevărat demn sărbătorită. Moartea de martiraj numai consacră credința, este ecoul final al unei atitudini, sfârșitul, cel mai frumos posibil, al unei vieți. Nici când aceste adevăruri n-au găsit o mai

¹ *Beiușul*, 1925, nr. 26, p. 1.

² A.N. - S.Jd.Bh., *fond Parohia Ortodoxă Română Beiuș*, dos. 26, f. 115.

³ *Transilvania*, 1929, nr. 5-9, p. 642.

completă întruchipare, ca în cazul Ciordaș și Bolcaș. Intelectuali de elită, bărbați de fapte curajoase și atitudini energice cu o viață conștiusă trăită până în cele mai mici amănunte”¹.

În articolul *Pentru martirii Bihariei românești* ², semnat de Pompiliu Dan și publicat în ziarul *Astra Bihariei*, este descrisă starea de teroare instaurată de „bețivul ofițer Verböcy, și tovarășul său, diavolul Úrmösi”, care „au ucis în sălbăticia lor turanică mai multe zeci de frunțași”³.

Sunt memorabile rândurile care aparțin lui Stelian Popescu: „Viața, apostatul și moartea de martiri a celor doi luptători bihoreni au măreția și tragicul care le consacră nemurirea ...”.

Cu prilejul comemorării a 20 de ani de la dispariția martirilor beiușeni, în ziarul *Gazeta de Vest*, evocându-se personalitatea lui Ioan Ciordaș și Nicolae Bolcaș se scria că aceștia reprezintă „... sinteza martirajului neînfocat, dar secular de pe aceste plaiuri bihorene ... Moartea lor a aprins marea bucurie a învierii, unei istorii drepte și permanente...”. În același ziar, referitor la personalitatea avocaților beiușeni, uciși în noaptea de 3/4 aprilie, este consemnată următoarea considerație: „Martirii Bihariei: Dr. Ioan Ciordaș și Dr. Nicolae Bolcaș n’au fost numai ai noștri, ci ai țării întregi, a cărei fericire, cu ochii lor de vizionari au întrezărit-o și pentru realizarea ei și-au jertfit tot ce au avut mai scump și drag: viața”⁴.

¹ *Gazeta de Vest*, 1932, nr. 749, p. 1.

² A.N. - S.Jd.Bh., *fond Parohia Ortodoxă Română Beiuș*, dos. 27, f. 101.

³ *Ibidem*.

⁴ *Gazeta de Vest*, 1933, nr. 977, p. 2.

Personalitatea lui Ioan Ciordaș a atras mulți intelectuali, care au pus în lumină îndeosebi contribuția sa însemnată la realizarea statului național unitar.

Învățătorul Ioan Roșu evocă trăsăturile de caracter care-l defineau cel mai bine pe Ioan Ciordaș. Învățătorul, primise de la acesta, o epistolă pe care, susținea învățătorul, o va păstra toată viața, drept mângâiere că, erau și părinți, care știau să prețuiască, cum se cuvine, chemarea nobilă, dar spinoasă a învățătorului. Dă exemplul lui Ioan Ciordaș, despre care afirmă: „Așa a știut să fie și neuitatul martir, ca tată”. Dascălul povestește despre acesta că a fost un bun creștin, așa cum trebuie să fie un român. În raport cu ceilalți cetățeni, învățătorul afirmă, despre liderul românilor din sudul Bihorului, următoarele: „Pentru de aproapele său avea o inimă de părinte. Abia se afla un tânăr, pe care să-l fi cunoscut și pe care, dacă era în strâmtoare să nu-l fi ajutat din propriul său buzunar sau luând asupra sa anumite angajamente, cari nu odată se vor sfârși cu pierderea avutului său”¹. Remarcăm spiritul altruist al lui Ioan Ciordaș, manifestat și în cele mai mici lucruri. A sprijinit financiar diverse acțiuni. Spre exemplu, a contribuit la cumpărarea unor noi prapori, necesari bisericii greco-catolice din Beiuș².

Ioan Roșu considera, pe bună dreptate, că în viața socială Ioan Ciordaș a fost „motorul tuturor acțiunilor bune și folositoare. Fără sfatul și obolul lui nimic nu s’a făcut din cele ce are Beiușul mai prețios”.

¹A.N. - S.Jd.Bh., *fond Parohia Ortodoxă Română Beiuș*, dos. 26, f. 97-98.

² Idem, *fond Protopopiatul Greco-Catolic Beiuș*, dos. 79, f. 174.

În ipostaza de român, învățătorul îl descria, desigur în sens pozitiv și pe bună dreptate, ca un „fanatic, pururea gata de a aduce orice jertfă”. Învățătorul povestea că, atunci când vrăjmașii l-au deținut pe dr. Iacob, iar mai apoi pe colaboratorul său apropiat, dr. Bolcaș, Ioan Ciordaș s-a implicat cu toată autoritatea de care se bucura și că „în urma însușirilor sale extraordinare cu cari era dăruit de Dumnezeu” i-a eliberat.

Pe alții a încercat să-i salveze, iar pe sine nu. Această constatare o regăsim și în afirmația cărturarului Constantin Pavel¹.

Petru E. Papp relatează că Ioan Ciordaș era „de o înfățișare simpatică, inteligentă și cu un suflet mare, se impuse repede ca un bun organizator” – menționează că „avuse darul să poată închiega la un loc pe toți românii”, reușind, astfel, să reunească în jurul steagului românesc pe românii din țara Beiușului și împrejurimi. Conducătorul politic al românilor din sudul Bihorului s-a impus în viața publică beiușeană prin autoritate. Așa cum precizează protopopul Petru E. Papp: „glasul lui era ascultat de fiecare. Cuvântul lui era ordin la care ne supuneam orbiș”².

O apreciere deosebit de elogioasă și entuziastă privind activitatea lui Ioan Ciordaș, aparține lui Teodor Neș: „Jurist, de pe al cărui creier se desdepanau fraze sobre, logic și persuasiv înlănțuite, fără fragmente colorate de o vervă în erupție; un pasionat al luptelor naționale, în a cărui

¹ Constantin Pavel, *Doi martiri, dr. Ioan Ciordaș și dr. Nicolae Bolcaș*, în *Tribuna*, 1920, nr. 14, p. 3.

² Petru E. Papp, *Martirii noștri*, în *Cele trei Crișuri*, 1922, nr. 5-6, p. 72.

imaginație, ca zările într-un glob de decor, se desena viitorul mai fericit al neamului său obidit, o voință răscoaptă într-o caldă simțire românească, pe care n-o puteau înmuia ori sfârâma nici amenințările, nici teroarea și nici ispitele – acesta era Ioan Ciordaș, răscolitorul întru cele naționale ale colțului sud-estic al Bihariei”¹.

Autorul scoate în evidență spiritul său organizatoric, consecvența și rolul considerabil în apărarea Beiușului: „Organizator activ, însuflețit, cu tact, a transformat plasa într-o redută națională, asupra căreia ungurii dădeau asalturi desperate. O clipă n-a dezertat de la datorie. Aceasta i-a fost pieirea, fiindcă, deși avertizat în preziua arestării din aprilie 1919, a înțeleș să rămână și să se jertfească pentru țărani, al căror stegar fără frică a fost”².

În cadrul ședinței Comitetului Central al „Astrei”, ținută pe 8 mai 1919, Comitetul își exprima „adâncile sale păreri de rău, cu prilejul dureroasei și regretabilei treceri din viață a neuitatului bărbat dr. Ioan Ciordaș”³.

În semn de recunoștință față de Ioan Ciordaș și Nicolae Bolcaș, la ședința comitetului Casinei române din Beiuș (din data de 1 iunie 1919), președintele Casinei, Moise Popoviciu, a ținut un discurs în care a elogiat viața și activitatea martirilor beiușeni.

Redăm câteva fragmente din discursul acestuia: „Urgia de veacuri a ungurilor, în cele din urmă ale ei explozii

¹ Teodor Neș, *Oameni din Bihor, 1848-1918*, Ediția a II-a, Biblioteca Revistei Familia, Oradea, 2006, p. 508.

² A.N. - S.Jd.Bh., *fond Parohia Ortodoxă Română Beiuș*, dos. 27, f. 108.

³ Arhivele Naționale – Serviciul Județean Sibiu, *fond Astra*, dos. 41/1919, f. 54.

de disperare, a răpus, în chipul cel mai mișelesc, pe doi membri devotați ai acestei instituții, pe dr. Ioan Ciordaș și dr. Nicolae Bolcaș.

Viața și faptele lui dr. Ioan Ciordaș, bărbatul conducător al vieții noastre sociale, culturale și politice vreme de un deceniu și jumătate, sunt mai îndeaproape cunoscute, apreciate și admirate de fiecare dintre noi, decât să trebuiască ca eu, de data aceasta, să trebuiască să insist cu de-a dinadinsul asupra lor.

A fost una din cele mai frumoase evocări ale minții, onoarei și ale demnității românești. A fost o personalitate, un sublim caracter și de o rară încredere și dragoste de oameni. Și de aceste calități ale distinsului avocat, prefect și politician român au beneficiat multă vreme chiar și aceia străini ale căror păcătoase uneltiri l-au răpus.

A doua jertfă a fărădelegilor secuiești este tânărul avocat dr. Nicolae Bolcaș. Este fiul orașului nostru, a fost prin urmare foarte strâns și foarte aproape de inima și sufletul nostru ..., în noaptea de 4 aprilie 1919, este, împreună cu dr. Ioan Ciordaș, asasinat de murdăria istoriei, de rușinea zilelor noastre, de secu. ... Prefectul, cel dintâi prefect român al Bihariei, dr. Ioan Ciordaș, și avocatul dr. Nicolae Bolcaș sunt martirii neamului românesc celui dezrobit ... sunt mucenicii Beiușului ..."¹.

Cu ocazia *Congresului anual al Uniunii avocaților din România*, un grup de 50 de avocați a adus un omagiu, în semn de recunoștință, martirilor Ioan Ciordaș și Nicolae Bolcaș. La Beiuș li s-a făcut o primire onorantă. C. L. Naumescu, președintele Uniunii avocaților, a motivat

¹ A.N. - S.Jd.Bh., *fond Casina națională Beiuș*, dos. 1, f. 308-310.

prezența lor ca fiind: „o datorie pe care ne-o facem a veni în mijlocul dvs. în acest oraș curat românesc. Era o datorie față de martirii dv., cari sunt și ai noștri, cari sunt ai neamului întreg”¹. Avocații au participat la slujba de pomenire a martirilor, înălțată atât în biserica ortodoxă, cât și în cea greco-catolică. Au mers apoi la mormântul martirilor, unde au depus coroane. În discursul său, C. L. Naumescu, a arătat că educația puternic națională, a lui Ioan Ciordaș și Nicolae Bolcaș, a contribuit la marcarea destinului lor, devenind martiri ai neamului românesc. Dar, ei nu au mai avut bucuria de a vedea intrând și în Beiuș armata română eliberatoare, deoarece au fost uciși cu bestialitate de trupele ungurești².

D. Petrovici, decanul baroului de Ilfov, a ținut un discurs solemn, în care amintea de sacrificiul suprem al lui Ioan Ciordaș și Nicolae Bolcaș. Redăm următoarele rânduri: „În clipa când lanțurile robiei cădeau, acești doi martiri au căzut ca doi eroi, căci eroi sunt cei căzuți pe front ca și cei cari se sacrifică pentru cauza țării lor”³. Conștient de vremurile primejdioase, în care cei doi avocați din Beiuș luptau pentru apărarea drepturilor naționale, D. Petrovici conchide: „Aceștia sunt de două ori eroi, căci ei și-au sacrificat viața într-un timp când a face naționalism însemna a-ți da viața de bună voie”⁴.

În discursul său, Augustin Ciavici, a descris realitățile din Beiuș (înainte de stabilirea lui Ioan Ciordaș în acest orașel), punctând asupra faptului că, Beiușul și

¹ *Idem, fond Parohia Ortodoxă Română Beiuș, dos. 27, f. 178.*

² *Ibidem.*

³ *Ibidem, f. 176.*

⁴ *Ibidem.*

împrejurimile erau stăpânite de o „indiferență completă, o amorteală și o lăncezeală păcătoasă”¹. A. Ciavici a pus în lumină rolul lui Ioan Ciordaș în transformarea și dinamizarea activității pe toate planurile vieții beiușene: social, politic, cultural, afirmând că – în jurul lui și prin el – s-a înfiripat întreaga viață, socială și politică a Beiușului. Avocatul remarca, totodată, talentul oratoric al lui Ioan Ciordaș, apreciind următoarele: „A fost orator fermecător. Prin darul vorbirii sale calde și convingătoare, prin tăria argumentelor adânci, găsea întotdeauna cuvântul înaripat, care nu numai că mișca masele populare, dar și intelectualitatea, căreia avea darul să-i miște inima, și să-i stoarcă lacrimi. A fost luptătorul, care înfrunta pericolele cu curaj, când era vorba să-și apere convingerile. A fost conducătorul plin de tact și perseverență, care mângâia pe cel îndurerat și insufla încredere celui șovăielnic”².

Const. L. Naumescu, îndemna la slăvirea martirilor, justificând că, prin pelerinajul făcut la mormântul lui Ioan Ciordaș și Nicolae Bolcaș, și-au împlinit astfel o pioasă datorie de a-i omagia pe martirii români, „care toată viața au luptat pentru cauza națională, pentru apărarea drepturilor poporului român și realizarea unității naționale”³.

În articolul *Prinos martirilor*, George A. Petre, referitor la patriotismul martirilor Ioan Ciordaș și Nicolae Bolcaș, face următoarea apreciere: „Ei și-au iubit cu adevărat neamul Iar noi, luând pildă să facem la fel, dacă

¹ *Ibidem*, f. 180.

² *Ibidem*. f. 148.

³ *Ibidem*. f. 179.

vrem să dăm la fel pildă urmașilor noștri și să ne înscriem numele pe frontispiciul măririi și al recunoștinței”¹.

Reține atenția caracterizarea făcută martirilor beiușeni de către Victor Cordoș: „ ... două figuri marcante, doi mucenici, cari prin vorba lor și prin fapta lor au dat pildă vie de patriotism înalt și dezinteresat, mucenici cari pentru inima lor românească, pentru naționalismul lor intransigent și înflăcărat, pentru suprema jertfă „pentru neam și țara lor”, au trecut demult în patrimoniul și analele istoriei ardelenelor”².

Ioan Ciordaș „n-a fost dintre luptătorii pe care îi ridică mai presus de alții numai o moarte eroică ... a fost timp de aproape două decenii conducătorul românilor bihoreni, în înțelesul cel mai românesc”³.

În articolul *Monumentul martirilor din Beiuș*, semnat de Lazăr Iacob, sunt semnalate următoarele referiri despre Ioan Ciordaș și Nicolae Bolcaș: „Au fost suflete mari de români, au fost luptători neînfricați, ai idealului și crezului românesc; au fost eroi care nu s-au îngrozit de chinuri și moarte, când a trebuit să arate că sunt români. În zilele de groază care s-au abătut asupra Bihorului, ei au stat ca niște străjeri falnici în mijlocul vijeliei. N-au vrut să scape de calvarul care bântuia pe fiecare român în preajma Paștilor din 1919, ci au ales lupta pe față cu dușmanul de veacuri.

Pentru credința în neamul lor au răbdat scuipiri, bățai, schingiuri de tot felul și moartea cea mai cumplită de la oameni fără suflet și fără Dumnezeu. Toate le-au răbdat

¹ *Ibidem*, f. 106.

² *Ibidem*, f. 110.

³ *Ibidem*, f. 148.

și viața și-au dat, ca prin sângele lor să pecetluiească credința nebiruită în viitorul Neamului românesc.

Ei au avut rostul de prooroci ai neamului și au împărtășit soarta proorocilor”¹.

G. Lungulescu afirma despre Ioan Ciordaș că reprezintă „conducătorul cel mai însuflețit și mai de nădejde pentru că unește entuziasmului său tineresc și robust, un adevărat geniu organizator”².

Din perspectiva reconsiderării noastre, atragem atenția asupra faptului că, Ioan Ciordaș a beneficiat de simpatia și admirația lui Karl Lueger – fost primar al Vienei. În anul 1909, acesta îi adresa lui Viorei Ciordaș următoarele rânduri: „Dr. K. Lueger vă mulțumește pentru scrisoare și mă voi bucura foarte mult stimată d-nă ca să vă văd în curând împreună cu soțul d-voastră”³.

Cu ocazia congresului Agrului Eparhial, ținut la Beiuș, în anul 1935, Victor Gherman, președintele Agrului, arată participanților că activitatea, caracterul și martiriul lui Ioan Ciordaș reprezintă modelul de urmat al organizației.

Introducem în circuitul științific următoarele rânduri, publicate în revista *Vestitorul*, despre adunarea generală a Agrului, ținută la Beiuș, în zilele de 1 și 2 iunie 1935. În cadrul acesteia, dr. Victor Gherman, a rostit următoarea cuvântare, reprezentativă pentru însemnătatea jertfei martirului Ioan Ciordaș.

¹ *Ibidem*, f. 178.

² *Ibidem*, f. 183.

³ G. Lungulescu, *Apostolatul și martiriul luptătorilor bihoreni. Doctorii: Ioan Ciordaș și Nicolae Bolcaș*, Tipografia Ziarului „Universul”, București, 1935, p. 18.

„Organizația generală a Agrului se găsește în pelerinaj aici, în acest oraș sfințit de moaștele celui dintâi și celui mai mare Agrist de pe aceste plaiuri, care a turnat în faptă statutele noastre, mai înainte ca noi să le fi conceput în scris, care din prima lovitură a nimerit drumul, iar noi de câți ani bâjbâim fără a găsi calea adevărată; el va rămâne pentru totdeauna pilduirea cea mai eclatantă a omului crescut de Biserică pentru Neam, a credinței Dumnezeiești pusă din serviciul adevărului biruitor și prin martirajul lui Ioan Ciordaș nu a consfințit suferințele generațiilor trecute, căci prea destul au pătimit cei de ieri, ca să mai fi fost nevoie de o nouă jertfă. Nu! moartea lui a răscumpărat nemernicia noastră; cei de azi și de mâine, nevrednici fiind, ajuns-am să vedem ziua învierii. În umbra acestei vieți de suprem ideal agrist, care a existat aieva, mai e nevoie oare de o nouă dovadă, cât de nevrednici epigoni suntem, în fața întrebării și a zbuciumului zădarnic de trudă pentru a ne găsi rostul de a fi? Am putea zice că din prima clipă Beiușul i-a dat lui Ciordaș toată solitudinea, respectul și prietenia și abia azi ne dăm seama că ce mare lucru este această cunoaștere și recunoaștere. Nu a fost un singur om, ci toți s-au contopit în el, viața lui a fost viața Beiușului, biruințele lui ale neamului. Trimisul lui Dumnezeu și alesul tuturor; gata să moară cu el și pentru el, cum ne arată pilda celui mai vrednic din tovarășii lui: Bolcaș. (...)

Viața și moartea lui Ciordaș au o înfățișare cu totul excepțională. Cât de puțini au norocul să poată trăi frumos ca el, și ce extrem de rari sunt aceia care binemerită cinstea morții lui chinuite. A trăit mai mult pentru alții și a murit numai pentru alții Dacă a fost aplaudat în viața lui – și a fost – nu pentru înălțarea lui s-a făcut, ci ca să-i ridice pe

ceilalți la el Viața a fost a poporului său, cum însuși a declarat, ... , și cel mai mare a fost ca avocat, când și-a apărât Biserica și Neamul. Din sufletul lui Ciordaș și alții ca dânsul a luat ființă Agrul nostru, prin ruga și vrednicia lor s-a îndurat Cel de Sus de a încercat și în acest fel mântuirea noastră, refăcând viața lor ne dăm seama cu adevărat de rostul lui, urmând faptele lor îl servim. Acei cari au trăit ca Ciordaș și au cunoscut idealul lui în toată măreția sa, când văd zilele noastre, și știu cum le-a visat el, își dau mai bine seama ca oricine, că un testament avem de împlinit. ... ”¹.

La comemorarea a 20 de ani de la martirizarea lui Ioan Ciordaș și Nicolae Bolcaș, Beiușul le-a dedicat recunoștința binemeritată. Pomenirea celor doi martiri s-a făcut în ambele biserici românești. N. Fluieraș a ținut un discurs, din care redăm următoarele: „Deschizând Evanghelia Neamului, ochii se opresc asupra jertfelor aduse de acest popor pentru dreptate. ... Și noi avem martirii noștri. E plină valea Crișului de moaște. Din sufletul și cu tăria lor, s-a scris o pagină din istoria pătimirii noastre”².

Jertfa lui Ciordaș și Bolcaș va rămâne neuitată în sufletele tuturor românilor, ca o pildă vie de caracter și atitudine națională³.

Despre tatăl său, Ovid Ciordaș a lăsat următoarea mărturie: „... a fost un mare român, în același timp însă și un mare umanist, ... și, înaltul său simț democratic s-a manifestat nu în vorbe, ci în fapte, iar iubirea lui pentru țăranul român din care își trăgea originea ... s-a manifestat

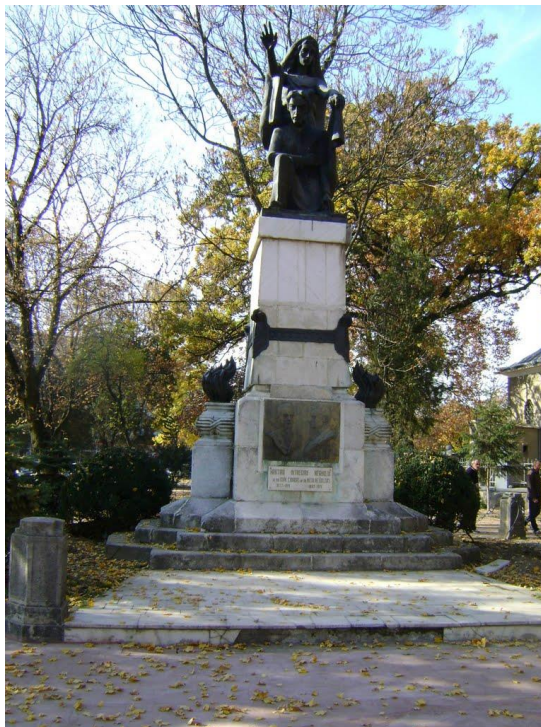
¹ *Vestitorul*, 1935, nr. 13-14, p. 96-97

² A.N. - S.J.d.Bh., *fond Parohia Ortodoxă Română Beiuș*, dos. 27, f. 216.

³ *Țara Noastră*, 1938, nr. 8, p. 264.

în întreaga lui activitate culturală, politică, economică, dar mai presus de toate era de o modestie mare, lăsând altora cu dragă inimă să culeagă rodul activității sale ...”¹.

Ioan Ciordaș a fost un om al adevărului, un autentic model de dăruire patriotică, echilibru și perseverență în a-și urmări scopurile, mai cu seamă cele de factură națională.

Monumentul de la Beiuș.

¹ Ovid Ciordaș, *Aspecte din viața lui dr. Ioan Ciordaș*, p. 4. (Comunicare prezentată de Ovid Ciordaș, fiul lui Ioan Ciordaș, în fața Secției de Istorie contemporană a Institutului de Istorie „Nicolae Iorga” din București, la 20 aprilie 1966).

Ioan Degău

**Pagini din istoria Băncii Naționale
a României, Sucursala Bihor.**

Un document

*Sediul Băncii Naționale a României,
Sucursala Bihor.*

Între cele două războaie mondiale, Oradea s-a menținut ca un puternic centru industrial și comercial, ponderea continuând însă a fi deținută de capitalul evreiesc și cel maghiar.

După 1 decembrie 1918, în Oradea a continuat să funcționeze o importantă rețea de bănci, care s-a restructurat și s-a adaptat, în timp, situației politice și economice de după Unire. Multe bănci care țineau de vechiul sistem austro-ungar au dispărut și au apărut alte bănci, românești.

În general, după anul 1919, băncile și-au orientat activitatea în direcția sprijinirii comerțului și industriei.

Pe fondul acesor schimbări și transformări, la 10 noiembrie 1920 a luat ființă Agenția din Oradea a Băncii Naționale a României. Sediul în care aceasta și-a început activitatea este și chiar actualul sediu în care funcționează Sucursala Județeană Bihor a Băncii Naționale a României.

Sediul băncii a fost construit în perioada 1911-1913, cu destinația de sediu administrativ al Băncii Austro-Ungare.

Documentația pe baza căreia s-a construit această impunătoare clădire au fost întocmite de arhitectul Hubert Jozsef.

După terminarea acestei construcții, aici a funcționat, în perioada 1913-1920, Filiala Băncii Austro-Ungare din Oradea.

Imobilul, situat în Parcul Traian nr. 8, a fost cumpărat de statul român de la lichidatorii Băncii Austro-Ungare în baza contractului de vânzare-cumpărare întocmit la Turnu-Severin la 29 septembrie 1921, act pe care îl reproducem în cele ce urmează.

Contract de vânzare cumpărare al terenurilor, clădirilor și instalațiilor filialelor Băncii Austro-Ungariei în lichidare situate pe teritoriul Statului Român

Între d-nii Giuseppe Luxardo, Gilbert de Mones del Pujol și Alexandru Zeuceanu, lichidatori ai Băncii Austro-Ungariei, desemnați în aceste funcțiuni, de către Comisiunea de Reparațiuni, lucrând în executarea articolelor 206 din Tratatul de la Saint-Germain și 189 din Tratatul de la Trianon, d-nii Dr. Luxardo și Zeuceanu orin deciziunea No 430, luată în cursul ședinței, a 66-a din 20 Iulie 1920 și de Mones del Pujol, prin deciziunea 982 luată în cursul ședinței a 144 bis din 28 februarie 1921, și cari vor fi desemnați în acest contract sub abreviațiunea: „Lichidatori”- de o parte.

Și d. Eftimie Antonescu, Consilier la Înalta Curte de Casație a României, delegat și în mod special acreditat și investit cu depline puteri de către Guvernul Regatului Român, pentru a lucra în numele și prin contul Statului Român, precum și în numele și pentru contul Băncii Naționale a României- de altă parte.

S-au convenit următoarele:

1. Lichidatorii în virtutea puterilor lor/ Comisiunea de Reparațiuni prin deciziunea No 952 luată în cursul celei de a 139-a ședință din 16 februarie 1921, confirmând că chestiunea vânzării imobilelor este exclusiv de competența lichidatorilor de a o rezolva pentru care au depline puteri/ ținând seama de convențiunea lor din 2 februarie 1921, încheiată cu Guvernu Român, - sau în locul și în numele lui, Banca Națională a României, - consimt a vinde Statului Român – sau în locul și în numele lui Băncii Naționale a României – în condițiunile de mai jos, următoarele treisprezece imobile: instalațiunile, casele de

fier, tezaurele/ Chambres Cortes/, mobilierul, aenajamentele, furniturile de economat și altele/ cu excepția arhivelor, cărților, registrelor, documentelor în curs de întrebuințare și a valorilor cari rămân proprietatea Băncii Austro-Ungariei în lichidare/

Și Statul Român, - sau în locul și în numele lui Banca Națională a României, - consiminte a cumpăra zisele imobile situate pe teritoriul său și în limitele frontierelor sale, cum au fost fixate prin tratatele de la Saint-Germain și de la Trianon, de care declară că are cunoștință.

Statul Român – sau în locul și în numele lui, Banca Națională a României, – ia zisele terenuri imobile și instalațiuni în starea lor actuală, cu toate drepturile lor reale și cu servituțiile ce există fără a putea prinde vre-o indemnitate din cauza bunei sau relei stări a construcțiunilor, a vecinătății, sau nevecinetății sau din vreo greșală de conținut provenind din desemnarea eronată în registrul funciar, orice diferență de conținut, în plus sau în minus, rămânând în profitul sau în paguba Statului Român.

2. Prețul de cumpărare al fiecărui imobil este fixat de pe acum la suma în coroane ce figurează în bilanțul din 30 decembrie 1913, al Băncii Austro-Ungare – o coroană austro-ungară echivalând cu o coroană de aur, scăzându-se 20% din acel preț.

Valoare îmbunătățirilor și transformărilor aduse imobilelor Băncii între 30 decembrie 1913 și 31 decembrie 1919, astfel cum ea figurează în bilanțul acestei din urmă date, va fi adăugată la preț scăzând 20%. Această valoare va fi socotită în coroane hârtie pe baza: o coroană aur drept șease și jumătate coroane hârtie.

Prețul total se stabilește după tabloul următor:

Coroane aur 2.478.873 –

(douămilioanepatrusuteșaptezeceșioptmiiopstuteșaptezece
ișitrei) pentru terenuri și clădiri

Coroane aur 86.788 –

(optzeceșisaseșapteșuteoptzeceșiopt) pentru
instalațiuni

Coroane aur 2.565.661 –

(douămilioanecincisuteșaizeceșicincimiișasesuteșaizeceșiu
nu)

În cazul în care Lichidatorii Băncii Austro-Ungare ar acorda, oricărui alt Stat, căruia i s-a transformat un teritoriu din fosta monarhie Austro-Ungară sau care este născut din desmembrarea zisei monarhii, cuprinzându-se între acestea și Austria și Ungaria, condițiuni de cupărare mai favorabile, - excepție făcându-se pentru imobilele situate în Viena, Buda-Pesta și Praga, pentru vânzarea cărora Lichidatorii își păstrează libertatea lor de acțiune – aceleași condițiuni vor fi acordate și Guvernului Român, - sau în locul și în numele lui, Băncii Naționale a României.

1) Plus valuta de coroane 130.000, adică coroane aur 20.000 adăogată la prețul din bilanțul din 1913.

2) Plus valuta de coroane 149.540, adică coroane aur 23.000 adăogată la prețul din bilanțul din 1913.

Plata prețului de cumpărare va fi imputată în mai puțin asupra cuantumului creanței recunoscută Statului Român, la repartiția definitivă a activelor nete ale Băncii Austro-Ungariei, în lichidare.

Dacă nu ar fi recunoscută vre-o creanță a Statului Român, la sfârșitul lichidării sau dacă creanța Statului Român la sfârșitul lichidării nu ar fi suficientă pentru acoperirea prețului de vânzare-cumpărare, o notificare va

fi făcută Statului Român – sau în locul și în numele lui, Băncei Naționale a României – pentru ca diferența să fie plătită printr-un credit deschis la Banca Națională a României, în coroane aur sau în orice altă monedă pe paritatea aurului, după alegerea Guvernului Român – sau în locul și în nule lui, Băncii Naționale a României.

Cu cincisprezece zile înainte de închiderea contului – Guvernul Român – sau în locul și în numele lui, Banca Națională a României – se obligă a face cunoscut lichidațiunei moneda în care va efectua plata. Cursul mediu cotate la Bursa din Paris în ziua fixată pentru încheierea contului va servi drept bază calculului schimbului.

Statul Român – sau în locul și în numele lui, Banca Națională a României – își rezervă facultatea de a plăti prețul de vânzare-cumpărare la orice epocă, deschizând la Banca Națională a României un credit la dispozițiunea Lichidatorilor în aceleași condițiuni ca mai sus.

Cu toate că părțile contractante recunosc că toate condițiunile cumpărării-vânzării sunt definitive, chiar cu începere de astăzi – ele stipulează totuși, că proprietatea definitivă a terenurilor, imobilelor, instalațiunilor, etc. nu va fi transmisă Statului Român – sau în locul și în numele lui, Băncii Naționale a României – decât în momentul când, prețul fixat astăzi va fi plătit în condițiunile mai sus menționate.

Toate drepturile rezervate Lichidatorilor Băncii Austro Ungare, în calitate de vânzări, vor fi menținute în întregime în favoarea lor, până în momentul plăței efective a prețului de cumpărare.

Până atunci, cumpărătorul are deplina folosință a tuturor acestor imobile, terenuri, instalațiuni, etc. are dreptul de a face noi construcții, pe terenuri, și toate modificările necesare, plătind impozitele de orice fel, taxe,

cum și dreptul de a se substui în numele Lichidatorilor în verice acțiuni de orice fel, aferente ziselor imobile.

În cazul când prețul nu va fi plătit, toate construcțiunile și transformările cari vor fi făcute, vor fi considerate ca fiind făcute pe contul propriu al Statului Român – sau în locul și în numele lui, Banca Națională a României – fără alte obligațiuni pentru fiecare dintre părțile contractante.

Lichidatorii declară că imobilele sunt asigurate contra incendiului, și a diverselor riscuri, la diferite societăți, potrivit situațiuni aci anexată, ei se obligă a plăti primele ziselor asigurări și a continuării a îndeplini toate formalitățile pentru reînnoirea, continuarea sau modificarea acestor polițe de asigurare.

Statul Român – sau în locul și în numele lui, Banca Națională a României, declară că-și iea asupra-și asigurarea instalațiunilor cu începere de la 1 iulie 1921.

3. Ținând seama de importante reparațiuni care sunt sarcina Statului Român – sau în locul și în numele lui, Banca Națională a României – ținând seama de starea în care se găsesc imobilele de care e vorba mai sus – Statul Român – sau în locul și în numele lui, Banca Națională a României – se obligă a plăti ca echivalent al dreptului de folosință, o indemnitate anuală de lei 130.000/ unasutătreizecimiile/ cu începere de la 1 iulie 1921, până la data când prețul cupărării va fi vărsat și proprietatea îi va fi definitiv transmisă.

Această sumă va fi plătită semestrial, la 1 iulie și la 1 ianuarie al fiecărui an. Indemnizarea de folosință datorată până la 1 iulie 1921, de către Statul Roman – sau în locul și în numele lui, de către Banca Națională a României – se compensează cu chiria datorată de către

Lichidatorii pentru imobilul Sucursalei din Lugoj, care este pus în întregime la dispozițiunea lor pentru continuarea lichidărei.

În cazul în care Lichidatorii vor trebui să continue a efectua ei înșiși lichidarea diferitelor afaceri comerciale, făcute în vechea monedă austro-ungară sau în lei, în cuprinsul granițelor Statului Român, fixate prin tratatele de la Saint-Germain și Trianon, ei își rezervă dreptul de folosință a localului din Lugoj. În cazul acesta indemnitatea anuală pentru folosința ulterioară, lui 1 iulie 1921, se evaluează la 10.000/zecemiile/, care va fi scăzută de către Statul Român – sau în locul și în numele lui, Banca Națională a României – din indemnizarea totală de care se vorbește mai sus.

Această rezervă a dreptului de folosință va înceta deplin drept din ziua în care se va semna procesul verbal ce urmează a interveni între Lichidatori și Statul Român – sau în locul și în numele lui, de către Banca Națională a României – prin care se va stabili că acest Stat, ia asupra sa toate afacerile comerciale mai sus amintite efectuate în cuprinsul teritoriului său.

4. Ambele părți contractante declară, în mod expres, că renunță la orice recurs al uneia contra celeilalte, referitor la această vânzare de orice natură ar fi el, mai ales la excepțiunea de dol pentru „lesio enormis” – din moment ce condițiunile prevăzute în acest contract vor fi îndeplinite.

Statul Roman - sau în locul și în numele lui, Banca Națională a României – ia asupra-și toate cheltuielile eventuale de mutațiunea proprietății, în special taxele de vânzare și înregistrare, de înscriere în registrele funciare, și pentru orice alte formalități, toate taxele asupra plus valorii proprietăților clădite și neclădite, precum și orice

alte cheltuieli pentru realizarea cumpărării-vânzări, în așa chip încât Lichidatorilor să le fie recunoscut dreptul la o valoare netă egală cu prețul de vânzare stipulat pentru terenuri, imobile și instalațiuni.

Lichidatorii, dau prin prezenta, depline puteri Statului Român - sau în locul și în numele lui, Banca Națională a României – de a cere și a obține în favoarea sa, sau în locul și în numele lui, în favoarea Băncii Naționale a României îndeplinirea de către autoritățile competente a diferitelor formalități necesare – cum ar fi: transcriere dreptului de proprietate a ziselor terenuri și imobile, înscrieri, mențiuni, privind terenurile și imobilele.

Îndată ce prețul va fi plătit, proprietatea va fi considerată ca trecută în întregime și fără rezerve în mod retroactiv de la data 2/două/ februarie 1921/unamie nouăsutedouăzecișunu/ asupra Statului Român - sau în locul și în numele lui, Banca Națională a României – care va avea dreptul de a cere singur și fără nici un concurs, al Lichidatorilor – ca actul care constată plata să fie deasemeni transmis sau înscris în registre, și că toate celelalte formalități și mențiuni necesare pe lângă autoritățile competente să fie făcute.

Din acest punct de vedere Statul Român - sau în locul și în numele lui, Banca Națională a României, are depline puteri din partea Lichidatorilor.

După ce în virtutea clauzei de mai sus, dreptul de proprietate va fi definitiv transferat în mod retroactiv de la data de 2/două/ februarie 1921 /unamienouă sute douăzecișinu/, se va stabili prin îngrijirea lichidatorilor un cont, ținând seama:

- pe deoparte, de chiriile nete încasate, care vor fi restituite Statului Român - sau în locul și în numele lui,

Banca Națională a României, și, pe de altă parte, de suma primelor plătite de Lichidatori, pentru polițele de asigurare, care vor fi stabilite pe baza analoage celor actualmente în curs; aceste prime vor fi restituite de către Statul Român - sau în locul și în numele lui, de către Banca Națională a României – care va avea dreptul a primii sumele plătite eventual lichidărei drept desdăunare.

5. Lichidatorii declară că nu fac nici o obiecțiune ca Statul Român să substituie Banca Națională a României, în toate cazurile cari decurg din prezentul contract; printr-o asemenea substituie raporturile între Lichidatori și Statul Român, nu vor fi întru nimic și a modului de a-l efectua. Actul de substituie va putea fi transmis în registre, fără nici o plată ca taxe, impozite, etc. din cauza atari substituiri.

O notificare referitoare la o asemenea substituie va fi adusă la cunoștința Lichidatorilor.

Pentru orice altă clauză cari nu ar fi prevăzută în prezentul contract, vor avea loc înțelegeri ulterioare și cari vor constitui o parte integrantă a prezentului contract, fiind transcrise și înscrise în aceleași condițiuni ca acesta.

Acest contract a fost alcătuit în patru exemplare originale din care unul va rămâne în mâinile Lichidatorilor, unul la Tribunalul autentificărei, iar celelalte două au fost încredințate D-lui Eftimie Antonescu, Consilier la Înalta Curte de Casație, în calitate sa de împuternicit autorizat atât al Guvernului Român, cât și al Băncii Naționale a României.

Făcut la Turnu Severin, la 29 Septemvrie 1921

ss) Dottore Giuseppe Luxardo, /ss/ Al. Zeuceanu
/ss/ Gilbert de Mones /ss/ Eftimie Antonescu

Constantin Mălinaș

Mihai Pop Bruchenthal.

O personalitate de legendă a Bihorului
cultural

Mihai Pop Bruchenthal

Profesorul greco-catolic de muzică Mihai Pop Bruchenthal, personalitate de legendă a Bihorului cultural, s-a născut la 15 ianuarie 1908 în localitatea Derna, din familia învățătorilor greco-catolici Mihai Pop Bruchenthal (1883-1930) și Emilia Faur, ajungând notoriu ca dascăl la Beiuș, unde a funcționat începând de la 1 septembrie 1935

și până la 1 septembrie 1972, cât și ca autor al unei ample și valoroase opere muzicale, de factură componistică, clasică și populară.

El a fost nepot de dascăl, întrucât bunicul său, Michael Pop de Bruchenthal (1843-1924) a fost timp de 55 de ani învățător în satul meu, Ciutelec, alături de străbunica Aloisia Calnochi (1856-1918), de asemenea învățătoare. De la bunicul lui din Ciutelec a învățat mai întâi cetirea și scrierea în românește, cu litere chirilice, după un abecedariu vechi, cum însuși mărturisește. Apoi, între anii 1913-1918, pe când tatăl lui era fugar pe păduri, de teama ungurilor, a urmat școala primară în satul Hotar, de lângă Aleșd, unde locuia cu mama lui. A făcut școala primară în limba maghiară, după porunca strămbă a vremii, deși în sat nu era nici o familie de etnie maghiară și nu se vorbea deloc limba maghiară.

În limba română la școală se predau doar lecțiile de religie, de două ori pe săptămână. Prin ele se făcea legătura copiilor cu istoria, cultura și literatura română. În timp ce restul orelor erau chinuitoare pentru copii, deoarece ei nu cunoșteau limba maghiară, iar domnișoara învățătoare maghiară, adusă din Alfold, nu știa o boabă românește, la lecțiile de religie, conduse de către preotul greco-catolic local, copiii au învățat cântece românești, precum *Latina gintă*, după Vasile Alecsandri, *Deșteaptă-te române*, *Treceți batalioane*, *Drum bun toba bate*, romanțe și colinde, sau poezii însuflețitoare.

Între anii 1918-1927 a urmat liceul și bacalaureatul la Colegiul "Emanuil Gojdu" în Oradea, după care s-a înscris la Academia Teologică Română Unită, tot din Oradea, pe care a absolvit-o în anul 1931, iar la 2 noiembrie 1932

obține Diploma de profesor de religie. Continuă studiile la Academia de Muzică și Artă Dramatică din Cluj, secția pedagogie, pe care a absolvit-o în anul 1937. În paralel, în anii 1935-6 a promovat cursul și examenele, cu care a luat Certificatul de absolvire a Seminarului pedagogic, pentru a putea predă în învățământul secundar și pedagogic. Respectiv, în primăvara anului 1937 a trecut examenul pentru șef de muzică militară, fiind repartizat la Deva. Nu s-a dus, deoarece a optat să rămână la Beiuș, unde se formase deja muzica militară, primul dirijor fiind viitorul general Dinu Stelian.

Tânărul profesor Mihai Pop Bruchenthal vine în toamna anului 1935 la Beiuș și rămâne aici 37 de ani, mai întâi ca profesor de muzică vocală și instrumentală (vioară) la Colegiul "Samuil Vulcan", iar de la 30 septembrie 1949 la celălalt liceu, devenit Școala pedagogică de educatoare, de unde este pensionat în anul 1972. Dar în toți anii de după 1949 a continuat să predea muzica și la liceul de băieți, devenit Școala medie nr.1 Beiuș, având acolo, deasupra sălii de sport, o clasă lungă, special amenajată și dotată pentru lecțiile de muzică și artă. Deși pensionar, profesorul a fost cu aceeași pasiune și asiduitate prezent și activ pe mai departe în viața culturală și mai ales muzicală a Beiușului, ca dirijor de coruri și orchestre, pe care le schimba și le înnoia mereu, dar și în calitate de compozitor, până în ultimii ani ai vieții, când s-a mutat la Oradea și a fost doborât la pat de o boală necruțătoare. S-a stins și a trecut la perenitate în ziua de joi, 19 ianuarie 1989, fiind dus la Beiuș și înmormântat în Cimitirul din deal, care este reședința de onoare și neuitare a multor profesori beiușeni.

FAMILIA. Profesorul Bruchenthal s-a căsătorit la 30 noiembrie 1935, cu profesoara de limba franceză Constanța Iliescu, de la Beiuș, originară din familia ofițerului de artilerie George Iliescu de la Focșani. Au avut o fiică, pe Mihaela, născută la Beiuș, în 14 octombrie 1936. Căsătorită Țuțuianu, aceasta a avut la rândul ei pe Nicoleta, căsătorită Manu, de unde a rezultat un băiat, Ionuț (Brașov, 7 februarie 1985) și apoi fetița Sânzâiana Maria David (Oradea, 23 octombrie 2004), din a doua căsătorie.

Venind din strămoși liberi, înnobilați la 20 noiembrie 1664 de către Principele Mihail Apafy I al Transilvaniei, profesorul Mihai Pop Bruchenthal este cel mai de seamă produs și reprezentant cultural, pentru ceea ce înseamnă Bruchenthalii de Vest, ramură mai veche și mai prolifică, având descendenți până la noi, în comparație cu ramura Bruchenthalilor din interiorul Transilvaniei, care a fost înnobilită numai la anul 1724. Există în acest caz o ciudățenie genealogică și de cronologie istorică, întemeiată pe cazul real, că același nume de înnobilare s-a acordat de două ori, la 1664 și la 1724. Ceea ce nu se poate explica printr-o eroare, ci prin împrejurarea că cele două ramuri au fost găsite atunci ca fiind înrudite. Logic și diplomatic, Bruchenthalii de vest și cei din interior au avut o tulpină comună, care le-a motivat numele unic de înnobilare, chiar dacă acordat în doi timpi, la distanță de o jumătate de secol.

PREGĂTIREA MUZICALĂ. Cum adesea a mărturisit, profesorul Mihai Pop Bruchenthal a moștenit dragostea pentru artă și muzică din familie. Bunicul lui din Ciutelec a fost un bariton bun și a cântat la vioară, tatăl lui a cântat la vioară, în casă au avut șase viori de bună calitate.

Îndrăgostit de melosul popular, tânărul elev și student Mihai a colindat pe sate și a cules folclor muzical de pe Valea Bistrei, Valea Crișului Repede și Valea Crișului Negru, punând din tinerețe bazele solide ale unei mari antologii de folclor muzical bihorean. Profesorul a tot sporit antologia, până la maturitate, ajungând la o comoară manuscrisă de 1340 de piese, din care 30 sunt variante ale Mioriței, găsite de el în Bihor, majoritatea oarecum mascate sub formă de colinzi.

Apoi a urmat pregătirea muzicală sistematică, mai întâi la Colegiul Emanuil Gojdu, cu inimoșii profesori Eugen Hâncu (vocal) și Schmeltzer Bela (vioară), la Academia Teologică Unită din Oradea, unde l-a avut profesor pe celebrul Francisc Hubic (1883-1947), iar la vioară s-a perfecționat cu profesorul Iosif Roth. În Academia de profil de la Cluj a avut profesori dintre cei mai valoroși, recunoscuți ca personalitate în muzicologia românească: Traian Vulpescu (teoria muzicii, notația psaltică, metodică solfegiului, folclor muzical), A.M. Skeletty (armonie), Marțian Negrea (teoria formelor muzicale și a instrumentelor, contrapunct, muzică de cameră), Ion Vasilescu (dicțiune și declamație), Augustin Bena (dirijarea corurilor).

Format favorabil, dobândind cunoașterea aprofundată și plastică a materiei muzicale, în stilul armonic și în stilul contrapunctic, cărora le-a găsit aplicație în propriile compoziții. Totodată, a făcut multe exerciții demonstrative, de aplicație muzicală a ceea ce învăța, cântând în corul elevilor de la Colegiul Gojdu, sau în corul mixt, cu orchestră, al Catedralei "Sfântul Nicolae" din Oradea, condus de Francisc Hubic.

Ca elev septiman și octavan, a condus el însuși corul bărbătesc de patru voci al colegilor gojdiști, apoi corul elevilor din internat, cu care a învățat colinzi, piese de George Dima, Kiriac, Fr. Hubic și corul robilor din opera Nabucco de Verdi.

OPERA MUZICALĂ. Deosebit de întinsă, opera compozitorului Mihai Pop Bruchenthal, bibliografiată deocamdată numai parțial, urmează două paradigme fundamentale: compoziții de sorginte și inspirație populară, respectiv compoziții de factură clasică. În total am găsit până acum date despre 164 de compoziții de factură clasică și 1340 de piese de stilistică populară. Toate formează o mare operă muzicală, aproape deloc cunoscută, puțin tipărită, în cea mai mare parte rămasă sub formă de partituri manuscrise, care nici nu se găsesc într-un singur loc, ci sunt periculos de risipite și, deci, expuse factorilor de risc și distrugere.

Credem că se impune și în cazul Bruchenthal o muncă de recuperare a acestui patrimoniu inestimabil și de conservare a lui într-un fond public, pentru folosința educațională a celor ce vin. Patrimoniul muzical Bruchenthal, cât ni s-a dezvăluit până acum, cuprinde imnuri corale (11 titluri), cântece patriotice (7), poeme corale (10), preludii (10), madrigale și cantate corale (58), lieduri și romanțe (9), cântece pentru copii (18), muzică instrumentală (18), muzică de cameră (7), muzică simfonică (10), creații coralo-simfonice (3), muzică scenică (4). Pentru a ne apropia de spiritul și mesajul unei opere muzicale atât de surprinzătoare, prin mărimea și finețea ei stilistică, inedită, vom aduce în continuare câteva exemple:

- Sonata nr. 1 pentru vioară și pian (1973) și încă cinci alte sonate, care folosesc folclorul bihorean, preluat în stil rapsodic.
- Sonata nr. 4, numită bihoreană.
- Balada ceasului, pentru vioară și pian (1974). Formată din opt secțiuni, cu caracter de lied, care imită armonic sunetele de orologii din turnuri, prin acordarea deosebită a viorii. Tema l-a preocupat și a reluat, amplificată ca și concert pentru vioară solo și cvartet de coarde.
- Priveliști bihorene. Fantezie simfonică, prin preluare de material de pe melodii vechi din Bihor (colecția Bartok din 1910 și colecția proprie). Lucrarea ilustrează sonor un scenariu estival, în pădure, unde o fată diafană, ca o zână, se scaldă în apa primordială, iar un tânăr romantic o privește dintre frunze de arin, până o găsește.
- Simfonia rustică, în re major, cursivă și contrastantă, cu sonorități ample și bine fundamentate. Bucuria amintirilor, opus 252, suită de balet pentru orchestră simfonică, pornind în scenariu de la afirmația “Da, amintirile. Unicul scenariu din care nu putem să fim alungați!”, a poetului german Jean Paul Richter (1762-1826).

Am insistat cu exemple din creația simfonică, deoarece am dorit o completare de imagine, față de părerea reductivă, ce s-a încetățenit, că Mihai Pop Bruchenthal ar fi fost mai mult un autor de piese corale.

Voi încheia exemplele cu creațiile coral-simfonice, care sunt cele mai mari și surprinzătoare.

Primul a fost poemul coral-simfonic “Inochentie Micu Klein”, compus în anul 1943, cu care autorul a luat parte la un concurs de compoziție, lansat la Blaj. Juriul de atunci, condus de către George ENESCU, i-a acordat premiul al treilea, însoțit de o mare sumă de bani, dați ca încurajare de către Episcopia greco-catolică de la Blaj. A urmat “Nunta în Bihor”, operă într-un act, ce redă puternic și autentic mersul ceremonialului de nuntă de la Hotar, Subpiatră și Țețchea, transpus artistic. A mai urmat “Vicleimul”, operă în două acte și un tablou, apoi “Oratoriu de Crăciun” și “Feleaga”, operetă populară într-un act (1967).

Exemplele ar putea continua, pentru a avea cunoașterea exactă a unui patrimoniu, ce este periclitat și trebuie recuperat.

*Mihai Pop Bruchental și Constanța Iliescu,
fotografia de căsătorie (30 noiembrie 1935).*

LUCRĂRI DE MUZICOLOGIE. Profesorul a fost un studios neobosit și neîncetat, care a dorit să fie bine informat în domeniu și a redactat numeroase articole, studii și câteva cărți de specialitate, care au rămas în manuscris: *Tratat de teoria instrumentelor simfonice*, în trei volume, despre instrumentele de suflat din lemn, cele din metal, instrumentele cu coarde și cele de percuție. A scris un *Tratat de teoria formelor muzicale*, de uz academic, care a fost achiziționat de către Uniunea Compozitorilor din România.

ACTIVITATEA CULTURALĂ PUBLICĂ s-a desfășurat cu asiduitate pe tot parcursul vieții active a profesorului de la Beiuș, și în mod exclusiv în domeniul muzical.

Mihai Pop Bruchenthal a devenit astfel cel mai productiv arhitect și dirijor de formațiuni muzicale, corale, sau instrumentale, din vestul românesc. Din anul 1935 și până în 1972 a dirijat Corul Lyra, înființat încă din anul 1903. A format și a condus Corul sindicatelor din Beiuș (1945), Corul Cooperativei Muncitorul (1957), Corul Învățăământ (1961), Corul URCC Beiuș (1955), Corul Școlii profesionale (1954-64), Orchestra semisimfonică a Beiușului (1958), pe lângă formațiunile școlare, deja menționate. Tuturora le-a asigurat un repertoriu bine echilibrat, românesc și universal, cu piese valoroase, patriotice, populare, culte.

Cu ele a dat peste trei sute de concerte publice și reprezentații în concursuri, luând o sumedenie de premii și distincții, între care Ordinul Meritul Cultural în anul 1969.

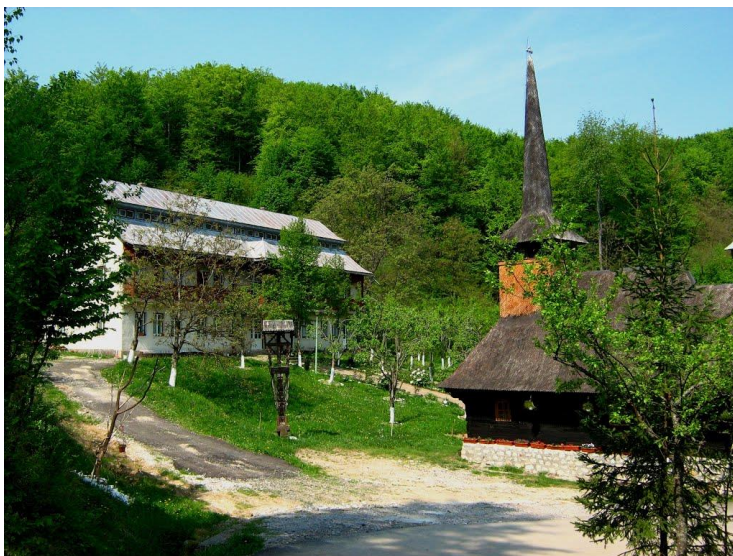
A ținut peste două sute de conferințe publice, de educație muzicală, în fața beiușenilor și a altora.

Suntem întemeiați să afirmăm, că profesorul Mihai Pop Bruchenthal, prin opera și activitatea sa, prin devotamentul față de profesie și națiune, a personificat magistral modelul de intelectual astrist, că a fost un risipitor de sens superior cu sine, cu viața lui, pentru a fi generos în folosul neamului său, a comunității, a elevilor.

Încheiem, spunând că este necesar să se înceapă fără întârziere procesul de căutare și recuperare a acestui tezaur muzical, de formare unitară a unui Fond Bruchenthal, acum risipit, de adunare a lui într-un singur loc și de cercetare a lui.

Alexandru Teoran

**Izvorul intermitent
de la Călugări.
Mănăstirea Izbuc**

Mănăstirea Izbuc.

Dincolo de satul Călugări, într-un superb decor montan înconjurat de minunate păduri și pajiști, un izvor intermitent țâșnește din crăpăturile stâncilor, impresionând pe orice vizitator. Băștinașii, încă din timpuri imemorabile, l-au apreciat ca pe o minune cerească. Apa Momii, cum l-au numit localnicii, a fost prețuit ca un loc sfânt, unde se înălțau evlavioase rugăciuni sub cerul liber.

În anul 1924, savantul Simion Mehedinți (1869-1962), împreună cu un grup de studenți și cercetători de la Universitatea București, în peregrinările lor științifice prin Apuseni, au ajuns și în căldarea carstică de la Izbuc, în care misticul izvor de la Călugări își destăinuia faimoasa apariție. Profesorul a întâlnit și cunoscut oameni ai locului, de la care a aflat despre acest izvor al dorințelor exprimate prin rugăciuni în zilele când apa se varsă la suprafață din “fântâna” pe care ei o numiseră Apa Momii, după denumirea Munților Codru Moma în care este încadrată geografic. Eminentul profesor Simion Mehedinți, având importante și variate preocupări etnografice, de geografie umană și spirituală, impresionat de farmecul acestor locuri, susține în prestigioasele sale lucrări menținerea și mai ales continuarea tradiționalismului local, precum și a patriotismului specific românesc. Pledează vehement cu temeinice argumente științifice, făcându-le astfel, cunoscute în întreaga țară și în întreaga lume.

Conștient și convins de valoarea sacră, unică, a acestor locuri de la Izbuc, propune pentru prima dată Episcopului Roman Ciorogariu întemeierea unei mănăstiri în acest colț de țară românească. Ideea este îmbrățișată cu entuziasm de către Episcopul de Oradea (Roman Ciorogariu a fost primul episcop ortodox al Oradiei după 1918), care hotărăște construirea la Izbuc a unei biserici și a mănăstirii. Mărețul fapt este consemnat printre importante realizări ale episcopului în Bihor, dovedindu-și, astfel, calitățile de mare Om al Bisericii Ortodoxe și atașat luptător pentru libertate națională, dinamizând, prin toate mijloacele, spiritul public transilvănean. Biserica de lemn ridicată în acel an, cu Hramul Adormirea Maicii Domnului,

devine loc de pelerinaj pentru credincioși, mai ales de sărbătoarea Sfânta Maria Mare. Întregul așezământ monahal cunoaște o perioadă înfloritoare sub păstoria episcopului Ciorogariu, trecând apoi prin grele încercări și vicisitudini cauzate de rigorile războiului, cât și de noul regim instaurat de dictatura comunistă.

Micul grup de călugări (în unele perioade era un singur călugăr), prin credința și fireasca lor menire, au reușit să păstreze deschis și însuflețit acest așezământ de cult și rugăciune. În anul 1989 începe construirea bisericii de piatră - Biserica Nouă -, din inițiativa și directa îndrumare a Părintelui Ioreste, starețul de atunci al Mănăstirii, care, cu multă modestie, menționa: "biserica de piatră s-a construit cu substanțiala contribuție a săracilor și a văduvelor din zonă".

Bihorul a fost păstorit în acea perioadă de Episcopul Vasile Coman. Locuitorii satelor limitrofe, împreună cu apreciatul stareț Ioreste, doreau cu tot dinadinsul ca sacrul așezământ de la Izbuc să devină o mănăstire vie și perpetuă, care, în măreția ei spirituală, să se constituie într-o constantă chemare pentru numeroșii credincioși din tot județul și nu numai. Arzătoarea lor dorință s-a îndeplinit, astăzi având loc numeroase pelerinaje, iar așezământul este declarat monument istoric.

Minunea de la Izbuc, de o deosebită reputație, este un fenomen natural interesant prin modul de manifestare: ciudata ieșire a apei, după o perioadă de 15-20 minute în care izvorul este sec; cu un gălgâit puternic, începe să iasă ca un miracol apa, care umple apoi un mic bazin de piatră, din care deversează printr-o mică cascadă; după câteva minute, apa încetează să curgă, pentru a reveni apoi după

alte 15-20 de minute. Este vorba de un mecanism tipic de golire prin sifonare a unui bazin carstic, al cărui ritm este impus de cantitatea de precipitații. Datorită specificului său, a fost declarat monument al naturii.

Bihorul este renumit prin mulțimea unor asemenea fenomene care s-au format prin scurgerea apelor subterane, după ce au dat naștere la goluri și peșteri, adevărate rezervoare ce se revarsă la suprafață cu un debit variabil sau cel mai adesea cu intermitențe.

Dar să urmărim traseul turistic, care se află într-o zonă cu numeroase și feerice priveliști din depresiunea Vașcăului. Farmecul zonei rezidă în peisajul tihnit cu păduri de fag și brad, cu poieni pline de multicolore flori, cu râuri domoale ce curg prin luncile îmbietoare. Relieful predominant carstic creează numeroase ciudățenii și mistere topografice, cu doline, sau bazine închise, ape ce apar brusc din locuri nebănuite, formând o fascinantă rețea hidrografică, aparent haotică, care șiroiește prin tainica lume a grotelor de calcar.

După ce ieșim din Vașcău, pe artera principală DN 76 (E 79) Oradea - Deva, la kilometrul 94, intrăm în Cărpinet. O săgeată indică spre Sud: Izbuc 4 km / Călugări 6 km / Mănăstirea Izbuc 9 km. Drumul este în întregime modernizat până la mănăstire spre lauda autorităților locale. Urmăm mai întâi panta ce urcă domol trecând pe lângă mici cariere de calcar. O apariție pitorească scoate la iveală vechile varnițe, cuptoare folosite de localnici din cele mai vechi timpuri, pentru ars varul. Continuând traseul, o coborâre de circa un kilometru ne apropie de valea Țarina, în lungul căreia se întinde satul Izbuc. Urmând șoseaua la dreapta, pe malul stâng al văii, după ce trecem de ultimele

case, tăiem coasta, puțin înclinată, acoperită cu pășune, unde se observă o ruptură în calcar spre care se îndreaptă pârâul. Aici se află peștera Câmpeneasa, un mare aven în care se pierd apele Țarinei prin intermediul unei cascade, de un farmec aparte, ca să apară, după un curs subteran, în izvorul din Boiu (Vașcău). Negreșit va trebui să zăbovim aici, fiindcă în apropiere se zărește un mic loc de odihnă amenajat, foarte pitoresc prin coloritul roșu al argilei care tapițează colina, în contrast puternic cu albul calcarului și cu verdele intens al vegetației în mijlocul căreia odinioară putea fi admirată o cochetă pepinieră silvică, care, din păcate, astăzi este dezafectată. Ce să facem, așa-i la noi, nu mai știm să respectăm binefacerile culturilor forestiere!

Din satul Izbuc, drumul spre mănăstire trece prin localitatea Călugări, sat aparținător tot de comuna Cărpinet, care în perioada comunistă se numea Ponoarele. După ce traversăm pârâul Pampăr, se urcă o pantă de cam o jumătate de kilometru, până ajungem pe platoul Mălăiște, care este marcat de o cruce de piatră împrejmuțată cu un garduleț. Continuând traseul pe curba de nivel - semn turistic: bandă albastră -, drumul se desfășoară orizontal pe circa 2,5 km. Ne aflăm, de fapt, la cumpăna apelor dintre bazinul Crișului Negru și cel al Crișului Alb. Apoi, drumul coboară ușor, iar în față se deschide bazinul împădurit al văii Toplița, unde, în adâncimea canionului, este cuibărită Mănăstirea Izbuc, al cărei acoperiș roșu se zărește din pădure și, unde, din cele mai vechi timpuri, se scurge apa intermitentului izvor. De-a lungul drumului, pe platoul Mălăiște, sunt amplasate, de-o parte și de alta, troițe (cruci) de lemn reprezentând Răstignirea. Mănăstirea de la Izbuc cuprinde două biserici, una de lemn, mai veche, și una din

piatră, două case și câteva amenajări gospodărești, iar în apropiere un canton silvic, aparținător ocolului Hălmagiu.

Întregul ansamblu turistic pe care l-am parcurs este situat la extremitatea sud-estică a județului nostru, acolo unde își dau mâna Munții Codru Moma cu Munții Bihor.

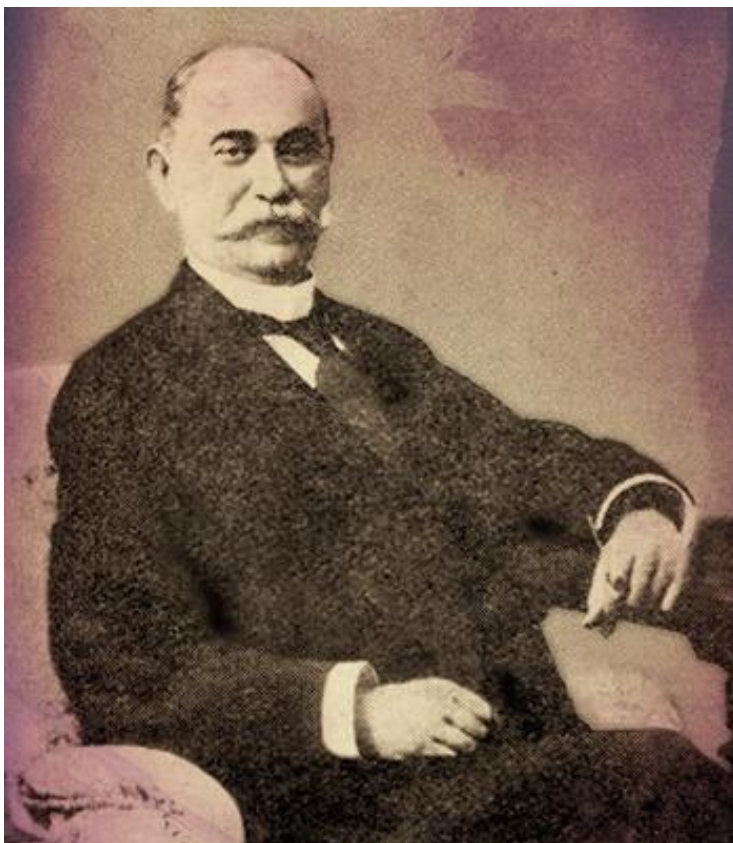
Paravanul format, ca un uluc verde, tapițat cu minunate păduri și întinse covoare de iarbă, separă județul Bihor de depresiunile Zărand și Hălmagiu (Arad). Aici, natura parcă s-a întrecut pe sine, punând la dispoziția locuitorilor acestor meleaguri fânețe și pășuni, lemnul-simbol, lutul fin zămăslitor de oluri pentru tradiționala artă populară (ceramică) de Vașcău, cunoscută atât în țară, cât și peste hotare.

Zona se constituie într-un admirabil itinerar etnografic și religios, care poate stârni interesul celor ce trec, uneori în grabă, pe aici, dar pe care îi sfătuim să se oprească pentru câteva clipe, să admire în liniște armoniile naturii, să se bucure ascultând vorba cumpătată a oamenilor, să le împărtășească gândurile și să le admire nestematele bogății naturale și spirituale.

Maria Flavia Ciocotișan

**Considerațiuni cu privire
la cercetarea folclorului
românesc din Transilvania.**

Secolul al XIX-lea

*Iosif Vulcan, personalitatea de prim rang a folcloristicii
bihorene.*

Creația folclorică a constituit o preocupare asiduă, de la cronicarii moldoveni, Ion Neculce și Dimitrie Cantemir, la reprezentanții Școlii Ardelene, constantă ce se împletește cu preocupările filologice și istorice. Textele folclorice interesau atunci mai mult pentru a demonstra ideile despre originea noastră romană, despre continuitatea și unitatea poporului român¹.

„S-a vorbit până acum adeseori de interesul pentru folclor al latiniștilor. Nu s-a insistat însă îndeajuns asupra rolului pe care l-a avut în acest domeniu bănațeanul Damaschin Bojinca, Petru Maior care a fost și un bun informator, Budai Deleanu un adevărat stup de motive și reminescente folclorice, Vasile Popp un conștiincios scrutaător științific, acțiunea lor a rămas însă fără rezultate, fie din motivul că lucrările lor n-au fost publicate, fie că nu au fost răspândite”². În cazul lui Damaschin Bojinca, el a scris nu numai în latină, ci și în română. Lucrarea sa *Respundere desgurzătoare la cârtirea cea în Halle*, Pesta 1828, ori *Anticile Romanilor*, cele două volume – prelucrări după autori străini – apărute tot la Pesta, în 1832 – 1833, aveau drept scop să-i învețe pe români că „datinile și năravurile strămoșilor săi romani” s-au prelungit până în zilele noastre.³ Lui Damaschin Bojinca i se vor alătura alți doi bănațeni C. Diaconovici-Loga și Eftimie Murgu, activând în același spirit.

¹ Ion Neață, *Luceafărul* (1902-1914), *Contribuții monografice*, Editura. Facla, Timișoara 1984, p. 132.

² Ion Breazu, *Introducere la Folklorul revistelor Familia și Șezătoarea*, Bibliografie cu un studiu introductiv, Cartea Românească din Cluj, Sibiu, 1945, p.VI.

³ *Ibidem*. p. VII.

În 1838, George Bariț scotea la Brașov *Foaie pentru Minte Inimă și Literatură*, îndemnând nu numai la culegerea de obiceiuri și povestiri, ci și de „cântece populare, proverbur, ziceri originale românești”¹.

Mentorul său, Timotei Cipariu de la Blaj, venea cu același interes pentru creația populară, dar, după 1840, și-a limitat activitatea la cercetări filologice, cu predilecție la studii de limbă veche, dominate de sistemul raționalist al etimologismului.

La 30 ianuarie 1840, ia ființă la Iași, din inițiativa și sub conducerea lui Mihail Kogălniceanu, revista *Dacia literară*, publicație esențială în orientarea tuturor literaților români spre realizarea acestui nobil și arzător deziderat : unirea provinciilor românești, prin cultură. În articolul program *Introducere*, se recomanda folosirea surselor de inspirație din istoria neamului, din frumusețile patriei și din folclor deoarece „obiceiurile noastre sunt destul de pitorești și de poetice, pentru ca să putem găsi la noi sugeturi de scris, fără să avem pentru aceasta trebuință să ne împrumutăm de la alte nații”. *Introducția* poate fi considerată primul manifest al romantismului românesc, apărut la scurtă vreme după ce, Victor Hugo în „Prefația” de la drama *Cromwell*, din 1827, semnase programul romantismului în Franța.

În epoca revoluției de la 1848, creația populară devine o preocupare de bază în toate provinciile românești. Nicolae Bălcescu afirma cu tărie că poeziile populare sunt de o bogăție uimitoare pentru că „întrânsele aflăm nu numai fapte generale, dar ele intră și în viața privată, ne

¹ *Ibidem.* p. VII, VIII.

zugrăvesc obiceiurile și ne arată ideile și sentimentele veacului¹.”

Atenția acordată patrimoniului popular a pătruns destul de timpuriu și în rândul românilor din partea de vest a țării noastre, în special după anul 1848, când viața intelectuală românească a început să renască și în acest spațiu, tinzând să se așeze alături de activitatea culturală a românilor din celelalte regiuni. Ca în cazul altor ținuturi, cunoașterea amanunțită a evoluției interesului pentru creația populară bihoreană privește așadar nu doar istoria folcloristicii românești, ci și istoria culturală locală, cea din care au luat naștere aceste preocupări și care i-au dat o notă specifică în contextul cultural național².

Vom avea în vedere tot mai numeroasele înființări de societăți cultural literare ale studenților la Pesta, a doua capitală a Imperiului Austro-Ungar, ori în orașele transilvănene, mai mari sau mai mici. Drumul nu era lipsit de greutatea dinspre aceste societăți sau asociații, spre inițierea unor publicații benefice interesului pentru creația folclorică.

Astfel, în anul 1852, la îndemnul lui Al. Roman, se întemeiază la Oradea, *Societatea de lectură*, unde vor activa tinerii români din școlile orădene. Deviza societății era „uniți-vă-n cugete, uniți-vă în simțiri”³, scopul fiind lupta

¹ Nicolae Bălcescu, *Cuvânt preliminaru despre izvoarele istoriei românilor*, în *Magazin istoric pentru Dacia*, I, 1845, p. 3, *Apud*. I. Neață, *op. cit.*, p. 132.

² Dumitru Pop, *Din istoria preocupărilor pentru folclorul bihorean*, Comitetul de cultură și artă al județului Bihor, 1968. (Extras din volumul *Zilele folclorului bihorean I*).

³ Cea mai amplă și mai cuprinzătoare cercetare asupra *Societății de lectură* române este cea a lui V. Bolca *Lepturiștii* din Oradea,

pentru cultivarea limbii române și a emancipării literaturii autohtone. Călăuziți de crezul că un popor care nu are datini, port și limbă e sortit pierzaniei, tinerii *Societații de leptură* sunt convinși că limba este elementul de bază al etnicității unui popor, iar fiecare membru al societății, prin acest program, învață să lupte pentru apărarea drepturilor românilor, pentru luminarea lor prin cultură. În cadrul întâlnirilor, se recitau poezii ale scriitorilor români de pe cele două versante ale Carpaților, se citeau lucrări sau “opere originale” ale elevilor și studenților membri.

La această școală s-au format Dimitrie Sfura, Atanasie M. Marienescu, Iosif Roman, Ioniță Scipione Bădescu, Maria Suciuc Bosco, Miron Pompiliu, Iosif Vulcan și alții, toți viitori colaboratori ai celor două almanahuri pe care le-a editat societatea: *Diorile Bihorului*, în 1854, și *Fenice*, în 1868, dar și ai revistei *Familia* de mai târziu, dorind unanim afirmarea naționalității prin limbă și cultură. La *Diorile Bihorului*, „preotul bihorean Moise Sora Noac, un traducător al poeziilor latini și el însuși poet-va publica *Poema Munților Beiușului*¹ scrisă de Dimitrie Meciuc, în anul 1816, în care acesta vorbește despre *smei* și

Sibiu, 1944, p. 51, dar și studiul lui E. Potoran *Poezii Bihorului*, Oradea, 1934, p.7- 48. Îi mai amintim pe Teodor Neș cu *Oamenii din Bihor*, Oradea, 1937 p. 38- 75; V. Vartolomei cu *Mărturii culturale bihorene*, Cluj, 1934 p. 69- 172, dar și alții cum ar fi Ion Bradu cu *Poeți și prozatori bihoreni*, Beiuș, 1948, p. 24- 26; V. Curticăpeanu cu *Mișcarea culturală românească pentru unirea din 1918*, București, 1968, și Remus Cara cu *Societatea de leptură din Oradea*, în vol. *Cercetări de limbă și literatură*, vol. 2, Oradea, 1969, p. 183- 186.

¹ Pentru mai multe informații vezi E. Potoran, *Poezii Bihorului*, Oradea, p. 4 și I. Breazu, *op.cit.*, p. 29- 30.

*vrăjitoare, călușari și târguri de fete, sezătoare și clacă, lăutari și alte aspecte reprezentative ale folclorului românesc, introducând și câteva strigături autentice românești*¹. Deși preotul Moise Sora Noac aduce o serie de modificări textului original, acesta rămâne semnificativ pentru elementele folclorice pe care le conțina iar unele dintre aceste elemente populare se vor regăsi în culegerile apărute ulterior și chiar în circulația orală, de exemplu în *Legenda Someșului și Drăganului*, consemnată din munții Bihorului (cel dintâi val de folclor care pătrunde într-o încercare poetică românească după, I. Budai-Deleanu).

Și începuturile literaturii culte din Bihor sunt legate de numele aceluiași D. Meciuc, care azi este destul de puțin cunoscut și aproape uitat de istoricii literari, deși contribuția sa la dezvoltarea literaturii secolului al XIX – lea este una care nu poate fi trecută cu vederea. Dimitrie Meciuc s-a stins din viață la Beiuș, pe la 1840, fără să fi publicat nimic din întinsa lui operă poetică, rămasă în câteva caiete manuscrise. Unul dintre acestea a ajuns în posesia unui alt preot - poet care trecuse prin mai multe localități bihorene – Moise Sora Noac (1806-1862) și care, în 1854, când junii lepturiști de la Oradea se însuflețeau cu nașterea *Almanahului Naciunal Diorile Bihorului*, le-a oferit spre publicare și opera lui Dimitrie Meciuc, *Poema Munților Beiușului*, datând din anul 1816. Apărută deci în contratimp cu epoca în care a fost elaborată, într-o perioadă de consolidare a valului romantic și realist, scrierea lui Dimitrie Meciuc era explicabil să nu fi stârnit ecoul cuvenit, când locul ei firesc era lângă *Țiganiada* lui Ioan Budai –

¹ *Ibidem.* p. 29.

Deleanu, lângă *Istoria lui Arghir* a lui Barac, lângă *Anul cel mănos* și *Reporta din vis* ale lui Vasile Aaron, tot „epopei” sau „poeme” de mare întindere. La fel ca și în acestea, în scrierea lui D. Meciui predomină cultul clasicității greco-latine, aplecarea spre etnografie și spre fabulosul folcloric. Și tot ca la acești contemporani ai săi, efortul poetic al autorului se îndreaptă spre afirmarea în spațiul național a acelei „specii nobile”, cum numește N. Manolescu, în *Istoria* sa, epopeea, specia cea mai bine conturată pentru autorii clasici anteriori, care i-a făcut și pe români, la începutul secolului al XIX-lea, să o considere demnă de a fi reprodusă în mediul nostru național¹.

Din puținele date biografice pe care le avem despre acest scriitor, oferite de istoricii literari ai Bihorului, Vasile Vartolomei și Eugen Potoran, aflăm că, D. Meciui, s-a format în anturajul Episcopului greco-catolic de la Oradea, Samuil Vulcan, care, la începutul secolului al XIX – lea, adunase în jurul său un număr de oameni învățați, mulți dintre ei cu rol esențial în dezvoltarea iluminismului românesc pe aceste meleaguri, filologi, istorici, oameni de litere sau de școală. Între aceștia, enumerăm câțiva: Simeon Maghiar, autor al unei *Cuvântări despre taina preoției*, apărută în 1784, la Viena, Nechita Horvat, canonic sub episcopul Moise Dragoș (1775-1787), autor al unei importante scrieri doctrinare și de politică religioasă, *Poslanie sau dreaptă oglindă a păcii*, apărută la Viena, în 1787, unde militează pentru emanciparea românilor, pentru unirea lor religioasă și politică cu Biserica Romei. Urmează învățatul canonic Ioan

¹ N. Manolescu, *Istoria critică a literaturii române*, vol. I, Editura. Minerva, București, p. 122, (în capitolul *Moartea unor specii nobile*).

Corneli, colaborator al primei noastre lucrări lexicografice: *Lexiconul de la Buda* (1821), director școlar și apropiat al lui Samuil Vulcan în toate demersurile făcute în plan cultural, școlar și bisericesc. Alături de Vulcan, deși uneori avea păreri diferite, s-a mai aflat canonicul Gheorghe Farcaș, autor de numeroase opere rămase în manuscris, importante pentru configurarea atmosferei intelectuale instalate aici încă din timpul episcopului Ignatie Darabant, apoi și alți intelectuali, între care Ioan Alexi, ajuns mai târziu Episcop al Gherlei, Petru Mărcuțiu, preot în Roit, autor al copiei după *Cronica* lui Șincai sau Iosif Pașca de Pericea, pe care Samuil Vulcan l-a îndreptat spre o activitate de traducător. Nu trebuie să uităm apoi strânsele legături pe care Episcopul catolic Samuil Vulcan le-a avut cu cei trei corifei ai Școlii Ardelene, Samuil Micu, Gheorghe Șincai și Petru Maior, ca și numeroasele ode și poezii ocazionale care i s-au dedicat, fiind, la începutul secolului al XIX-lea, personalitatea cea mai cunoscută și mai importantă a epocii, în acest spațiu. Cu siguranță, între numeroșii admiratori și discipoli ai săi s-a numărat și poetul D. Meciuc. El a fost numit de Episcopul Samuil Vulcan administrator sau șpan al domeniului Beiușului, funcție deținută timp de mai multe decenii, calitate în care s-a ocupat de buna rânduială a averilor Episcopiei Greco - Catolice și a purtat socotelile, dar și corespondența legată de administrarea lor, după cum rezultă din manuscrisele rămase de pe urma poetului și aflate azi în fondurile Bibliotecii Academiei Române, Filiala din Cluj-Napoca. Pe aceste pagini, printre numeroase acte, ciorne de scrisori și altele, D. Meciuc și-a notat și o parte din opera sa poetică, de traducător sau de creator original. Cele mai multe dintre aceste acte sunt

scrise în limbile latină și maghiară, unele dintre ele datând din 1804, încă de pe vremea lui Ignatie Darabant. Tot acolo se află notate mai multe elegii și ode, în limbile latină și maghiară, poezii închinat fie unor prieteni și apropiați ai poetului, fie unor personalități oficiale.

Opera de căpătâi a lui D. Meciș este fără îndoială *Poema Munților Beiușului*, lucrare perfect încadrabilă poemelor idilice iluminate de tipul *Primăvara amorului* a lui Iancu Văcărescu, *Dezmărdare poeticească* de Gheorghian Hagi Toma Peșacov, *Anul cel mănos* și *Reporta din vis* de Vasile Aaron, sau *Călătoria lui Cupidon la pustiu* de Ianache Gane. E vorba de un gen de scrieri care relevă cititorului român pe eroul romantic, de tip picaro, care călătorește în infern *Reporta din vis*, *În grădinile Raiului*, *Istoria lui Arghir* de Ioan Barac, la țară într-un anotimp al primăverii, *Primăvara amorului*, *Dezmărdare poeticească* sau, dimpotrivă, în anotimpul toamnei încărcat de roade. Călătoria, excursia, drumul, topos-uri de bază ale începutului de secol, sunt legate de descrierea care poate avea loc și care urmează unui itinerar inițiat. Și pentru D. Meciș, itinerariul acesta dobândește în *Poemă* o simbolistică anume, căci eroul parcurge, în mod simbolic, drumul de la primitiv către civilizat, de la sat spre oraș, de la neștiință și superstiție spre școală, luminare și cultură. Într-un fel, drumul străbătut de poet este drumul parcurs de poporul român de la naștere, adică din etapa formării lui în climatul zeesc al Olimpului natural al latinității noastre, până la starea de civilizație de tip iluminist, când călătoria ia sfârșit la „înalte școli” din orașul Oradea, patronate de Episcopul *Samuil Vulcan*, om luminat și demn reprezentant al epocii sale. *Poema* are ca punct de plecare un basm local

despre originea a două râuri care izvorăsc din Munții Apuseni, Someșul și Drăganul, prilej de a le urmări parcursul în peisagistica lor naturală, de la izvoare până la vărsare. Poemul poate avea unele legături cu un alt poem celebru în epocă, *Zlatna* al lui Martin Opitz, de la care împrumută câteva elemente de decor etnografic legat de zona Munților Apuseni, obiceiul de la Găina și dansurile locale, care trimit la celebrii dansatori romani. În rest, el reînvie, într-o atmosferă de un pitoresc deosebit, întreaga mitologie folclorică a zonei Munților Apuseni, zonă cu încărcătură etnografică străveche, dar și de o frumusețe naturală ieșită din comun. Poetul are un deosebit simț al peisajului, o rostire plastică, încărcată de imagini semnificative, care utilizează un limbaj plin de sensibilitate¹.

Din păcate, opera lui D. Meciuc nu a fost studiată îndeaproape nici în timpul vieții scriitorului, nici după moarte. Cu excepția *Poemei Munților Beiușului*, apărută în almanahul *Diorile Bihorului* în 1854, nimeni nu a avut curiozitatea să cerceteze mai amănunțit manuscrisele rămase de la scriitor, singurul lucru care se mai menționează fiind faptul că ar fi tradus din Ovidiu, lăsând în manuscris A lui Publie Ovidie Naso, *Despre iubire*, Trei cărți, 78 foi, in folio, *Întoarsă în Beiusch prin Demeter Mecs*, cum ne încredințează Vasile Vartolomei. Într-adevăr, D. Meciuc este unul dintre primii traducători ai lui Ovidiu la noi, iar în ceea ce privește cartea *Despre iubire* el deține întâietatea absolută, până la el traducându-se doar din *Metamorfoze*. De la D. Meciuc ne-a rămas un frumos caiet, copiat caligrafic (ms. Nr. 560 de la B. A. R. , Filiala din Cluj Napoca), în care

¹ Mircea Popa, *Pagini bihorene*, Oradea, Editura. Universității din Oradea, 2003, p. 53.

textul original din elegiile ovidiene este însoțit, în partea dreaptă, de textul traducerii sale¹. Poetul nu a reușit, însă, să-și ducă până la capăt intenția, deoarece în caiet mai sunt pagini goale, asupra cărora și-a propus să mai revină completându-le, dar timpul nu i-a mai oferit posibilitatea. Tot în cadrul B. A. R., Filiala din Cluj Napoca mai există și un al doilea manuscris al lui D. Meciș (ms. Rom. 681), care conține și o *Cântare*, despre începutul și starea românilor, ce îl așază pe poetul bihorean printre întemeietorii poeziei patriotice la noi.

Poezia versifică ideile *Istoriei pentru începutul românilor în Dachia* de Petru Maior, operă cunoscută printre toți românii.

Pe aceeași temă, Ioan Theodorovici Nica a tipărit, în 1813, la Budapesta, o poezie asemănătoare, având ca titlu *Cântare despre începutul și starea de astăzi a românilor, întocmită de ...*, care conține idei asemănătoare. *Poema Munților Beiușului* este o creație de valoare a epocii iluministe, cuprinzând în compoziția sa o serie de elemente baroce, de o modernitate și o noutate de necontestat.

Asemănătoare în multe privințe cu *Zlatna* lui Martin Opitz, scrierea lui D. Meciș propune cititorului modern structuri poetice diverse, realizate ingenios din punct de vedere stilistic și liric. Era un semn că Bihorul literar și artistic era legat în acele momente la fluxul de idei, de preocupări și de sentimente ale Europei luministe².

Revenind, după o dezvoltată paranteză, la situația societăților și presei literare românești din Transivania, în

¹ *Ibidem.* p. 46.

² *Ibidem.* p. 62- 64.

jurul anilor 1840, vom observa că centrul mișcării literare de dincolo de Carpați se mută în Ardeal.

Mișcarea literară din jurul *Societații de leptură* și mai ales a revistei *Familia* nu va fi străină de spiritul popular promovat de mișcarea folcloristică ce a început să se afirme în a doua parte a secolului al XIX - lea. G. Bariț, în programul *Foi pentru Minte Inimă și Literatură* din anul 1838, dorea nu doar inserarea obiceiurilor și datinilor românești în revistă, ci și variante de cântece populare, proverbe, zicători originale românești; tot aici G. Bariț îndemna culegătorii de poezii populare să fie riguroși în respectarea autenticității materialelor culese: recomandându-le să strângă cântece și texte „neschimbate” de către culegător, așa cum sunt ele povestite de oamenii de la țară, susținând că, în cântecele, povestirile, jocurile și obiceiurile unui popor regăsim „trăsăturile” adevărate ale unei nații. La inițiativa lui G. Bariț, în programul „Astrei” vom regăsi printre marile obiective culegerea de poezii populare și realizarea de studii etnografice, care să cuprindă întreaga sferă a patrimoniului popular.

În anul 1860, *Telegraful Român* din Sibiu, ziarul Episcopiei Ortodoxe, reînnoiește necesitatea unei „asociațiuni” pentru răspândirea „cunoștințelor diverselor ramuri de știință”. 171 de nume semnează, un an mai târziu, petiția oficială în urma căreia, la 6 septembrie 1861, se întemeiază *Asociația pentru Literatura Română și Cultura Poporului Român din Transilvania*, cunoscută apoi, sub numele prescurtat *Astra*. Schițate de luptătorul pașoptist Axente Sever, statutele noii societăți au fost definitive de G. Bariț și date de Mitropolitul Andrei Șaguna spre a fi revizuite de Ioan Pușcariu. Obiectivele culturale erau din

cele mai vaste: întemeierea de biblioteci și publicații, editarea de tratate și cărți de popularizare, un compendiu al Istoriei Transilvaniei, lucrări de agricultură, zootehnie, apicultură, sericicultură, pomărit, silvicultură, horticultură, medicină populară și altele. Este adăugată necesitatea realizării unei colecții de inscripții antice de pe teritoriul ardelean, publicarea izvoarelor istoriei românilor, o Colecție de folclor, o *Floră a Transilvaniei* și multe altele¹.

Începând să activeze în 1861, *Astra* poate fi considerată precursora Societății Academice din București, cu care va avea strânse legături; unii din membrii ei vor deveni membri titulari ai Academiei Române, iar G. Barițiu, principalul animator al *Astreii* timp de decenii, avea să fie ales președinte al înaltului for cultural.

De-a lungul existenței ei, *Astra* a desfășurat o activitate culturală fără precedent. În condiții vitrege, suferind de oprimare națională, fără nici o subvenție de stat, întreținută doar de cotizațiile și donațiile membrilor, suspectată de autoritățile Austro – Ungare și amenințată în orice moment cu suprimarea, ea reușește, totuși, să-și creeze despărțăminte în toate centrele mai mari, cuprinzând în rețeaua ei, în anul 1895, alături de Transilvania istorică, Banatul, Crișana și Maramureșul. În 1862 se pun bazele unei biblioteci la sediul central din Sibiu, urmată de mai multe biblioteci mai mici în provincie (în perioada Primului Război Mondial erau aproape 600, cuprinzând zeci de mii de cărți). În 1868, apare revista *Astreii - Transilvania* - care devine o publicație de prestigiu. Sub egida *Astreii*

¹ M. Zăciu, *Masca geniului*, București, Editura pentru Literatură, 1967, p. 254.

apare, în 1904, *Enciclopedia română*, redactată de Corneliu Diaconovici, având 172 de autori. Editura Astrei scoate diverse colecții (*Biblioteca populară*, *Biblioteca tineretului* și altele) publicând sute de titluri din autori români și străini.¹ Astfel, *Astra* a contribuit la răspândirea valorilor clasice românești, editând pentru cititori selecții din Eminescu, Alecsandri, Coșbuc și alții. O atenție deosebită o acordă folclorului și etnografiei, inițiind primele expoziții de artă populară (o reușită deplină a fost expoziția Astrei din 1862).

Luptă împotriva analfabetismului încurajând învățământul, distribuie burse și ajutoare școlare, ține o serie de conferințe și oferă premii care să stimuleze creația artistică și literară a românilor ardeleni. Asociației culturale *Astra* i se datorează desigur larga circulație a cărții românești de literatură, atragerea lui V. Alecsandri, ales membru de onoare, cointeresarea lui Al. Odobescu în problemele ardeleni și, în general, cultivarea ideii unității de limbă și cultură a poporului român. Având în componența ei pe unii dintre participanții la luptele din 1848, care aduceau o valoroasă tradiție cultural - ideologică, dar și conducători luminați precum G. Bariț sau T. Cipariu, Ioan Micu Moldovan *Astra* a desfășurat decenii de-a rândul acțiuni democratice. Dincolo de limitele ei, multe impuse de epocă, *Astra* scrie în istoria culturii noastre o pagină luminoasă, exprimându-și încrederea în creațiile românilor, în frumusețea limbii și artei lor, în capacitatea acestora de a cuceri știința și de a făuri un viitor mai bun într-o țară unită și liberă.

¹ *Ibidem.* p. 254- 255.

În această perioadă, se întemeiază o serie de asociații și societăți cultural naționale, dintre care amintim câteva: *Asociația pentru Cultură a Poporului Român din Maramureș* (1861), *Societatea de lectură a elevilor din Beiuș* (1862), *Asociațiunea națională arădănană pentru cultura și conversarea poporului român* (1862) și *Societatea literară Petru Maior* a studenților români din Budapesta, pe data de 9 februarie 1862, sub îndemnul și îndrumarea lui Iosif Vulcan, considerat adevăratul întemeietor al acestei societăți literare și culturale¹. Pe lângă lucrările cu diferite teme de specialitate cum ar fi cele din domeniul juridic sau al medicinei, în cadrul acestor întâlniri se citesc și creații ale studenților membri: poezie, proză, teatru, dar și traduceri; se recită poezii: Ioan Slavici recită poezii de Andrei Mureșanu și Iosif Vulcan și se comentează diverse evenimente din lumea culturală de la acea vreme. Cu toate că societatea culturală funcționa de câțva timp, ea a fost recunoscută oficial abia după doisprezece ani, în 1873. Societatea a editat și un almanah, de fapt o revistă în format de manuscris, *Rosa cu Ghimpi* (1877- 1894), al carei redactor a fost Lazăr Petrovici și la care colaborează și participă activ Iosif Vulcan. Din perioada anilor 1859- 1863 datează și începuturile publicistice și literare ale lui Iosif Vulcan, interesat de orice fapt sau mișcare culturală cu caracter național. Prima sa poezie fusese publicată în revista *Telegraful Român*, în anul 1860. Revista manuscrisă *Rosa cu Ghimpi* apare pentru prima oară în anul 1877, la *Societatea de Lectură Petru Maior* și este, până în prezent, destul de puțin cunoscută. Nu putem ști nici acum, după

¹ *Ibidem.* p. 255-256.

cum nu se știa nici în jurul anului 1900, unde se aflau pe atunci numerele din primii trei ani de apariție ai *Rosei cu Ghimpi* și căror împrejurări fericite își datorează reîntoarcerea în arhiva societății. Știm însă că, după evenimentele din 1918, revista a fost adusă la Cluj, unde se păstrează și azi, împreună cu alte documente importante din arhiva Societății „Petru Maior” de la Budapesta¹.

Subintitulată *Foaia Societății Literare Petru Maior, Rosa cu Ghimpi* a fost întemeiată la inițiativa lui Lazăr Petrovici, pe care-l vom întâlni în paginile revistei ca autor de poezii și nuvele. Credem că tot lui îi aparține și articolul program al revistei, în care erau stabilite scopul și condițiile apariției acesteia. Ca organ publicistic al unei societăți de lectură, revista avea rolul de a contribui la înlesnirea scrierilor în limba maternă, de a încuraja scriitorii români să fie originali în creațiile lor, să nu imite, să traducă într-un mod cât mai corect, dar și să facă dezbateri politice democratice. Așadar, redacția revistei, dar și redactorul său, L. Petrovici, doreau să facă din foaie „un mijloc destul de puternic pentru a rupe mai puternic vălul întunecimii ce desparte pe om de câmpul cel mângâietor al adevăratei și folositoare culturi”, cum se sublinia în *Programa Rosei cu ghimpi*, realizată sub imperativul *Cultura va salva românimea*². Cu un cuprins literar și umoristic, dar și satiric, de unde probabil și numele revistei, *Rosa cu Ghimpi*, a fost redactată până în anul 1894, fiind scrisă de mână

¹ V. Florea, *Folcloriști ardeleni. Colecții inedite de folclor*, Editura Transilvania Perss, Cluj- Napoca, 1994, Academia Română, Filiala Cluj- Napoca, p. 146.

² *Programa*, în *Rosa cu ghimpi*, I, 1877, nr. 1, *Apud* V. Florea, *op. cit.* p. 146 – 148.

(doar frontispiciul era tipărit, cu excepția câtorva numere din anul 1878 și 1879) așa cum se obișnuia în acea vreme, la societățile de lectură ale elevilor din Transilvania, cu toate că „dacă societatea ar afla de bine, s- ar putea și litografia”¹, ceea ce însă nu s- a mai întâmplat. Deși mereu în criză de material, ceea ce aducea cu sine pericolul încetării apariției revistei, *Rosa cu ghimpi* a apărut timp de 17 ani. Comisia literară din cadrul publicației a încercat de mai multe ori să dea, în locul foii manuscrise a revistei, o foaie tipărită, cu caracter științific, literar. Venită din partea comisiei literare, al cărei președinte era, pe atunci, Ilarie Chendi propunea schimbarea titlului foii din *Rosa cu Ghimpi* în *Echoul Tinerimei* și tipărirea și transformarea revistei în „foaie publică”.

Organ publicistic al *Societății de Lectură Petru Maior*, al cărei scop era „întreprinderea în limba maternă”, *Rosa cu Ghimpi*, fusese concepută ca un mijloc „de a ne perfecționa puterile spirituale”², dorind să devină „documentul cel mai eclatant despre activitatea literară științifică dezvoltată în sânul unei societăți academice care dispune de atâtea forțe spirituale”³.

Astfel, o parte din cele mai bune lucrări prezentate în ședințele societății, cele care primeau acordul „comisiei critizatoare” (devenită apoi comisia literară), erau publicate în coloanele publicației diverse „opuri originale”, respectiv poezii și proză precum și traduceri, imitații,

¹ *Ibidem*, loc. cit.

² G. Crăiniceanu, *Foaia noastră*, în *Rosa cu Ghimpi*, II, 1877, 1878, nr. 9, Apud. V. Florea, op. cit. p. 154.

³ *O critică anonimă a Rosei cu ghimpi*, în *Rosa cu Ghimpi*, IV, 1880, 1881, Nr. 5, Apud. V. Florea op. cit. p. 154.

încercări critice, dizertații literare și științifice, aforisme, cugetări și altele.

Nu lipseau nici preocupările folclorice, adevărat, mai puține decât la societate, pentru care redacția a manifestat interes încă din primul an de apariție al revistei. Consemnându-le din când în când, *Rosa cu Ghimpi* își îndeplinea, astfel, unul din principalele sale rosturi: „stărnirea iubirei către literatura română și a tot ce este național”¹. Au fost numeroase împrejurările care au alimentat interesul pentru folclorul românesc al tinerilor studenți români din Budapesta.

Culegându-l și valorificându-l, ei continuau o experiență folclorică anterioară, dobândită pe la societățile de lectură și la revistele manuscrise ale liceelor și gimnaziilor din Transilvania, dintre ai căror absolvenți se recrutau bursierii Astrei, ai *Societății „Transilvania”* din București și ai unor fundații particulare cum ar fi: Gojdu, Șuluțiu și Ramonțan². În cele ce urmează, vom oferi câteva exemple în acest sens. Astfel, la Sibiu, teologii redactau, din 1871, revista manuscrisă *Musa*, organ al societății de lectură, în ale cărei pagini găsim un bogat material folcloric, cules sau studiat, între alții, de Vasile Bologa, Sebastian Stanca, George Tulbure, deveniți apoi, alături de Ilarie Chendi, studenți la Budapesta, membri ai *Societății Petru Maior* și, mai târziu, folcloriști de seamă sau iubitori de literatură populară.

¹ G. Crăiniceanu, *art. cit.*, Apud. V. Florea, *op. cit.* p. 154.

² Cf. V. Curticăpeanu, *lucr. cit.* p. 145, Al. Ciura, „La 15 martie...”, *Note cu creionul* și V. Onișor, *Amintiri de la Societatea de lectură Petru Maior*, ambele în *Almanahul Societății academice „Petru Maior*, p. 24 și, respectiv, 65- 66, Apud. V. Florea, *op. cit.* 155.

La Brașov, unde Enea Hodoș fusese elev, viitor membru al Societății Petru Maior și unul dintre cei mai de seamă folcloriști români de la sfârșitul secolului al XIX lea și începutul secolului al XX lea, profesorul Al. Lapedatu, un „mare admirator al cântecului popular”¹, reușise să creeze o atmosferă favorabilă folclorului. Grupați într-o societate de lectură, ei au reușit să redacteze publicația manuscrisă *Conversațiuni*, în paginile căreia a fost publicată și o culegere de cântece și strigături, adunate de Augustin Bunea. Asemenea culegeri realiza pe atunci și Andrei Bârseanu, un alt colaborator al revistei, ceea ce face plauzibilă ipoteza că elevii lui Al. Lapedatu au realizat o culegere de folclor, azi din păcate pierdută².

Tinerii membri ai *Societății Petru Maior* din Budapesta încercau să mențină vii obiceiurile și tradițiile românești, perpetuând, acolo departe, spiritul local al Ardealului, cu tot ce avea el specific: se cântau doine și colinde românești, societatea înființează un cor, și, mai târziu, o orchestră proprie, se jucau călușarii și bătuta, tinerii având costume naționale, cerute împrumut, uneori de elevii de la Beiuș, se citeau lucrări cu teme de folclor și se recitau poezii populare- prezente mai apoi și în paginile *Rosei cu Ghimpi*, ceea ce reprezenta, în bună măsură, o continuare, sub altă formă a activităților de la societățile de

¹ E. Hodoș, *Din activitatea mea de folclorist*, în *Anuarul Arhivei de folclor*, VII, 1945, p. 123, Apud. V. Florea, *op. cit.*, p. 155.

² A. Fochi, *Studiu introductiv* la Ioan Urban Jarnik și Andrei Bârseanu, *Doine și strigături din Ardeal*, Ediție definitivă, București, Editura. Academiei Române, 1968, p. 30, Gh. Pavelescu, *lucr. cit.* p. 123, I. Breazu, *Vasile Alecsandri și Andrei Bârseanu*, în *Transilvania*, 72, 1941, nr. 1, p. 48, Apud. V. Florea, *op. cit.* p. 156.

lectură din Transilvania. Ele puteau fi continuate deoarece tinerii români din Budapesta se bucurau de atenția și de îndrumarea lui Iosif Vulcan și Alexandru Roman, bine cunoscuți pentru interesul și simpatia purtate folclorului românesc. Mai mult, ca președinți ai *Societății „Petru Maior”*, ei au facilitat publicarea mai multor materiale de folclor chiar în „Familia” lui I. Vulcan, fapt care va fi constituit, desigur, un stimulent pentru studenții români. Biblioteca societății se îmbogățește mereu astfel că, ne putem face o idee, pe baza materialelor din arhivă, care arată că, între cărțile ce trebuiau legate sau procurate, se aflau și studii sau colecții de folclor ale lui T. G. Djuvara, S. Fl. Marian, At. M. Marienescu, L. Șăineanu, G. Dem. Teodorescu, V. A. Urechia, E. Sevastos, P. Dulfu. A. Bârseanu și J. Urban Jarnik (cu *Doine și strigături din Ardeal*), E. Hodoș, V. Onișor și alții. Tot arhiva ne indică și o serie de „fascicule din reviste nelegate”, câte se aflau, pe la 1896, în biblioteca societății, unele dintre ele - *Familia*, *Gazeta Transilvaniei*, *Convorbiri literare*, *Transilvania*, *Tribuna* conținând în paginile lor, numeroase materiale de folclor. Încurajatoare au fost probabil și relațiile pe care studenții români din Budapesta le aveau cu scriitorii și folcloriștii noștri de seamă. Pe V. Alecsandri, T. Maiorescu, I. L. Caragiale, I. Slavici, I. Negruzzi, G. Coșbuc, A. Bârseanu, I. Popescu, At. M. Marienescu, P. Dulfu, I. Bianu, V. Onițiu, V. Bologa, V. Sala și alții, a căror activitate și devotament pentru folclor sunt cunoscute, îi solicitau, direct sau prin intermediari, să colaboreze la primul „Almanah” al societății¹.

¹ Alături de arhivă, *Almanachul Societății de lectură „Petru Maior”*, Budapesta, Editură proprie, 1901, care este primul almanah al societății, Apud. V. Florea, *op. cit.* p. 160.

Prezent în manifestările *Societații Petru Maior*, folclorul a pătruns sporadic în paginile *Rosei cu ghimpi*; probabil în numerele pierdute, destul de numeroase, ale revistei va fi fost mai bine reprezentat. O explicație ar fi faptul că studenții, departe de casă, nu vor fi fost prea adesea în împrejurarea favorabilă de a putea culege folclor românesc. Erau mai căutate obiceiurile, tocmai pentru că le puteau reface din amintiri, astfel încât descrierile de obiceiuri erau partea folclorică cea mai des întâlnită în ședințele societății. Acestea ar fi putut intra, desigur, și în paginile *Rosei cu ghimpi*, dar fiind mai extinse, transcrierea lor ar fi fost mai anevoioasă și ar fi luat prea mult timp studenților care se dedicau studiului obiceiurilor. Materialul folcloric din *Rosa cu ghimpi* oglindește preocuparea studenților de a se apropia de o metodă mai științifică în culegerea folclorului, încercând să păstreze și să respecte autenticul folcloric în studiile lor.

Primele pagini de folclor în publicația de mai sus le datorăm medicinstului George Crăiniceanu, unul dintre cei mai activi membri ai societății și colaborator fidel al revistei. Contribuția sa de natură teoretică era realizată sub formă de scrisoare și acolo dorea să explice, pe baza unui experiment, problema dificilă a procesului de creație a cântecelor populare. Ne-am fi așteptat ca, după acest început promițător în primul an de apariție al *Rosei cu Ghimpi*, revista să consemneze și alte preocupări similare sau să reproducă texte de literatură populară din culegerile studenților. Ceea ce nu se întâmplă, din păcate, astfel că, până în 1884 nu găsim decât nereușite versificări proprii în manieră folclorică pe teme variate: frumusețea fizică a

fetelor, nenorocul în dragoste, regretul după dragostea pierdută, căsătoria din interes și altele.

Anul 1884 înregistrează o mai bună prezență a folclorului în *Rosa cu ghimpi*, cules și publicat acum, cu metode mai riguroase. Îmbunătățirea este adusă de George Șandor, student la drept, și constă în transcrierea fidelă a temelor și motivelor populare, precum și în respectarea unor particularități stilistice proprii poeziei populare (paralelisme, anafore, epifore etc.), socotite, altă dată de prisos.

Se pare că eforturile făcute de folcloriștii români pentru reimpunerea principiului respectării autenticului folcloric, care deținuse, în Transilvania, primatul cronologic, vor fi avut ecou și în rândul tineretului român de la Budapesta, după cum se va mai vedea.

Lipsa culegerilor folclorice proprii este suplinită prin partea umoristică a revistei unde apar, fără modificări sau omisiuni, snoave, din culegerea lui Sandu Pungă- Goală, pseudonim sub care scria Andrei Bârseanu.

Bine reprezentat în activitățile studenților români din Budapesta, folclorul a pătruns într-o măsură mai mică în coloanele *Rosei cu ghimpi*, astfel încât din acest punct de vedere, revista nu și-a realizat decât parțial, datoria de „a reoglinda activitatea literară a Societății Petru Maior și a-și deschide coloanele unor scrieri de valoare științifică, de importanță netăgăduită”¹. Cu observația că, poate, și alte numere, din cele pierdute, ale revistei vor fi publicat culegeri sau lucrări de folclor, concluzionăm că, alături de

¹ A. T. Frâncu, *Apel către onorații membri ai Societății Petru Maior*, în *Rosa cu ghimpi*, VI, 1884 – 1885, Nr. 1, Apud. V. Florea, *op. cit.* p. 180.

discuțiile din ședințele societății, *Rosa cu ghimpi* a avut un rol important în crearea și menținerea interesului pentru literatura și obiceiurile populare ale studenților români din Budapesta, dintre care unii – George Crăiniceanu, Enea Hodoș, Victor Onișor, Vasile Bologa, George Tulbure, Ilarie Chandi, Valeriu Braniște și alții au devenit, apoi, buni folcloriști și mari iubitori de folclor.

La trei ani după ce devenise membru al celei mai mari și mai importante asociații culturale din Transilvania – *Astra*, I. Vulcan este ales membru extern într-o societate a scriitorilor maghiari din Budapesta, *Kisfaludy*. Faptul vine să recunoască și să răsplătească un merit câștigat de el în acțiunea nobilă de apropiere sinceră dintre popoare, de cunoaștere reciprocă a valorilor spirituale, de strângere a legăturilor de prietenie între români și maghiari. I. Vulcan traduce opere maghiare în limba română și le publică la revista *Familia*, dar și din limba română în maghiară din scriitori precum V. Alecsandri, D. Bolintineanu și din folclorul românesc. Societatea a fost înființată în anul 1830, anul morții poetului și dramaturgului Kisfaludy Karoly, din inițiativa mai multor prieteni ai scriitorului cu scopul de a aduna un fond¹ pentru ridicarea unei statui în memoria poetului. *Kisfaludy Tarsasag* s-a transformat, în anul 1836, în societate literară, luând numele de mai sus; din fondul ei s-a hotărât premiarea celor mai bune opere literare în fiecare an. Între preocupările de bază ale societății amintim: stimularea dezvoltării literaturii naționale

¹ Ca să realizeze fondul bănesc necesar amicii poetului maghiar i-au publicat operele în 10 volume apărute toate într-un an 1831. Apud. L. Drimba, *Iosif Vulcan*, Universitas, Ed. Minerva, București, 1974, p. 249.

maghiare prin acordarea de premii, traducerile în limba maghiară a literaturii și folclorului popoarelor din imperiul habsburgic, iar mai târziu din monarhia austro-ungară în scopul de a le face cunoscute maghiarilor. Din anul 1871, este tot mai apreciată calitatea de traducător a lui Iosif Vulcan, iar din 12 februarie 1871 el devine membru cu drepturi depline al acestei societăți în care își face intrarea pe data de 31 mai 1871, rostind un discurs despre *Poezia populară română*¹, este o cercetare amanunțită a poeziei noastre folclorice, punându-i în evidență valorile artistice și contribuția la cunoașterea istoriei, a vieții și a sufletului poporului român. Afirmările lui I. Vulcan în acest sens sunt ilustrate cu exemple din: V. Alecsandri, At. M. Marienescu și traduse, tot de I. Vulcan, în limba maghiară. În anul 1877, societatea *Kisfaludy* va publica un volum sub titlul *Roman nepdalok, Cântece populare române* care conținea 123 de piese dintre cele mai inspirate creații poetice populare ale colecțiilor lui V. Alecsandri, S. Fl. Marian, At. M. Marienescu și alții.² I. Vulcan activează la această societate culturală și literară timp de 10 ani, din 1871 până în 1880, aducând o contribuție importantă la cunoașterea de către maghiari a poeziei populare românești, cât și a câtorva poezii culte și, prin aceasta, la apropierea dintre cele două popoare.³

Iosif Vulcan colaborează cu articole și la alte publicații ale vremii: *Gazeta Transilvaniei* (1859- 1860), *Telegraful roman* și *Amicul școlii* al cărei conducător este Visarion Roman la Sibiu între anii 1860-1863. Mult mai

¹ Lucian Drimba, *I. Vulcan*, Universitas, Ed. Minerva, București, 1974, p. 251.

² *Ibidem*, p. 255.

³ *Ibidem*, p. 256.

bogată este colaborarea la revista *Concordia* editată de V. B. Papp, al cărei redactor responsabil este Alexandru Roman; alături de numele său, mai întâlnim în coloanele revistei, numele altor colegi și prieteni dintre care îi amintim pe: Justin Popfiu, Iulian Grozescu, Ion Ioviță, Emeric B. Stănescu, Atanasie M. Marienescu, Mihai Beșan și alții.¹

Revista *Umoristul*, subintitulată *Foaie glumeață*, îl avea ca editor și redactor responsabil pe Gh. Ardeleanu și „colucrător primar”² pe I. Vulcan iar din anul 1865 acesta devine proprietar, editor și redactor, urmând ca, în ianuarie, 1867 să-i schimbe numele în *Gura satului*. Interesul românilor din Transilvania pentru folclorul românesc apare destul de timpuriu, încă din vremea *Școlii Ardelene* urmând să se dezvolte treptat în publicațiile secolului al XIX-lea, dintre care amintim: *Gazeta Transilvaniei*, *Foaie pentru Minte*, *Telegraful român*, *Calendarele lui G. Barițiu* și altele- publicarea literaturii populare devenind obligatorie în cadrul revistei *Familia*.

Înainte de întemeierea revistei *Familia*, I. Vulcan își manifestase interesul pentru patrimoniul popular românesc la expoziția *Astreii*, organizată la Brașov, în anul 1862, când G. Bariț citea conferința „Despre artele frumoase” care îi va servi adesea ca îndreptar în activitatea sa publicistică (G. Bariț va fi un fidel colaborator al *Familiei* urmărindu-i cu interes activitatea pe întreg parcursul apariției sale). Este semnificativă, pentru orientarea lui I. Vulcan spre creațiile folclorice, nuvela *Marți Seara* publicată în foiletonul *Concordiei* în anul 1864, care începe

¹ *Ibidem*, p. 40- 41.

² *Ibidem*. p. 41.

cu un elogiu adus poporului român de către autor: „Popor român mama dulce salutare! De multe ori cuget la tine, căci te iubesc și te stimez, atât de fierbinte, ca și junele pe părintele său, căruia îi dorește cele mai scumpe fericiri ale vieții. Și cui să mă închin eu, cu mai mult respect decât ție? Ție ți se cuvine laudă și mărire că azi mai existăm și purtăm numele de români”,¹ arătând mai departe că intelectualii s-au înstrăinat, oamenii de la țară fiind cei care au păstrat naționalitatea cu sfințenie. Chiar de la începutul publicării revistei, menționează că vor fi preferate scrierile cu subiecte istorice sau cele care vor prezenta datina populară. Împreună cu colaboratorii săi mai apropiați-Iulian Grozescu, G. Trăilă, V. Ranta Buticescu, Ioniță Badescu și alții, I. Vulcan muncește pentru realizarea programului revistei în ceea ce privește folclorul și publică aici nuvele mai lungi inspirate din viața satelor românești, scrieri în care apar oameni și locuri dar mai ales obiceiuri și datini din toate zonele Transilvaniei, Banatului și Crișanei - în acest mod revista se apropie tot mai mult de folclor.

Primul număr al revistei *Familia* apare pe 5/ 17 iunie 1865. Aflăm că revista era destinată familiei, așa cum indica și numele ei și, în primul rând femeilor care nu aveau posibilitatea să se instruiască în școlile românești pentru că nu existau școli pentru fete; prin aceasta revistă, I. Vulcan dorea nu doar să ofere familiilor române informații din diferite domenii, dar și să facă educație literară, socială și națională. Pentru ca toate categoriile de cititori să se

¹ *Concordia*, 1864, nr. din 26 ianuarie, p. 2, Apud. Gh. Pavelescu, *Studii și cercetări de folclor, Folclorul revistei Familia*, Editura. Minerva, București, 1971, p. 86.

regăsească în paginile revistei, I. Vulcan dă publicațiilor sale o rubricatură foarte diversă cuprinzând: portrete și biografii ale celebrităților române și străine, poezii, schițe, nuvele, romane, note de călătorie, piese de teatru, articole literare, istorice și mai ales folclorice și etnografice, cronici despre diferite sectoare ale vieții noastre culturale, muzică, literatură și arte, biserică și școală, modă, noutăți din țară și de peste hotare, ilustrații, anunțuri, umor, traduceri, articole critice, recenzii și cronici precum și altele. După cum putem vedea, de-a lungul publicării revistei *Familia* (1865-1906), I. Vulcan se va strădui să-și asigure colaborarea cu personalități importante ale culturii, literaturii și științei românești, astfel încât majoritatea scriitorilor români vor fi prezenți în paginile revistei bihorene: V. Alecsandri, G. Bariț, D. Bolintineanu, T. Cipariu, G. Coșbuc, M. Eminescu, O. Goga, I. Heliade Rădulescu, N. Iorga, Al. Macedonski, T. Maiorescu, I. Slavici, Al. Vlahuță, D. Zamfirescu și multi alții precum: I. Al. Lapedatu, I. Sc. Bădescu, I. Grozescu, M. Strajanu, I. C. Drăgescu dar și scriitoare: Elena Văcărescu, Dora D Istria, Matilda Cugler Poni, Elena din Ardeal, Viora din Bihor și cunoscuți folcloriști ai vremii: At. M. Marienescu, S. Fl. Marian, G. Dem. Teodorescu și V. Sala.

Începând cu al doilea an de apariție al revistei *Familia* (1866), I. Vulcan publică materiale folclorice propriu zise, având titlul comun „Datinile poporului român” începutul în acest sens făcându-l V. Ranta Buticescu cu un comentariu latinizant al refrenului din colinda *Linu, linu, marmalinu*, urmat de Al. Onaciu cu *Vergelul*, dar și de alți scriitori cum ar fi Al. Cristoreanu, Tr. Hossu- Longin, Ieronim Barițiu cu *Junii Brașoveni* dar și At. M. Marienescu

și Simion Fl. Marian iar mai târziu B. P. Hasdeu și G. Dem. Teodorescu - aproape toți folcloriștii noștri de seamă fiind prezenți în paginile revistei *Familia*¹.

O atenție deosebită merită efortul revistei *Familia* de a valorifica patrimoniul popular în creația dramatică; încă din anul 1870 este subliniată de către oamenii de cultură ai vremii în diverse articole de la revistele *Familia* și *Transilvania*, necesitatea unei literaturi dramatice originale (I. Al. Lapedatu, M. Eminescu și G. Barițiu). În anul 1873, revista *Familia* ridică din nou problema creațiilor dramatice, At. M. Marienescu arătând în articolele sale că, până în prezent, avem puține opere dramatice inspirate din viața poporului nostru român (*Nunta țărănească* și *Rusaliile* scrise de V. Alecsandri) iar cauza acestei situații ar fi, spune autorul, faptul că nu sunt cunoscute suficient datinile poporului, pentru a servi drept sursă de inspirație scriitorilor de „literatură dramatică populară”². Iosif Vulcan scria, într-un articol la *Familia* că „poezia populară e oglinda cea mai fidelă în care se reflectă caracterul unui popor”³, amintind tot aici și de influența curentului germano-maghiar. Asupra acestei probleme va insista și în discursul rostit, în 1897, la „Adunarea Societății de Teatru Român” ținută la Orăștie, unde precizează că „atât istoria cât și viața socială, cât și traiul poporului dau scriitorilor noștri o comoară de subiecte” adăugând că „felul lui de a trăi, de a vorbi, de a cânta, de a se întrista și de a se veseli este un material plin de farmec pentru scenă” subliniind importanța teatrului. Iosif Vulcan însuși încearca să pună în

¹ Gh. Pavelescu, *Studii și cercetări*, p. 87.

² *Ibidem* p. 88.

³ *Familia*, 1869, p. 377.

practică acest program, inspirându-se în piesele sale din viața poporului de exemplu în *Ruga de la Chistău. Comedie populară într-un act cu cantec și joc*¹ precum și piesele lui T. Brediceanu *La seceriș* și *La șezatoare* dar și cele ale lui Filaret Barbu *Ana Lugojana* și *Plutașul de pe Bistrița*. Apare și colecția lui Antoniu Pop, *Balade populare* la revista *Lira Bihorului* (Gherla, 1894) și în 1899 apare, poezia populară a ținutului Bihor, în primul volum al lui Gh. Alexici - *Texte din literatura poporană română* (1899), în timp ce alte creații se regăsesc în volumul doi al colecției, publicat de Ion Mușlea în anul 1966.

Se mai pune în evidență în primii ani ai revistei *Familia*, alături de importanța etnopsihologică, valoarea istorică și mitologică a folclorului românesc; unul dintre reprezentanții de seamă ai acestei concepții fiind At. M. Marienescu, folclorist activ în prima perioadă de apariție a revistei dar și mai apoi, I. Vulcan așezându-l încă din anul 1867, alături de V. Alecsandri, mergând pe aceeași linie culturală cu frații Nicolae și Aron Densușianu, băănățeanul Simeon Manguica, bucovineanul S. Fl. Marian dar și cu alții. În anul 1870, I. Vulcan făcea un apel către publicul român afirmând „cultura națională trebuie să fie ținta supremă la care să tindă toate năzuințele noastre de români”² iar revista *Familia* manifesta un interes deosebit pentru patrimoniul popular - acesta fiind „un bun criteriu al vieții naționale, un organ de respirațiune al vieții sale individuale”, așa cum spunea G. Barițiu³.

¹ *Ibidem*, 1889, p. 577 .

² *Ibidem*, 1870, p. 145.

³ *Ibidem*, 1890, p. 265.

Ceea ce caracterizează activitatea folclorică a revistei în primul deceniu de apariție este preocuparea de a dovedi originea romană a poporului român și cu ajutorul materialului folcloric, mai ales prin obiceiuri și mitologie. Deși cercetările științifice din această perioadă sunt destul de sumare, fiind mai mult „reflexiuni vagi și deseori naive, izvorâte din spiritul național” cum le caracterizează Ilarie Chendi ¹, este de remarcat patriotismul de care sunt însuflați folcloriștii noștri și caracterul militant al științei pe care o servesc, priceperea și mijloacele de care dispun.

De mare valoare sunt scrierile lui N. Densușianu - *Elementul istoric în poezia populară* ² în care arăta că valoarea istorică a poeziei populare nu trece de secolul al X-lea, constatând că, de-a lungul timpului „multe tradiții vechi s-au îmbrăcat în formă nouă și fapte vechi s-au legat de aspecte mai recente, pierzându-și prin aceea meritul adevărat istoric din aceasta perioadă, așa încât elementul istoric seamănă mai mult cu niște inscripțiuni roase de dintele timpului (...) încât poezia care trece de secolul al 10-lea este fabuloasă, mai mult mitică decât istorică (...)” ³ N. Densușianu arată că baladele ce „ne descriu faptele și eroii diferitelor epoci” formează „în linia primă, poezia istorică a românilor” în tip ce colindele conțin mai multe elemente mitice, doinele și descântecul „ating foarte puțin trecutul istoric, toate însă laolaltă conțin tezaure mari de mărgăritare istorice din viața poporului roman” ⁴.

¹ *Ibidem*, 1901, p. 15.

² *Ibidem*, 1871, p. 518- 519.

³ *Ibidem*, 1871, p. 518.

⁴ *Ibidem*, 1871, p. 519.

Între anii 1875 și 1882 revista dă la lumină mai multe studii folclorice, apare o nouă publicație întemeiată tot de I. Vulcan - la 1 ianuarie 1875 – intitulată *Șezătoarea* cu subtitlul *Foaia poporului român* - „cea dintâi foaie populară de dincoace de Carpați”; de data aceasta redactorul se adresează doar locuitorilor satelor, reușind și acum să capteze gustul publicului cititor. Revista *Învățătorul poporului*, din anul 1848, a lui Timotei Cipariu, prima publicație pentru popor, urmată de revista *Șezătoarea*, fusese publicație populară cu o mare răspândire în Transilvania, A. Pumnul și I. Many – anunțând apariția *Șezătoarei* căreia I. Vulcan îi prezenta astfel structura, conținutul și scopul: revista se va feri de politică, va cuprinde de toate cum ar fi balade, doine, hore, povești întâmplări, învățăături, anecdote, cimilituri și altele, această revistă urmărind „deșteptarea și luminarea poporului”¹. Activitățile lui I. Vulcan au fost apreciate și sprijinite de intelectualii satelor, asigurându-și colaborarea cu nume cunoscute din publicistica transilvană a vremii: At. M. Marienescu, V. Ranta – Buticescu, I. Pop Reteganul, S. Fl. Marian, P. Dulful, N. Petru, P. Chinezu dar și alții, majoritatea fiind dascăli sau preoți. Prin conținutul ei variat și bogat, revista răspundea întrebărilor și nelămuririlor pe care și le puneau oameni de la sate, le îmbogațea cunoștințele, le făcea educație și le dăruia momente de petrecere prin credințele, datinile și învățăturile pe care le oferea publicului cititor. În anul 1880 plecând de la Budapesta, I. Vulcan se mută la Oradea cu redacția celor două reviste pe care le conducea: *Familia* și *Șezătoarea*.

¹ L. Drimba, *op. cit.* p. 98.

Șezătoarea publica culegeri întocmite de: At. M. Marienescu, V. Bianu, A. Popovici, S. Fl. Marian sau creații proprii în stil poporan cum ar fi: P. Dulfu, P. Ispirescu sau I. Vulcan. Mai târziu, acest lucru îl va face pe M. Eminescu să afirme, într-un articol despre *Șezătoarea* că, prin literatura populară trebuie să înțelegem nu doar creațiile poporului ci și creațiile culte „care se potrivesc așa de bine cu gândirea poporului încât dacă acesta nu le ar fi făcut, le-ar fi putut însă face”¹.

Cum revista *Șezătoarea* își încetează activitatea în anul 1882, materialul folcloric al *Familiei* va crește din nou, interesul pentru obiceiuri păstrându-se nu doar în materiale ci și în studii; pe lângă culegătorii amintiți până acum, apare o nouă generație, dintre care îi amintim pe: bănățenii S. Liuba, A. Iana, bihoreni Avram Igna și V. Sala, hunedoreanul Emil V. Degan și alții. Contribuția cea mai însemnată a revistei în domeniul materialului folcloric este însă publicarea de doine și strigături; începutul îl făcuse Gh. Ember în numărul 25 al revistei *Familia*, din anul 1866 și an de an, apoi, doinele și strigăturile sunt prezente în coloanele revistei devenind cel mai bogat din capitolele ei de folclor, cultivarea acestui domeniu fiind importantă deoarece îi puna în contact pe iubitorii de literatură populară și pe cei care se inspirau din ea, cu zona liricii populare, mai importantă pentru poezie decât balada, toate, fiind un pas înainte spre valorile noastre folclorice.

Un alt pas important, tot în cadrul folclorului, a fost o înțelegere mai clară a basmului popular, care apare și el în paginile revistei *Familia*, amintim aici culegerile lui

¹ M. Eminescu, *Scrieri politice*, București, 1905, p. 306.

Fundescu și Ispirescu, M. Pompiliu și I. Slavici. Basmul dobândește o nouă abordare dată de către scriitorii junimiști, pe care I. Vulcan va încerca să-i atragă în paginile revistei sale (1880), generație prezentă și în paginile *Convorbirilor literare* alături de V. Alecsandri, M. Eminescu, N. Gane, I. Slavici, I. Creangă și alții. În anul 1900, apare la Suceava volumul „Poezii populare despre Avram Iancu” de S. Fl. Marian, colaborator de frunte al Familiei.

De o atenție deosebită s-a bucurat în paginile *Familiei* și muzica populară: Șt. Velovan semnează articolul *Naționalitatea în muzică*¹, iar apoi, mai târziu, Ilarie Chendi arată că muzica noastră este la fel de bogată ca și poezia populară, pe care o îndrăgește; în anul 1901 apare studiul lui Gavril Muzicescu *Muzica populară*, în timp ce A. Bena menționează folosirea fonografului în culegerea cântecelor și a textelor de limbă, precum și înființarea unei arhive de folclor în cadrul Academiei Române. Revista *Familia* mai publică și reproduceri reușite de costume naționale românești din toate provinciile țării noastre dar mai ales din Transilvania (în anul 1906 apar în revistă 26 de fotografii cu costume naționale și alte aspecte etnografice, sunt publicate și câteva studii despre portul popular românesc). Semnalăm și apariția culegerilor în nord-vestul țării unde viața românească de la țară era mai puțin cunoscută, amintim în acest sens materialul lui V. Sala din zona Vașcăului în județul Bihor, al lui Iana și Liuba din Caraș Severin și al lui E. V. Degan din regiunea Pădurenilor, lucrări care iau aproape proporțiile unor monografii, grupând un material bogat și variat. Un volum amplu de folclor este și

¹ *Familia*, 1884, p. 53- 55.

cel al lui P. Hetcou intitulat *Poezia populară din Bihor* care apare la Beiuș în anul 1912, iar mai târziu cu un an, apare prima colecție de folclor muzical din Bihor semnată de Béla Bartók, *Cântece populare românești din comitatul Bihor*, la București în anul 1913.

După anul 1900, revista *Familia* răspundea tot mai puțin pretențiilor cititorilor, cu toate eforturile mari pe care le făcea redactorul și proprietarul ei, I. Vulcan de a ține pasul cu vremea, cu modernizarea accentuată a gusturilor estetice. De altfel, din 1902 revista începe să fie concurată de *Luceafărul* din Budapesta, publicație scoasă și scrisă de altă generație, formată din studenți și proaspăt absolvenți de facultate. Dintre aceștia îi amintim pe: O. Goga, A. P. Bănuț, Al. Ciura, Oct. Tăslăuanu și alții. De acum *Familia* reprezenta trecutul, era depășită, devenise anacronică, în timp ce *Luceafărul* devenea cea dintâi revistă modernă a românilor întruchipând prezentul și viitorul. *Luceafărul* ataca tot mai des *Familia* lui I. Vulcan dar o atacau și alte publicații ale vremii, scriitori și oameni de cultură, însă I. Vulcan nu reacționa așa cum poate s-ar fi așteptat adversarii săi, încercând să înțeleagă lucrurile în adevărata lor semnificație și se resemnează, dar perseverent, mai continuă o vreme publicarea revistei. Reușește să se mențină până la sfârșitul anului 1906, cuvântul său de încheiere este publicat în ultimul număr al *Familiei* ¹. Emil Isac semnează articolul *Finiș* în care îi anunța pe cititori că, I. Vulcan „minunatul moșneag îmbătrânit ca un adevărat grădinar literar - sistează editarea revistei” ². I. Vulcan moare pe 8 septembrie 1907 la Oradea.

¹ *Ibidem*, nr. 41 din 31 decembrie 1906 și nr. 3 din 13 ian. 1907.

² *Ibidem*, XLIII, 1906, nr. 41.

Astfel, prețuirea patrimoniului popular a fost „una din constantele vieții publice a românilor din Transilvania, mijlocul principal de naționalizare a literaturii și a întregii culturi, un stimulent puternic al forțelor ei creatoare”¹, prin apariția îndelungată a revistei dar și prin marea ei răspândire, prin numeroșii ei colaboratori selectați din toate zonele țării, revista *Familia* a contribuit în mare măsură la realizarea acestui program.

Între sfârșitul anilor de glorie ai *Familiei* și apariția *Luceafărului* budapestan vedea lumina tiparului, la Sibiu, din inițiativa lui Ioan Slavici (1848-1925) revista *Tribuna*.

Scriitor de seamă al literaturii române, devenea în anul 1868 membru al *Societății Studenților Români Petru Maior* din Budapesta. În toamna anului 1869 este student al Facultății de drept din Viena, unde îi cunoaște pe M. Eminescu și I. Negruzzi, toți devenind ulterior membri ai societății *Junimea*. Are preocupări sociale, psihologice și filzofice. Ca membru al societății *Junimea* (1874) încearcă să-i promoveze principiile, contribuind efectiv la răspândirea lor și în Ardeal; militând pentru o cultură unitară, întemeiată pe elemente ale vieții populare, pune accent pe respectarea tradițiilor și obiceiurilor naționale pentru a căror cunoaștere a călătorit în toată țara, punând în evidență unitatea lor etnică. Colaborează la: *Adevărul literar și artistic*, *Gândirea*, *Viața Românească*, *Timpul* (1879-1881), *Convorbiri literare* (1877), *Tribuna* (1885-1890), *Minerva* (1909) și altele². În anul 1883, I. Slavici este

¹ I. Breazu, *op. cit.* p. XLIV.

² *Dicționarul literaturii române de la origini pâna 1900*, Ed. Academiei Române, București 1979, Institutul de lingvistică , istorie literară și folclor al Universității Al. I. Cuza, Iași, p. 788.

profesor și membru în comitetul de direcție al Azilului Elena Doamna. Înființat în 1862, de către Al. Ioan Cuza, azilul se îngrijea de copiii rămași pe drumuri, asigurându-le o educație corespunzătoare. Azilul a avut, între anii 1883 – 1884, și un „ziar pedagogic și literar, organ al corpului didactic, la care contribuția lui I. Slavici merită atenție, întrucât el și-a publicat aici două cursuri: unul de *Literatură poporană* și altul de *Estetică*, amândouă deosebit de importante pentru cunoașterea concepției artistice a scriitorului. *Literatura poporană* are și marele merit de a fi primul curs de folcloristică românească predată în învățământ și faptul că îl datorăm unuia din promotorii „realismului popular” este semnificativ. Capitolele cursului sunt: *Introducere* (dialectele limbii române), *Pronunțiile în dialectul daco-român*, *Genurile literaturii populare*, *Vorbele*, *Proverbele*, *Cimiliturile*, *Chiotele*, *Doina*, *Balada*, *Snoavele*, *Povestea*, *Poezia de ocazie*, *Colindele*, *Cântecele de stea și cele de irozi*, *Plugul*, *Cântece de nuntă și de cumetrie*, *Descântecele*, *Bocetele* – toate, demonstrează o bună cunoaștere a folclorului și a speciilor sale, și, în ciuda metodei descriptiv- tehniciste cu care discută fiecare specie și colecțiile principale, cursul reprezintă o valoroasă încercare de sistematizare a producției orale a poporului¹. La sfârșitul fiecărui capitol se dă o bibliografie sumară. Interesantă este „Introducerea”, în care prețuirea folclorului este o nouă dovadă a atașamentului scriitorului pentru popor: „Numai însă din literatura populară putem să cunoaștem vederile și gustul poporului, numai prin ea ne vom deprinde a simți și a gândi românește, de aceea școala

¹ P. Marcea, *I. Slavici*, Editura pentru Literatură, 1965, p. 77.

noastră trebuie să le dea generațiilor viitoare cunoștința literaturii populare și iubirea ei”.¹ În același timp, preocuparea folcloristică a lui I. Slavici se încadrează în spiritul epocii: Al. Lambrior publicase *Obiceiuri și credințe la români*², I. Vulcan: *Poporul român în poezia sa*³, Gr. Silași: *Românul în poezia sa populară*⁴, N. Dem. Teodorescu: *Elementul istoric în poezia populară*⁵ și altele; este perioada în care se realizaseră destul de multe culegeri de folclor. Se pot enumera cele ale lui At. Marienescu, M. Pompiliu, I. Vulcan, A. Băreseanu, U. Jarnik, S. Fl. Marian și alții. Meritul lui I. Slavici stă însă în primul rând în aceea că, așa cum am remarcat, consideră că folclorul poate deveni obiect de studiu în învățământ. În această privință el e cel dintâi. Tot în revista azilului Elena Doamna, I. Slavici publică diverse traduceri de versuri pentru copii, facilitând de asemenea apariția unor producții populare culese din diverse locuri, cum e balada *Petrea Banului*, culeasă de D. Stănescu, în satul Zănoaga din județul Romanați. Pe linia preocupărilor pentru folclor, activitatea *Educatorului* anticipează pe cea desfășurată, în continuare, la *Tribuna* de la Sibiu.

Încă din 1871, la Putna, I. Slavici dorea să înființeze un ziar în Ardeal, pentru că după cum susținea M. Eminescu toate celelalte erau „putrede”. Când pe 26 aprilie 1884, apărea, la Sibiu, priumul număr al ziarului *Tribuna*, toată lumea știa că I. Slavici este sufletul acestei publicații.

¹ *Educatorul*, I, 1883, p. 8.

² *Convorbiri literare*, 1873.

³ *Familia*, 1871, p. 123.

⁴ *Ibidem*. 1878. p. 245.

⁵ *Ibidem*. 1873.p. 378.

Urmează școala la Sibiu, unde apăruse *Telegraful român*, la care I. Slavici își făcuse ucenicia. Publicația anticipează *Tribuna*, susținând așa-zisul „program poporal” destul de aproape de ceea ce *Tribuna* va înțelege prin „curentul poporal”. *Telegraful* înființat de A. Șaguna, militând pe plan politic pentru ideea de federalizare, avea legături cu Brașovul, Năsăudul, Aradul, Caransebeșul, Cernăuții, Iașii, Bucureștii, cu tinerii studenți de la universitățile germane, mai ales cu cei de la Viena. Celelalte publicații românești: *Gazeta Transilvaniei*, la Brașov, *Federațiunea* din Budapesta, *Albina*, apărută mai întâi la Viena și apoi la Budapesta, *Familia* din Budapesta și apoi Oradea, *Gura satului*, *Biserica și școala* ambele la Arad au avut și ele un rol important în unitatea culturală a românilor, fără a avea totuși un program bine precizat. La *Telegraful român* însă a apărut mai clar decât în altele, ideea unității culturale a românilor de pretutindeni. *Telegraful* inițiasse după 1878 o foiță care să-i deprindă pe cititori, cu ortografia și limba română. Însăși lozinca formulată de I. Slavici: *Soarele pentru toți românii la București răsare*, apărută pe frontispiciul Tribunei, are precedente. În 1870, Vincențiu Babeș spunea în *Albina*: „Așteptăm ca România să devină un soare ale cărui raze să încălzească și să lumineze pe toți românii din țările vecine”. O altă încercare de a căuta sprijin cultural peste locuitorii din localitățile montane a fost începută de revista *Albina Carpaților* din Sibiu, redactată mai întâi de poetul Ion Lepădatul, foarte apreciat de I. Slavici, și apoi de Iosif Popescu. Cu toate eforturile unor reviste pe care le-am menționat, o mișcare culturală adevărată, bazată pe un program bine stabilit și susținută cu consecvență, nu a existat în Ardeal înainte de

1884. Poate că, în primul rând pentru faptul că, autoritățile maghiare i-au persecutat pe români, cărțile erau confiscate, pentru limba română nu era loc în școli. Dar nu numai atât: în Transilvania nu apăruse cu excepția *Țiganiadei*, descoperită totuși prea târziu, o adevărată literatură. Un rol negativ în întârzierea dezvoltării literare în această parte a țării l-a avut școala latinist-etimologistă de la Blaj, care a îndepărtat intelectualii de popor și a cultivat o limbă adeseori imposibilă. De aceea cea dintâi armă pentru unitatea culturală a fost limba și ortografia. La *Tribuna* s-a realizat, pentru prima oară în Ardeal, emanciparea de etimologism și de alte influențe străine, acestea fiind unul dintre meritele fundamentale ale publicației. *Tribuna* care apare într-o frumoasă limbă românească, scrisă după principiile ortografiei fonetice. I. Slavici și prietenul său Ion Bechnitz au avut un rol important, mai târziu li s-a adăugat G. Coșbuc dar și alții. I. Slavici avea dreptate când afirma că cei de la *Tribuna* au fost „nu numai redactori, ci totodată și dascăli de limbă românească”. Elevul lui M. Eminescu și-a făcut pe deplin datoria, devenind el însuși un dascăl. Citită, publicația de la Sibiu face și azi o impresie deosebită prin limba corectă, firească, și dacă o raportăm la ceea ce fusese cu puțin înainte în Transilvania, ne convingem de importanța ei uriașă din punct de vedere cultural. Comparată cu alte publicații din București, *Tribuna* era superioară. Meritul revine, în mare măsură, și junimiștilor mai ales lui T. Maiorescu și Iacob Negruzzi, care fixaseră cu un deceniu înainte, normele ortografiei române, care în general, se păstrează și azi. Spiritul nou, popular, în care au fost abordate problemele de limbă s-a oglindit și asupra literaturii și culturii în general. Unitatea culturală și literară

mai ales era văzută însă de tribuniști, și în primul rând meritul îi revine lui I. Slavici, pe o bază populară, pornind de la contribuția poporului în acest domeniu: „una din cele mai de căpetenie preocupățiuni ale noastre a fost și va fi și pe viitor de a contribui, pe cât ne iartă puterile, la întărirea vieții noastre literare... Vom stăruia dar și pe mai departe să facem încetul cu încetul din *Tribuna* un centru de lucrare literară în care se întâlnesc talentele de la noi, lucrează împreună, se încurajează unele pe altele și stabilesc prin lucrarea lor punctul de plecare al dezvoltării noastre literare, care nu poate să fie decât în poezia noastră populară”¹. Și înainte de *Tribuna*, așa cum am mai arătat, fusese prețuită literatura populară în Ardeal ca un mijloc al apropierei de popor, de realizare a unității spirituale în vederea luptei politice. Câteva momente pot fi amintite. În 1853, *Foaia pentru Minte* reproducea balade din culegerea lui V. Alecsandri apărută cu un an înainte și care a avut un rol important în convingerea intelectualilor de valoarea folclorului. De aceea, când în 1861 Gh. Barițiu redactează programul *Astrei*, el recomandă publicarea de balade. Deja cu trei ani înainte, Andrei Șaguna ceruse preoților și învățătorilor să sprijine apelul lui At. M. Marienescu de a se culege folclor. Între 1859 – 1875, apar patru colecții de folclor datorate vrednicului culegător At. Marienescu: *Balade, Colinde, Balade, Steaua maghilor*.

Îndepărtarea de latinism și apropierea treptată de producția literară folclorică a dus la acel realism popular pe care se bazează cea mai mare parte a literaturii lui I. Slavici, și nu numai a lui, înainte de apariția *Tribunei*. La *Tribuna*

¹ *Către publicul român, Tribuna*, I, 1884, Nr. 201, 2 ianuarie.

Însă, realismul popular a devenit principala tendință literară, el a fost formulat programatic. Articolul – program al ziarului preciza: *Tribuna* nu vine cu idei preconcepute, nu e menită de a face politică personală, nici de a propaga tendințe politice pornite din redacția ei: ea va fi un organ al curentelor populare, va lămuri și va motiva dorințele majorității cetățenilor noștri români... întemeietorii *Tribunei* au stabilit pentru acest ziar ideile poporului. Dar formulările singure, oricât de inspirate, nu erau suficiente pentru crearea unei mișcări literare. Era nevoie de o literatură valoroasă, care să confirme principiile și să le dea prestigiu (*Novele din popor, Pădureanca*, și alte scrieri). Nu doar prin propria sa creație a contribuit I. Slavici la fundamentarea realismului poporal (denumită astfel de N. Iorga) așa cum a remarcat I. Breazu „el n-a fost numai un producător, ci și un harnic agent literar”¹. Din școala lui au crescut scriitori importanți pentru istoria literaturii din Transilvania: din ei se vor naște O. Goga, I. Agârbiceanu, L. Rebreanu, I. Popovici – Bănățeanu, I. Gorun, Z. Bârsan, Al. Ciura și alții.

Foița Tribunei va avea un rol deosebit de important în acest sens. Încă din primele numere se publică numeroase anecdote populare, povești, povestiri, basme, cântece populare.

Din *Foița* se va alcătui Biblioteca populară a Tribunei, care a jucat un rol deosebit de important în popularizarea literaturii de valoare. În tipografia Tribunei ia naștere o *Foaie a poporului* (1893), în care apar și culegeri făcute de țărani.

¹ *Literatura Transilvaniei*, 1944, p. 248.

Ca director al Tribunei, I. Slavici a mers pe urmele *Daciei literare* și a *Convorbirilor literare*, care au încercat totdeauna să apropie și să publice tot ceea ce este mai valoros în literatura românilor din toate zonele țării, lucru de așteptat de la un luptător pentru unitatea spirituală a românilor de pretutindeni. Publicând scrieri din Alecsandri, Eminescu, Creangă, Caragiale, Coșbuc și alții, „Tribuna” a contribuit cu adevărat, într-o largă măsură, la unitatea culturală a românilor, pregătind în acest fel unitatea politică de mai târziu. În cadrul colectivului de la *Tribuna*, se remarcă, înaintea celorlalți, Ioan Bechnitz, pe care I. Slavici l-a cunoscut încă din 1869, de la Viena. El a ales numele publicației, i-a hotărât formatul, l-a sprijinit pe I. Slavici în problema ortografiei ziarului, pledând pentru principiul fonetic, exprimând totdeauna păreri competente în materie de limbă și literatură. Deși n-a semnat nici un material, a contribuit la apariția fiecărui număr al ziarului, dictând articole întregi sau corectând pe ale altora. Din colectivul tribuniștilor mai făceau parte: Aurel Brote, Eugen Brote, D. Comșea, Dr. Bărceanu, Dr. Crișanu, protopopul Simeon Popescu. În mare măsură, *Tribuna* s-a menținut atâta vreme, în ciuda problemelor cu administrația maghiară, datorită contribuției materiale a celor din comitetul de conducere.

Vasile Todincă, Romanița Diana Horga

**Ritualul sărbătorilor de iarnă
în satele de la poalele
Munților Zărandului.**

Dezna, Moneasa și Dieci

O panoramă a Munților Zărandului.

Pentru început, ne propunem să clarificăm conotațiile unor concepte cu care operează etnografia și folcloristica deopotrivă, concepte care ar sta sub semnul unor *paradigme* ale domeniului etno-folcloric.

Există în limba română câțiva termeni cu care operează mereu atât etnografii cât și folcloriștii și asupra conotațiilor lor ne vom opri în cele ce urmează.

Dintre aceștia, doi termeni, au denumit același lucru, este vorba de *obicei* și *datină*, cuvinte considerate sinonime de *Dicționarul explicativ al limbii române*

*contemporane*¹. Astfel cuvântul *datină* este termenul general popular pentru tot ceea ce se practică respectând anumite reguli existente din trecut; are un sens oarecum *arhaic* în limba literară, în timp ce *obicei* este folosit frecvent în limba populară, dar și cea literară și a devenit un termen *tehnic* în limbajul de specialitate.

Ceremonialul este alt termen întâlnit des în literatura etno-folclorică, acesta indicând acea parte a unei manifestări cutumiare alcătuită dintr-o succesiune organizată de acte rituale solemne, în primul rând cu conotații de *bunăcuviință*.

Cât privește *ritualul* acesta e un termen pur tehnic înlocuind mai nou termenul de *obicei* în literatura nouă de specialitate. În structura sa apar și elemente mitologice, care se așază deci la nivelul sacrului, în sensul credințelor vechi ale mediilor folclorice, alături de aspecte de natură socio-culturală².

În comunitățile tradiționale *ritualul* era o „manifestare folclorică moștenită”, pe care o anumită colectivitate o repeta, în mod regulat, cu aceeași ocazie, considerând-o potrivită și obligatorie. În general, ritualurile sunt transmise prin tradiție. Ele au suferit continue procese de adaptare la noi contexte socio-culturale și aceasta le-a asigurat continuitatea. *Ritualurile tradiționale* au avut un rol important în trecut, în formarea

¹ *Dicționarul explicativ al limbii române*, Ediția a II-a, Academia Română, Editura Univers Enciclopedic Gold, 2012, București, p. 614.

² M. Pop, *Obiceiuri tradiționale românești*, Colecția Excellens Univers, ediție revăzută, postfață de Rodica Zane, Editura Univers, Buc., 1999, p. 34.

unei colectivități, dar și la păstrarea formelor tradiționale de viață¹.

Dorind să facă o analiză a ritualurilor pentru a putea defini termenul, folcloristul francez Arnold Van Gennep era de părere că aceste credințe populare au avut un rol important în viața comunităților sătești, în comportamentul general al oamenilor, întrucât colectivitățile arhaice s-au situat pe o treaptă mai înapoiată a dezvoltării sociale². Astfel cercetătorul francez e de părere „că ritualurile sunt sincretice nu doar prin mijloacele de realizare ci și prin ideologie și polifuncționalitate, era de multe ori dificil de diferențiat în rituri, elementele primitive cum sunt credințele superstițioase de cunoștințele empirice. Aceasta pentru că în toate ritualurile tradiționale, alături de elementele care ne duc spre practica primitivă a muncii, spre conștiința materialistă spontană a oamenilor, găsim multe elemente care conduc la concepțiile mai vechi despre lume, la reprezentările mitologice precreștine, necreștine sau creștine la diferite ideologii cu care s-a confruntat societatea tradițională de-a lungul timpului”³. Ritualul are un caracter colectiv și general. Exista tendința, la colectivitățile tradiționale, de a păstra ritualurile, fiind stăpânite de aceea „forță a păstrării” despre care ne vorbește și teoreticianul german al riturilor și credințelor, folcloristul Paul Sartori⁴. Această forță a făcut ca anumite practici ritual – magice să se păstreze chiar și după ce și-au

¹ *Ibidem* p. 34.

² Arnol Van Gennep, *Riturile de trecere*, Editura Poliron Iași, 1996, p. 17

³ *Ibidem*, p.19

⁴ M. Pop, *op. cit.* p. 35.

pierdut sau schimbat sensul, păstrarea acestora fiind, în anumite momente, un mod de apărare identitară a colectivităților populare de influențe străine ¹. Spre exemplu, la *nunți și înmormântări* nu participa întreg satul, dar obiceiurile de peste an aveau un caracter mai general, în satele unde se respecta tradiția folclorică. Acolo unde se păstrau tradițiile, colindau doar copiii sau ceata de feciori, deci doar ei participau, în mod activ la practicarea ritualului. Cu toate acestea într-un sens mai larg, tot satul participa, într-un fel sau altul, la desfășurarea colindatului, toate casele erau obligate să primească colindătorii: cei care nu îi primeau erau batjocoriți; colectivitatea avea, în acest caz, alte proporții și alt caracter decât la ritualurile de nuntă sau de înmormântare unde se implicau grupările de vârstă, vecinătatea și/sau neamul.

În funcție de natura ritualului, de împrejurări, colectivitatea tradițională îl practica în ansamblul ei, individual sau în grup. Ea credea, însă, în forța obiceiului și-l respecta. Când ritualul, după natura sa, trebuia general practicat, fiecare membru al colectivității încerca să respecte tradiția, îndeplinindu-l. Sub acest aspect, al tradiției, credința în necesitatea practicării stătea la baza ritualului colindatului, în satele cu viață tradițională, tot în aceste credințe rezidă puterea *obiceiului*.

Omul acționa potrivit *datinei*, respecta rigorile tradiționale și buna – cuviință moștenită de la strămoși, altfel risca să se excludă singur din colectivitate. Obiceiul trebuia îndeplinit corect adică potrivit rânduielii îndătinăte.

¹ Paul Sartori, *Sitte und Brauch, Handbücher zur Volkskunde*, Leipzig 1910, p. 127. apud M. Pop, *op. cit.* p. 37.

În cazul *ritualurilor*, acestea trebuiau îndeplinite cu rigoare pentru a nu își pierde eficacitatea. Respectul pentru tradiție și preocuparea pentru formele de manifestare ale practicilor rituale au făcut ca oamenii cu aptitudini și interes să se specializeze în anumite roluri ale vieții folclorice.

Obiceiurile, ceremoniile și ritualurile oglindesc, ca orice fenomene folclorice, viziunea despre lume a oamenilor și contextul socio- cultural în care trăiau. De aici, odată cu dezvoltarea societății, datorită schimbărilor socio – culturale se schimbă și rolul și locul ritualurilor în societate. Schimbările de funcție au dus la schimbări de structură dar și de desfășurare a întregului sau doar a unor secvențe ale ritualurilor¹.

Aproape toate ritualurile tradiționale foloseau, pentru a se realiza și manifesta public un complex de elemente care apar în combinații diferite. În timp, aceste elemente au format vocabularul riturilor sau ritualurilor, al ceremoniilor sau obiceiurilor. Fiind acte de comunicare, rituale și ceremoniale, era normal ca practicile ritual-magice să se realizeze prin acțiuni sau obiecte cu valoare simbolică, organizate, de obicei, în opoziții binare, în care un termen reprezintă simbolul pozitiv iar celălalt simbolul negativ. De exemplu: apa și focul, Soarele și Luna lupta și victoria. Dar, pentru că sunt elemente de vocabular ritologic, sensul acestor simboluri, ca și cel al opoziției lor, nu era în toate reprezentările la fel. Adesea, simbolurile erau ambivalente uneori chiar polivalente. Astfel, pentru a-și putea dezvălui sensul lor în rituri sau ceremonii se

¹ *Ibidem.*, p. 36.

apelează, la conotațiile contextuale, care de cele mai multe ori sunt semnificative. Împreună cu gesturile și actele, alcătuiau structura de bază a obiceiurilor. Dar în această structură intrau și textele orale recitate sau cântate, orațiile, urăturile, strigăturile și cântecele rituale sau ceremoniale. Pe această cale, ele marcau, momente sau aspecte importante ale ritualurilor sau ceremonialurilor colindatului, prin acestea practicile de colindat vorbeau direct despre aspecte a căror semnificație forma sensul obiceiurilor, descriau ritualul sau, în mod alegoric, prezentau unele situații în procesul de comunicare dintre participanții la ritualul respectiv.

Deși tradițiile românești aveau, în mare, o structură unitară pe întreg teritoriul nostru folcloric, în viața tradițională, fiecare zonă, fiecare localitate avea moduri proprii de a se exprima în plan ritual. Obiceiurile specifice anumitor locuri aveau forme deosebite de realizare, oferind astfel posibilitatea de a deosebi prin aceasta oamenii care practicau și păstrau odinioară formele acestei culturi. Denumiri precum „țărani”, „munteni”, „mocani” și „ungureni” nu ilustrau doar locul de origine, ci se refereau la deprinderile ceremoniale ale oamenilor respectivi.¹ În general cel care era nou venit în comunitate trebuia să își însușească obiceiurile locale pentru a nu fi considerat străin (în colectivitățile tradiționale individul reprezenta întreaga colectivitate).

¹¹ *Ibidem*, p. 39

*

Lucrarea noastră se cantonează pe cercetarea folclorului obiceiurilor de iarnă în satele de la poalele Munților Zărandului, sate, aflate în Depresiunea Ineu – Gurahonț. Aceste obiceiuri de un rafinament aparte reprezintă “manifestarea esențială a ciclului sărbătorilor de iarnă”¹. În zilele sărbătorilor de iarnă au loc adevărate și grandioase spectacole populare care antrenează întreaga comunitate a satului, astfel pe masa tuturor se află câte un ban și un colac pentru cinstirea celor care vin să ureze².

Ciclul sărbătorilor de iarnă se deschide cu: Crăciunul, Nașterea Mântuitorului, care este cea mai veche sărbătoare a calendarului creștin ținută la date diferite de către primele comunități creștine. Comunitățile apusene serbau nașterea pe 25 decembrie potrivit tradiției, dată ce are în vedere timpul Recensământului lui Cezar Augustus 25 decembrie 754 *Ab Urbe Condita*. Creștinii răsăriteni serbau nașterea la 6 ianuarie o dată cu Botezul, asta după informația de la Evanghelistul Luca, potrivit căreia Iisus s-a botezat în ziua în care s-a născut. Crăciunului îi urmează *Anul Nou, Boboteaza și Sfântul Ioan*.

În lumea satului românesc în centrul sărbătorilor de iarnă se afla Nașterea Domnului, Crăciunul, care era considerată cea mai mare și mai veselă sărbătoare.

Dacă n-ar fi fost Crăciunul nici celelalte sărbători n-ar fi existat. Pregătirile pentru sărbătoarea Nașterii Domnului începeau la 15 noiembrie, o dată cu *lăsatul*

¹ Maria Cuceu, *Nimăești. Un sat de pe valea Crișului Negru. Monografie etnografico-folclorică*, Editura Napoca Star, Cluj-Napoca, 2004, p. 32.

² *Ibidem*, p. 33.

secului, adică intrarea în postul Crăciunului. Acesta dura 6 săptămâni până în seara de 24 decembrie.

În această perioadă fiecare sătean se îngrijea de *curățirea sufletească prin post și rugăciune, și de curățenia trupescă*.

Alimentația avea la bază mămliga și mălaiul, pâinea se consuma numai la *zile mari*, alături de legume și fructe uscate, iar pregătirea mâncării se făcea numai cu ulei.

O preocupare importantă a comunității sătești din zona cercetată de noi, în această perioadă, era pregătirea pentru colindat.

Acest obicei al colindatului la români de Crăciun se pierde în negura vremurilor, dar cea mai veche mențiune documentară a acestuia o găsim la 1753, într-un Memoriu al pastorului din Cergăul Mic, Alba *care după ce arată că românii din părinți și strămoși au obiceiul ca tinerii să colinde în noaptea de Crăciun, de la ceasul al treile până la ziuă și trebuie răsplătiți cu o vadră de vin și colac, cerea autorităților să interzică acest obicei*.

De asemenea, la 1778, Vicecomitele din Deva trimitea proprietarului din Silvașu de Sus Hunedoara, un ordin prin care cerea *ca să se permită colindatul românilor numai cu condiția ca primarul împreună cu 7 bătrâni ai satului să garanteze că nu se vor întâmpla scandaluri*¹.

Până la colindat, un obicei păstrat până în zilele noastre este tăiatul porcului în săptămâna dinaintea Crăciunului (*de Ignat*). Fiecare familie din sat taie măcar un porc, acesta fiind hrana de bază a membrilor familiei pe tot

¹ Ioan Toșa, Simona Munteanu, *Calendarul țaranului român de la sfârșitul secolului al XIX-lea*, Editura Mediamira Cluj Napoca 2003, p.294.

anul care vine. Totul se desfășoară după un ritual bine stabilit, pornindu-se de la înjunghiatul, pârjolitul, crăpatul, porcului, pregătirea cârnațului, cartaboșului, tobei, până la pomana porcului, o masă de degustare a produselor preparate.

Obiceiurile de iarnă pot fi grupate în două categorii: *colinde și urări și teatrul popular*. „Termenul colindă, colind, mai rar corindă, provine din latinul *calendae*, care, se presupune, că a dat un neatestat cărindă. Același *calendae* a dat și slavul *kolenda*, care la rândul lui a influențat vechiul termen românesc, dând naștere formei în circulație de astăzi, colindă”¹.

În satele de la poalele Munților Zărandului, se folosește termenul de *corindă* și verbul a corinda, iar cei care merg la corindat sunt numiți *corindători sau juni*. La corindat participa întreaga comunitate a satului. Corindătorii transmit, interpretează poezia obiceiurilor, iar cei corindați ascultă, receptează și-i răsplătesc pe urători cu pălincă, cârnaț, cozonac și bani. Colindătorii sunt primiți de toți sătenii, excepție făcând doar cei care au un mare necaz în familie sau unii bătrâni zgârciți, care nu au copii.

O parte a colinzilor aveau ca tematică una *păgână* inspirată din obiceiurile precreștine, care făceau urări de sănătate, fericire, prosperitate la început de an. În aceste colinde gazdele sunt *boieri mari, jupânul gazdă, fiica de împărat* etc, dar care în momentul venirii colindătorilor nu sunt întotdeauna acasă. Gazdele erau la munte, la vânatoare sau plecați departe.

¹ Sabina Ispas, *Flori dalbe de măr*, Editura Academiei României, București, 1987, p. 188

O altă parte a colinzilor erau religioase, ele tratând tematica nașterii Mântuitorului, păcatul strămoșesc și alungarea din rai, precum și aspecte din Geneza : / Dumnezeu dintru-nceputu/Toată lumea și-o făcutu/Și ceru l-o ridicatu/Pă tri stâlpi mândri d-argintu/Și mândru l-o împodobitu/Tăt cu steli mărunțeli/Cu luceferi printre eli/Și cu luna cu lumină/.

Indiferent ce fel de colinde se cântau, important este că din ele izvora pe de o parte, bucuria nașterii lui Cristos, iar pe de alta lauda muncii omului, o concretizare verbală a tot ceea ce ține de speranțele oamenilor. Se crede că la Crăciun porțile cerului sunt deschise și Dumnezeu aude aceste cântări și rugăciunile omului. În urmă cu 70-80 de ani, colindatul încă era în mare vogă, astăzi doar de la bătrâni auzim despre aceste frumoase obiceiuri¹.

*

După prinderea postului de Crăciun, seară de seară, feciorii din sat se adunau la cineva acasă și treceau la alegerea cetei de colindatori. Colindătorii în aceste sate se numesc *juni* iar conducatorul cetei este *șeful junilor*. În fiecare sat se constituiau câte 2-3 cete de juni în funcție de mărimea satului. Fiecare ceată învăța câte 3-4 colinde de la bătrânii satului sau de la cantorul de la biserică, care de obicei era om bătrân și cunoscător a multe colinzi.

În satele cercetate de noi, sărbătoarea Crăciunului este anunțată de cetele de copii, cei mai mici colindători, care încep colindatul alături de cei mari în seara ajunului de

¹ Ana Vasile, 87 ani, Buhani.

Crăciun. Colindele lor sunt scurte și se adresează direct gazdei:

“Noi umblăm să corindăm,
Bucurie vă urăm,
La casă de gospodari,
La casă de oameni mari,
Cu feciori și fete-n păr,
Cum sunt florile de măr”.

În unele cazuri copii rostesc și următoarea colindă căutând parcă să trezească gazda să primească colinda:

“ Puică neagră bagă-n sac,
Scoală gazdă, dă-mi colac!
Acăr cine câte-o zâce,
Fără colac nu m-oi duce.”

Plata colindei se facea după caz cu cârnaț, mere, nuci, mai rar bani, dar colacul era baza.

Cât privește “mulțumita” copiilor, aceasta este scurtă și la obiect, ea anticipând popitul colacului sau chiar plugușurul, solicitând gazdei un colac și dorindu-le belșug în toate.

“C-un colac cât o brădie,
Deie Domnul să mai fie
Și grâu-nalt fie cât casa,
Cu pai galben ca mătasa”.¹

Colinda cu caracter *umoristic* are darul de a înveseli gazda și de ai cinsti pe micii colindători cu un colăcel.

Adevăratul colindat este marcat de ceata de colindători, de juni, care încep colindatul în seara ajunului de Crăciun. În satele de la poalele Munților Zărandului

¹ *Ibidem*, p. 34.

existau trei cete de colindători constituite pe criteriul vecinătății astfel erau Susani, Josani și Căsoieni în funcție de mărimea satului.

Colindatul are loc la fiecare casă și mai mult în interiorul acesteia, adică, în casă, unde sunt așteptați cu un colac, băutură și câte o bucată de carne¹. Băiatul cel mai mic din ceată avea misiunea să intre în casă și să întrebe gazda dacă primește junii.

Dacă gazda era de acord venea toată ceata și colindau în curtea casei sau în casă când era gerul mere. Se colindă de obicei două colinde în fiecare casă, una la cererea gazdei și alta din repertoriul cetei de colindători. După terminarea celor două colinde are loc “mulțumita”, grăitorul, adică șeful junilor, începea popitul colacului, al pălincii și al cârnațului.

Această mulțumire avea un conținut dramatic, dar și vesel întrucât monologul rostit de “birău” era însoțit de gesturi menite a provoca hazul.

“Colacu aista frumos

Nu s-o făcut numa-așe,

Cum nouă vouă n-i se-mpare,

Ci s-o făcut cu trudă mare și gre.

Nu mergând d-aci pân la ușe,

Tăt cu pipa pân cenușe,

O d-aci pân la moară

Cu boticuța subțioară,

Tăt hăr-măr, cu câinii oamenilor pîn gânduri”;

După terminarea “popitului” avea loc jocul, care era un “complement firesc al colindatului, el creează buna

¹ *Ibidem*, p. 34.

dispoziție, veselie, dar întrerosturile sale originare trebuie să fi fost și acela de a aduce sănătate în întreg anul”¹.

Cât privește „grăitul colacului” cercetătoarea Maria Cuceu conchide că acesta este o specie folclorică întâlnită în întreaga Transilvanie, este de fapt o variantă ardelenască a plugușorului, întrucât ea nu se deosebește de de textele binecunoscute din restul teritoriului nostru folclorico-etnografic, aceeași tematică și aceeași atmosferă poetică antrenantă, de bucurie, umor și bună dispoziție². Grăitul colacului este o poveste a etapelor parcurse de grâu de la punerea lui sub brazdă și până la scosul pâinii din cuptor, cu multe elemente de umor.

După „grăitul colacului” urmează „popitul pălincii”, care reprezintă o laudă a altui dar oferit colindătorilor. Aici comicul sporește, umorul e de multe ori absurd, rezultând din jocul de cuvinte astfel:

„Dumnezo trăzni
Buțile plesni;
Doajele
Înfundară bîrloajele,
Fundurile,
Prundurile.”

A treia piesă a acestei suite de orații este „grăitul cârnațului”, care povestește de o vânătoare nenorocoasă a jupânului gazdă.

„Dragă găzdoaie,
N’imic n-am vînat

¹ Ovidiu Bârlea, *Colindatul în Transilvania*, în Anuarul Muzeului Etnografic al Transilvaniei pe anii 1965-1967, p. 363

² Maria Cuceu, *op. cit.*, p. 59

Gligan'ii i-am scăpat.
Să duce apoi la cot'eș
Și scoat'e un porc isteș,
Îl loveșt'e-n frunt'e,
D'e pică-n gerunche."

Punctul final îl reprezintă plata, banii pe care gazda trebuie să-i plătească colindătorilor pentru ca cineva din ceată să o joace pe găzdoaie.

Colindatul continuă și a doua zi, dar se încheie în ziua de Crăciun, în biserică, unde cele trei cete colindă pe rând în fața întregului sat cele mai frumoase colinde din repertoriu. Tot acum în ziua de Crăciun are loc și bulciul, adică petrecerea cetei de colindători, a junilor, la care participă toți cei care au primit ceata. Fiecare ceată are bulciul ei, unde se petrece până ziua următoare.

Repertoriul colindelor din satele din satele de la poalele Munților Zărandului este destul de bogat, faptul reiese din textele cu care am intrat și noi în contact și pe care le-am cules și pe care le prezentăm în anexă. Oamenii chair își mai aduc aminte de colinde, de conținutul lor, chiar dacă de multe ori am cules doar frânturi de versuri, fără să ne dăm seama la ce se refereau. Chair dacă se colindă prin satele cercetate, colinzile am putea spune ca unele au și un iz comercial, auzite la televizor sau împrumutate de la diverși *colindători ocazionali* sau luate din alte zone etnografice.

Din vechime, țăranul nostru a dorit să știe, încă din timpul iernii, dacă va fi un an bun, un an roditor. În urma experienței de viață a mai multor generații, el interpretează diferite *semne de prevestire a vremii*. De aceea, seara zilei de 31 decembrie este seara petrecerilor, dar și al „*calendarului*

de ceapă”, de prognozare a vremii în anul ce va urma. Astfel bătrânele din casă făceau calendarul de ceapă: se curăța ceapa și se desfaceau 12 scoici din ceapă, care corespundeau celor 12 luni ale anului. În fiecare scoică se puneau sare și era numită (ianuarie, februarie....), se puneau în geamul casei sau pe masă în bucătărie. În dimineața anului nou era verificat calendarul de ceapă în funcție de cât de mult lichid era în fiecare foaie așa era luna de ploioasă sau dacă lichidul lipsea era semn ca luna era secetoasă. Calendarul nu dădea gres!

Vechimea acestui obicei este atestată la noi de T. Frîncu și de C. Candrea, *„aria sa geografică implicând slovacii, francezii, italienii, precum și ținuturile daco-române și aromâne, datele la care se face acest calendar fiind diferite”*¹. De asemenea de anul nou se mergea cu steaua. Aceasta era construită dintr-o *veșcă* (partea rotundă din lemn de la o sită sau ciur) de brad frumos împodobită. Se rosteau urări de an nou, iar urătorii primeau bani și produse².

O altă zi în care se poate da prognoza vremii pe o perioadă mai scurtă este ziua de Bobotează (6 ianuarie). În satele investigate de noi se păstrează credința că această zi aduce ger cumplit, dacă înainte a fost un timp mai puțin geros sau moaie gerul, dacă până la această dată a fost ger.

Umblatul cu Iordanul sau cu Crucea este un obicei de iarnă, care se practică și astăzi în ajunul Bobotezei. Cu Iordanul umblă preotul satului pentru a vesti botezul

¹ T. Frîncu C. Candrea, *Românii din Munții Apuseni*, 1888, p.121-122.

² Ana Vasile, 87 ani, Buhani

Domnului și pentru a sfinți casele gospodarilor. Este însoțit de slujitorii bisericii și de patru copii din clasele primare, îmbrăcați în haine albe. Copiii poartă într-o mână un „țângalău” (clopoțel).

Preotul poartă crucea, cantorul, *cofa* (un vas din lemn) cu apa sfințită și legătura de busuioc cu care preotul sfințește capetele membrilor fiecărei familii în timp ce sărută crucea, precum și fiecare cameră „*pentru a înlătura duhurili reli d’i pă fiicari casă*”, iar în trecut, *sfântul* duceau în spate “*d’esajii*”, în care se puneau colacii. Cu ani în urmă, slujitorii bisericii erau cinstiți cu un colac mare, împletit frumos și copiii cu bani, dar astăzi s-a renunțat la colac.

Iordanul se cântă în fiecare casă, iar gospodarii așteaptă sosirea preotului cu porțile deschise. Când preotul se apropie de casa unui gospodar, copiii sună din clopoței, pentru a-și anunța prezența și pentru alungarea duhurilor rele. Cu ani în urmă toți membrii familiei nu mâncau până după sărutarea crucii. Fetele de măritat „*țineau dă noroc*” cu o singură mâncare, rupeau o rămurică din legătura de busuioc a preotului pe care o puneau noaptea sub pernă alături de o oglindă și un pieptene pentru a-și visa viitorul soț. Dacă nu visau nimic, însemna că nu se mărită în acel an și repetau acest rit și-n anii următori. Informatoarea noastră își amintește: „*Și io am tăt țanut mai mulți an’i și numai în al treile an am visat exact cum l-am cunoscut pă bărbatu-mn’eu*”¹.

Copiii mici, sub un an, beau apă din „țângalău” să știe cânta frumos. După plecarea preotului fetele sau femeile măturau gunoiul și boabele de porumb sau de grâu

¹ Bele Catalina, (Tița lui Silic) Prisaca 77 de ani

puse lângă prag, „*să treacă popa păstă ele*”, pe care le dădeau găinilor „*să fii ouătoare*”.

În zilele noastre nu toți oamenii renunță la mâncare până la sărutarea crucii, practică acest obicei femeile mai în vârstă și unele tinere care țin cu o mâncare pentru norocul casei, al familiei.

Cu ocazia sărbătorilor de iarnă se organizau hore țărănești, la care ziua participau fetele și feciorii din sat sau din satele vecine, iar seara, până noaptea târziu, bărbații cu soțiile lor. Astăzi tinerii se distrează la cluburile din Moneasa, Sebiș și din satele vecine.

După sărbătorile de iarnă urmau „*chișlejili*”, perioadă în care se fac nunțile, aceasta încheindu-se cu „*lăsata secului*”, apucatul pe pustul mare (postul paștelui) când se organiza o horă țărănească la acre partivipa întreaga comunitate.

Știm că ursul doarme iarna în bârlogul lui, bine învăluit în grăsime și în cojocul lui de blană. Ieșirea ursului din bârlog în ziua de Stretenie (2 februarie) este un indiciu după care se orientează sătenii în ceea ce privește vremea. Se zice că în această zi ursul iese din bârlog, își dezmoște trupul întinzându-și botul spre cer, cercetează zarea și își caută umbra. Dacă este o zi însorită, ursul văzându-și umbra, intră încă șase săptămâni în bârlog pentru că „*vremea să aspreșt'i*”, iar dacă este înnorat și ursul nu-și vede umbra „*vremea să moaie*”, concluzia lui va fi categorică:

- *Destul cu iarna asta! Să vină primăvara!...Mi-e dor de viață!...*

Se crede de asemenea că, dacă este pod de gheață peste apă, atunci vine primăvara, iar dacă nu, atunci iarna

va mai ține ceva timp. Dacă picură streșinile, se spune că vremea nu va fi prea bună de-a lungul anului ce va urma, însă dacă este senin și nu ninge sau plouă, atunci anul va fi bogat.

Transmise pe cale orală din generație în generație, într-o continuă schimbare și înnoire, atât ca funcție, cât și ca realizare artistică, obiceiurile tradiționale legate de sărbătorile de iarnă au ajuns până la noi ca niște grandioase spectacole populare. Păcat însă că în ultimii ani s-a renunțat la multe dintre ele.

Anexe

Colinda lui Petru

Sus în poarta Raiului
Di-a direapta Tatălui
Sus în poartă cine șede?
Șede-și Petru lui Sâmpetru
Da di lucru ce-și lucrează?
Porăterște sufletește
De a direapta-n Rai plinește
Iată vremea ce mi-ș vine
Vine- o soră di-a lui Petru:
Daleo Petre, frate-a meu
Fă-mi și mie loc în Rai
Facu-ți soră bucuros
Pân tu soră ți-ai fost
Pă cel negru di pământ
Tăt crășmar domnesc ai fost
Apă-n vin tu ai băgat
Măsurile le-ai stricat
Banii di plin i-ai luat
Loc în Rai nu ți-ai gătat
Loc în Rai cu mine n-ai!

Iată vremea ce mi-ș vineri
Vine un frate de- a lui Petru:
Daleo Petre, frate-a meu
Fă-mi și mie loc în Rai!
Facu-ți frate bucuros!
Pân tu frate ți-ai fost
Pă cel negru di pământ
Tăt birău domnesc ai fost!
Bote strâmbe ai încrestat
Pă săraci i-ai asuprit
Pă găzdaci i-ai suferit
Loc în Rai nu ți-ai gătat,
Loc în Rai cu mine n-ai!
Iată vremea ce mi-ș vine
Vine o Maică de-a lui Petru
Di la poartă așe grăie:
Daleo Petre, frate-al meu
Fă-mi și mei loc în Rai!
Facu-ți maică bucuros
Pân tu maică ți-ai fost
Pă cel negru di pământ
Sâmbătă di la ujină
Tu maică că ți-ai lăsat
Tot lucru pământului
Și tu maică ți-ai făcut
Presurele încornurele
Luminele vrăburele
Și tu maică că le-ai dus
Pă negrele întuneric
La dalbele biserici
Luminele le-ai aprins
Fum în deal s-o înălțat
Dumnezău te o iertat
Loc în Rai tu ți-ai gătat

Loc în Rai cu mine ai!
Să-nchinăm cu sănătate cășii și gazdii,
S-aveți tăți a mulțămii!

Inf. Miclea Pavel, 85 ani, Dieci

Colinda La grădina Raiului

La grădina Raiului
Șede Adam cu Eva lui
Și așa plângea greșala lui
Și așa plângea di cu jele
De gândeai că raiu piere
Rai, rai, rai grădină dulce
De la tine nu m-aș duce
De mirosul florilor
De dulceața poamelor
Vine un șerpe veninos
Și apleacă o creangă-n jos
Na tu Evă i-ați o poamă
Că te-oi face mare doamnă
Eva poamă și-a luat
Lui Adam încă i-a dat
Dumnezău așa a strigat:
Vai Adame ce-ai lucrat!
Eva Doamne m-a înșelat
Numa pentru o gustare
Ai făcut un păcat mare
Tu Adame-i merge-n jos
Și –i munci ca un păcătos
Și tu Evă încă-i mere
Și-i munci ca o femeie
Și îi naște fii cu durere
Șarpe când te-a durea capu
Ieși la drum să –ți afli leacu.

Inf. Ana Vasile, 87 ani, Buhani

Miron Blaga, Octavian Blaga

Slobozi-ne, gazdă,-n casă!

Colinzi de pe Valea Iadului

Obiceiurile și tradițiile prilejuite de Sărbătorile de Iarnă (Crăciunul, Anul Nou, Boboteaza) pe Valea Iadului sunt foarte sărace, în contemporaneitate. Altădată, ca în întregul Bihor, ele ofereau un spectacol de proporții, la realizarea căruia își dădeau concursul poezia, muzica, dansul, reprezentările plastice, gestică etc., componentele acestui sincretism condiționându-se și influențându-se reciproc. Colinda, instrumentele muzicale (doba, hidedea, fluierul, cimpoiul, buhaiul etc.), dansurile, măștile, travestiurile formau împreună un ansamblu, o unitate inseparabilă, contribuind la realizarea completă a mesajului comunicării.

Pentru praznicul Crăciunului, fiecare familie se pregătea în mod special: se tăia porcul, se făcea curățenie generală, se coceau colacii, se primeneau hainele etc. În ajunul mării sărbători se făceau ultimele pregătiri și erau așteptați corindătorii, stelarii, irozii etc. Cu corinda mergeau oameni de toate vârstele, fie doar feciori, cu Steaua umblau copiii, Irozii erau apanajul adolescenților și feciorilor, pentru ca Viclaimul și Turca (Capra) să aducă în prim-plan imaginea teatrală prin excelență. După al doilea război mondial, Irozii, Viclaimul (Vifleimul) și Turca (Capra) au dispărut, astăzi doar câțiva bătrâni mai amintindu-și de aceste obiceiuri. Parte, totuși, din elementele lor au fost preluate de corindători, care

utilizează și măști, și instrumente muzicale, prezen-tând și câteva scene cu valoare simbolică amintind moartea și învie-rea naturii. Stelarii, la rândul lor, au preluat scene mai ales din Viclaim, dar și din alte forme de corindat.

Alte obiceiuri de Anul Nou sunt umblatul cu Plugul, cu Buhaiul și cu Plugușorul. Ultimele două obiceiuri sunt practicate de copii, iar cu Plugul, în vremuri mai vechi, umblau feciorii. Din recuzita Plugului făcea parte însăși unealta folosită la arat, sau una realizată din lemn ușor, împodobită cu “prime” de hârtie, clopoței și șterguri. Buhaiul era construit dintr-o cofă căreia i se scotea fundul, în locul ei întinzându-se și legându-se bine o bucată de piele de capră sau vită, prin mijlocul căreia se scotea afară o “șuviță” de coadă de cal. Aceasta, frecată cu degetele, prin alunecare pe aproape toată lungimea, crea o “muzică” penetrantă, amplificată de interiorul cofei. Orațiile sunt binecunoscute, ele fiind variante insignifiante ale mitului fertilității. Un obicei mai nou, de Anul Nou, este Sorcova, care preia elementele arhicunoscute, similare în tot spațiul românesc. De Bobotează, dincolo de Iordan, cea mai importantă manifestare era umblatul cu Țuraleisa (Chiraleisa). Ea era practică de copii și este o variantă nesemnificativă a Chiraleisei clasice, prezentă pe întreg teritoriul Bihorului.

*

Reproducem o mică parte din culegerile folclorice realizate de Miron Blaga în anii 1970 – 1977 în Remeți, Munteni și Bulz. Textele sunt redată în limba literară, fonetismele crișene fiind păstrate doar unde am considerat obligatoriu (în special pentru rimă sau ritm).

[Colo sus, în vremea-aceea]

Colo sus, în vremea-aceea,
În frumoasa Galileea,
O fecioară locuia
Și Maria se chema.
Nazaret i-a fost orașul,
Unde ea-și avea locașul.
Într-o zi Maria sta
Singură și se ruga
Și, deodată, ce văzură?
Casa toată se umplură
De-o lumină lucitoare,
Ca lumina cea de soare.
Îngerul Gavril intrase
La Sfânta Fecioară-n casă:
– Nu te-nspăimânta, Maria,
Că vei naște pe Mesia,
Fiu al Domnului va fi
Și Iisus se va numi,
Fiul Maicii Domnului -
Mântuirea omului.

[Viflaime, Viflaime]

Viflaime, Viflaime,
Cum de n-ai primit în tine
Pe Fecioara Maria,
Să nască pe Mesia?
N-ai primit-o, Viflaime,
În casele tale bune,
Să dai un pic de sălaș

Celui mai scump copilaș?
N-ai știut tu, Viflaime,
Cu câtă dragoste-n tine,
Cea mai sfântă-ntre fecioare,
A Domnului Născătoare,
Îți dorea mărire mare?
Pat moale și scutecele
I-au dăruit vitele,
Lumină i-a oferit
O stea de la Răsărit,
Peștera cea luminoasă
Fost-a a Domnului casă,
La venirea lui în lume
Din vina ta, Viflaime!

[Adam, dacă a greșit]

Adam, dacă a greșit,
Domnul din Rai l-a gonit,
Din Rai și din cel Eden,
Osândit cu greu blestem.
Iar Adam, dac-a văzut,
Că-n greșeală a căzut,
A șezut jos într-un loc
Plângând cu lacrimi de foc,
Cu jale la Rai privind
Și către dânsul grăind:
– O, Raiule, loc preasfânt,
Mă vezi în ce jale sunt,
Că sunt cumplit urgisit
Și de la tine gonit!
O, vai!, cum mă bucuram,

În slava ta când eram,
Iară eu, acum, atât
Sunt jalnic și amărât,
Că mai mult nu voi gusta
Din sfântă dulceața ta!
O, ticălosul de eu,
Cum scârbii pe Dumnezeu!
Greu păcat, Evă, de noi,
Că vom fi tot în nevoi,
Că tu, Evă, m-ai silit
Și de bine m-ai lipsit!
Și nu mă lăsa scârbit
Să fiu până la sfârșit!

[Steaua sus răsare]

Steaua sus răsare,
Ca o taină mare,
Steaua strălucește
Și lumii vestește
Că astăzi curata,
Preanevinovata
Fecioară Maria
Naște pe Mesia,
În țara vestită,
Viflaim numită,
Luând fiecare
Bucurie mare,
Care bucurie
Și aici să fie,
De la tinerețe
Pân'la bătrânețe!

[Ah, ce nebunie și ce tiranie]

Ah, ce nebunie și ce tiranie!

Irod cel viclean,

Craiul cel tiran,

Oastea și-o trimite

Pruncii de-i ucide,

De doi ani în jos,

Cu ei pe Hristos!

Ah, ce grozăvime

De ostași mulțime,

Din Ierusalim

Vin la Viflaim,

Intră prin odaie,

Toți copiii-i taie,

În leagăn găsiți,

Din brațe răpiți,

Și nu scapă nime'

De a lor cruzime,

Împrejuru-și merg

Și pe toți îi pierd!

Vai, în neagră noapte

Câtă crudă moarte,

Sângele curat

Cât s-a mai vărsat!

Mamele se uită

Pruncii până-i ciuntă

Și îi văd tăiați

De ostași turbați!

Lacrimile-neacă,

Inimile seacă,

Și-i văd până mor

Copilașii lor!
Plâns duios s-aude,
Sufletul pătrunde,
De durere plâng,
Pieptul și-l înfrâng.
- Mamelor, nu plângeți,
Pieptul nu vi-l frângeți,
Pruncii n-or muri,
Ci s-or preamări,
C-a lor sufletele
S-or preface-n stele,
Luminând frumos
Calea lui Hristos!

[În oraș la Viflaim]

În oraș la Viflaim
Veniți voi toți să-l vedem,
Să-l vedem și să-l credem,
Că astăzi ni s-au născut
Domnul cel fără-nceput,
Domnul cel mai de demult!
Oamenii au prorocit
Că se va naște Mesia,
Din sămânța lui David
Și din rodul lui Avram,
Mântuirea lui Adam.
Trei crai de-ai pământului,
Veniți la-nchinarea Lui,
Lui daruri îi aducând
Și din gură cuvântând:
– Culcă-te,-mpărat ceresc,

În sălaș dobitocesc,
Culcă-te pe fân uscat,
De îngeri înconjurat!
Îngerii îți vor cânta,
Păstorii ți-or fluiera,
Iară noi daruri ți-om da -
Aur, smirnă și tămâie,
Hristoase, mărire Ție!

[Astăzi, cel prealăudat]

Astăzi, cel prealăudat
La al îngerului mare sfat,
Carele s-au născut jos,
Domnul nostru-lisus Hristos,
Vrând a-l mântui pe om,
Pentru greșeala din pom,
Și din Iad a-l izbăvi,
În Rai a-l sălășui,
A se răstigni pe el,
Cina de taină făcând,
Pe apostoli ospătând,
De la masă s-au sculat,
Picioarele le-a spălat;
Atuncea Iuda, mergând,
L-a vândut pe el zicând:
- Dați-mi treizeci de-arginți,
Să vi-l dau să-l răstigniți!
Evreii banii i-au dat,
El în pungă i-a băgat,
Oaste mare a luat
Și la Hristos a plecat,

Zicând: - Voi vă veți uita
Pe care-l voi săruta,
La dânsul veți alerga
Și-apucându-l, li-ți lega.
Astfel, Iuda-așa făcând
Și pe Hristos îl prinzând,
L-au dus și la arhirei,
Ca să-l judece-ntre ei,
Apoi, de-acolo, legat,
L-au trimis și la Pilat.
Pilat, dacă l-a văzut,
Să-l judece a șezut.
S-a dus de l-a judecat
Pe omul nevinovat,
Unde neamul jidovesc,
Îndrăcit și diavolesc,
Cere, fără-a conțeni,
Pe cruce a-l pironi.
Pilat, mâinile spălând,
Îl stropi pe El, zicând:
- Dați seamă lui Dumnezeu
Să nu am păcat și eu,
Că ăsta-i om dumnezeiesc,
Nicio vină nu-i găsesc.
Iară voi, de-l osândiți,
Luați-l de-l omorâți.
Ei atuncea l-au luat,
L-au bătut, palme i-au dat,
Cu spini l-au încununat
Și-n obraz că l-au scuiat,
De haine l-au dezbrăcat,

Pe cruce l-au încărcat
Și mergând la răstignit
Cu cuie l-au pironit,
Cu oțet l-au adapat,
Fiere i-au dat de-a mâncat,
Și sufletul când și-a dat,
Un ostaș a alergat,
Cu sulița l-a împuns,
Sânge și apă au curs.
Aceasta Cerul văzând
Și Pământul nerăbdând,
Din temelii s-a clătit,
Soarele s-a înnegrit,
Luna s-a întunecat,
Pietrele s-au despiciat,
Toate-n spaimă au rămas
Până-n al nouălea ceas,
Când l-au dat pe cruce jos
Pe Domnul nostru Hristos.
Cu julj și cu smirnă uns,
În mormântul nou l-au pus,
Și-a înviat ca un sfânt
A treia zi din mormânt,
Pe Adam din Iad luând
Și în Rai sălășuind –
Prin care și noi, cu toții,
Fiind ai lui strănepoții.
Și de-acum, până-n vecie,
Mila Domnului să fie,
Că ne-a scos de la robie
Și ne-a dus la-mpărăție,

Fire-ați toți cu bucurie
Și cu mare veselie!

[N-a trecut mult și-au venit]

N-a trecut mult și-au venit
Trei crai de la Răsărit,
În Ierusalim intrară
Și-ncepură a-ntrebară.
Întrebau în lung și-n lat
Unde-i noul împărat,
Care-acuma s-a născut:
- Steaua lui noi o-am văzut,
Și-am venit din depărtare,
Să-i aducem închinare.
Aduceți pe cei mai mari
Arhirei și cărturari,
Că profeții, ei au spus
Că va fi născut Iisus.
Ei au zis: - Din Viflaim,
După scrisă, noi spunem,
Va ieși cândva păstorul,
Care-a cârmui poporul.
Împăratul a chemat
Craii și le-a cuvântat:
- Iute-n Viflaim plecați,
Pruncu-acolo îl căutați
Și găsindu-l, să veniți
Tot pe-aici, să mă vestiți,
Că vreau și eu să mă duc
Închinare să-i aduc.
Craii, auzind, s-au dus,

Steaua-i îndruma de sus,
Și la staul, colo, iată,
Steaua se opri deodată.
Merg în fața Pruncului,
Cuvios se-nchină Lui,
Smirnă-i dau cu dărnicie,
Îi dau aur și tămâie.
Noaptea, îngerii în vis
Coborî la ei și-au zis:
- Către casă când porniți,
Pe Irod să-l ocoliți.
Dânșii, când înapoiară,
Altă cale apucară.
Îngerul în vis veni,
Lui Iosif astfel grăi:
- Ia-ți soție, Prunc, și-acum,
Iosife, să pleci la drum.
Din această țară du-te
În Egipt, cât poți de iute,
Că Irod în gând și-a pus
Să omoare pe Iisus.
Iosif, noaptea, se sculă,
Mamă și Pruncuț luă,
Mers-au zile, nu opriră,
Până în Egipt sosiră.
Iar pe crai, Irod, mereu,
I-aștepta-n palatul său
Și văzând că nu mai vin
De necaz făcea venin.
A chemat ostași îndată:
- Mergeți repede, o ceată,

Colo-n Viflaim și sate
Și orașe-nvecinate,
Casele la rând luați,
Toți copiii să-i tăiați
De la doi-trei ani în jos,
Doar veți da și de Hristos!
Și războinicii s-au dus
Și-au făcut precum le-a spus.
O, ce vaiete-n cetate,
Împrejurul ei, prin sate,
Cum plângeau, din minți ieșite,
Mamele nenorocite,
Când vedeau murind pe uliți
Pruncii lor trecuți prin sulii,
Sau când îi vedeau sfărmați
Sub călcâie de soldați!
Dar nici nu-ncetase plânsul,
Când Irod muri și dânsul,
Îngerul, atunci, a zis
Lui Iosif, noaptea, în vis:
- Ia-ți pe Prunc și ia pe mamă
Și te-ntoarce-n a ta țară,
Grijă n-ai de ce să porți,
Că de-acum e printre morți
Cel ce mâna vrea să pună
Pe Iisus, ca să-l răpună.
El, în zori, cum se sculă,
Mamă și pe Prunc luă,
Din Egipt la drum porniră
Și în Nazaret veniră.
Ocrotit de Dumnezeu,

Pruncu-aici creștea mereu
Și de darul Domnului
Se umplea făptura Lui!

[Sus, în dalbul răsărit]

Sus, în dalbul răsărit,
Mândru pom a d'înflorit
Că la poală-i polăvit,
La truptină-i zugrăvit,
Și la vârș îi luminos,
Lumină din trei făclii.
Dar alea nu-s trei făclii,
De sunt trei zile mai mari.
Și pe nume, cum se cheamă?
Una-i sfânta Duminică,
Una-i ziua Paștilor,
Una-i ziua lui Crăciun.
Noi umblăm tot colindând,
După Fiul Sfânt cercând,
La truptină-i zugrăvit,
Cercându-l și aflându-l –
Unde Fiul Sfânt naștele
Mândru trei făclii ardele:
– Pomeniți nașterea mea,
Că cine o-a pomeni,
Cu mult dar l-om dărui,
Cu cununa soarelui,
'Mpărăția Raiului!
Și-amu-i seara lui Crăciun,
Fire-ai, gazdă, vesel bun,
C-am ajuns sfântul Crăciun!

[D'urlă-și, Doamne, cine-și d'urlă?]

D'urlă-și, Doamne, cine-și d'urlă?
D-un d'urlar, d'un păcurar,
Cu oi multe
De la munte.
Dintre oi, una striga:
– Domnul nost' și gazda nost',
Nu ne sui sus la munte,
Ci ne lasă jos la țară
Și ne urlă pe hotară,
Că noi, dacă-i muri tu,
Noi bine te-om cuvânta,
Groapă mândră ți-om săpa
În staulul oilor,
Unde-i joaca mieilor!
Dară cruce, ce ți-om pune?
Pune-ți-om toporul tău,
Și-n colțul toporului
Ți-om pune fluiera ta,
Și când vântu-a d'aiera,
Fluiera a fluiera,
Oile toate-a-ntorna!

[Saltă, saltă boul sur]

Saltă, saltă boul sur,
Lerui, lerui, Doamne, ler, (*refren*)
Dup-o tufă de mălin,
Iar din tufă ce-și aruncă?
El aruncă-un legănaș,
Iar în leagăn, cine șade?

Șade-și Leana, fata bună;
Lucru mare ce lucrează?
Ea pistrește, popistrește
Guleraș tătâne-său
Și năframă frate-său!
– Și tu, fiică, te gătește,
Că, de joi, tu vii cu noi
Peste munți la alte curți,
La părinți necunoscuți,
Și la frații nevăzuți!
Și tu, fiică, te gătește
Și colinda ne-o plătește,
Că de când am arădit,
Caii noștri-au ciumpăvit;
Caii treabă potcoviți
Cu potcoave de colac
Și cu cuie de cârnaț!
Dă-i, Doamne, fiicii, viață
Ca sămânța-n iarbă creață!
Dă-i, Doamne, fiicii, noroc,
Ca sămânța-n busuioc!
Dă-i, Doamne, ș-a doua oară,
Ca sămânța-ntr-o mioară!

[În cetatea-mpărătească]

În cetatea-mpărătească,
Florile sunt dalbe, (*refren*)
Prins-au crinii să-nflorească.
Însă nu sunt crini în floare,
Că-i Preasfânta Născătoare.
Lângă maică-n legănel

Doarme pruncul mititel,
Iar în jurul pruncului
Crește floarea crinului!
Printre crinii înfloriți
Cresc și spinii ascuțiți;
Pruncu,-n vis, se mișcă lin:
I-a ajuns mânuța-n spini.
Din mânuță-i curge sânge,
Pruncul a-nceput a plânge.
Maica Sfântă-l legăna
Și din gură îi grăia:
– Nu plânge, fiuțul meu,
Că ți-a fi și mult mai rău!
Ucenicul când te-a vinde
Și pe cruce te-a întinde,
Atunci nașterea de-acum
Îți va fi un aspru drum!
Când sudoarea îți va curge,
Să ne ierți, Iisuse dulce!

[Ia, sculați voi, ce dormiți]

Ia, sculați voi, ce dormiți,
Florile dalbe, (*refren*)
Îngerii să-i auziți,
Cum vă cântă de frumos
De nașterea lui Hristos.
Auziți un glas de sus:
Astăzi s-a născut Iisus!
Îngerii, cu graiul lor,
Vă vestesc Mântuitor;
Ei vă-ndeamnă, fericiți,

Pe Mesia să-l primiți,
Cu păstorii să-l cotați,
Inima – sălaş să-i dați,
Slava lui s-o dobândiți,
Mântuirea s-o aflați,
Cu El să vă bucurați!

[Când cina Iisus la masă]

Când cina Iisus la masă,
Jidovii-s pe după casă.
Iuda-n casă s-a băgat
Și pe Iisus l-a trădat.
Joi, l-au prins, vineri, l-au dus
Pe vârful Golgotei sus,
Cu sulia l-a împuns
Și l-au tras pe cruce-n sus –
Luna s-a-mbrăcat în sânge,
Stele-au început a plânge.
– Plângeți, stele mânânțele,
Văzând chinurile mele!
Lasă, să mă chinuiască,
Că-s pe mână jidovească!
Lasă, să mă chinuiesc
Pentru neamul omenesc!

[Lângă Bethleem, pe-o vale]

Lângă Bethleem, pe-o vale,
Lerui, Doamne, ler, (*refren*)
Într-un câmp cu iarbă moale,
Trei păstori stăteau de pază,
Într-o noapte fără rază,

Lângă-o turmă de mioare,
Să le apere de fiare,
Numai, iată, că, deodată,
Lor un înger li s-arată,
Într-o rază ca de soare,
Ei se-nspăimântară tare,
Dar el vine să le spună,
Că le-aduce-o veste bună,
În al lui David cetate,
O minune-o să se-arate,
Mare va fi bucuria,
Că ni s-a născut Mesia,
E Hristos Mântuitorul,
Ce va mântui poporul!
Iată semnul după care,
Să-l cunoască fiecare,
- Veți afla, în fașe,-ndată,
Prunc în ieslea minunată,
Între îngeri care cântă,
Lângă Maica lui cea Sfântă,
Și cu îngerii, deodată,
Alți mulți îngeri li se-arată,
Lăudând cu bucurie,
Pe cel sfânt în veșnicie!
Și-n cer fie-n veci mărire,
Pe pământ - bună voire!
Dacă îngerii porniră,
Păstorii să sfătuiră,
Să se ducă și să vadă,
Vestea bună să o creadă,
Și-a fost mare bucuria

C-au aflat pe Mesia.
Praznic sfânt și luminos,
De nașterea lui Hristos!
Și pentru Maica cea Sfântă,
Îngerii în ceruri cântă,
Și noi, astăzi, pe pământ,
Colindăm pentru cel sfânt!

[Bună veste-n astă casă]

- Bună veste-n astă casă!
- Sănătoși, voi, juni frumoși!
Treceți juni și cam ședeți.
- Ba noi gazdă n-am ședeale,
Că nu am venit să ședem,
Ce-am venit să vă-ntrebăm,
Că noi d-așa-am auzit
Că-i născut un fiuț sfânt
Nu știu unde pe pământ.
Cine nouă spune-ne-ar
Bună plată noi am dale:
Doi colaci din grâu frumos
Din pielița lui Cristos!
Cu o mână la boi mână,
Cu o mână grâu seamănă,
Cu o mână vrem s-alegem,
Cu o mână flori culegem.
Și te-nfige cruce-n masă
Să fii gazdă sănătoasă,
Voi și noi și dumneavoastră
Și cu toți câți sunt în casă
Să cinstiți colinda noastră!

[Pe cel șes cu flori frumoase]

Pe cel șes cu flori frumoase
Grea turmă de oi se-ntoarse.
Dar la turmă cine-și umblă?
Umblă Domnul Dumnezeu
Cu topoare-ncolțurate
Și cu fluieri-nverigate,
Tot cântând și fluierând,
Toată turma înturnând
- Numa-o mială-ntârzia.
- Dar tu mială ce-ntârzii,
Că te-oi prinde și te-oi vinde!
- Nu mă prinde, nu mă vinde!
Când a fi cătă Crăciun,
Te-oi cinsti c-un suman bun,
Când a fi cătă Sângeorz,
Te-oi cinsti cu-n miel frumos,
Când a fi cătă Ispas,
Te-oi cinsti cu-n boț de caș,
Când a fi cătă Rusalii,
Te-oi cinsti c-o lână mare.

[Slobozi-ne, gazdă,-n casă]

Slobozi-ne, gazdă,-n casă,
Că ne ninge și ne-ngheață!
Anul Nou fericit
Și-ntru mulți ani să trăiți! (*refren*)
Noi umblăm a colinda
De la o casă la alta!
Și umblăm să colindăm,

Pe Iisus să-l laudăm!
Colindăm să împlinim
Obiceiul cel străbun!
Să aveți zile frumoase,
Mult noroc și pace-n casă!
Colindăm cu bucurie,
Întru mulți ani să vă fie!
Și ca merii să rodiți,
Tot ca ei să-ntineriți!

Informatori:

IOAN TODA, 81 de ani, Remeți, 1970;
MIHAI BRADEA, 42 de ani, Remeți, 1970;
PETRU POPUȚE, 14 ani, Bulz, 1977;
MIHAI CIUPLEU, Remeți, 22 de ani;
MAKKAI ARPAD, Remeți, 21 de ani;
VIOREL BILA, 33 de ani, Remeți, 1977;
IOAN DUMA, 20 de ani, Munteni, 1976;
TEODOR TAMAȘ, 57 de ani, Bulz, 1977;
TEODOR TODA, 60 de ani, Remeți, 1974;
OANA TODA, 64 de ani, Remeți, 1970.

Ioan Degău, Violeta Gherman

**"Pepiniera" cântecului popular
din Bihor.**

Speranțe ale folclorului de mâine

În urmă cu aproape două decenii, participând la serbarea câmpenească de la Izvorul lui Horea, Emilia Comișel remarcă marea disponibilitate a bihorenilor pentru cântecul popular, numărul mare de interpreți de valoare din această zonă, precum și apetitul tinerilor pentru acest gen de muzică. Etnomuzicologul bucureștean mai era impresionată de calitatea interpreților tineri și de numărul mare de voci tinere remarcabile întâlnite aici.

În cărțile noastre CÂNTECUL DE DUPĂ CÂNTEC, am încercat să punem în evidență tocmai aceste lucruri și, indiscutabil, credem că am reușit; am adus în atenția publicului și a specialiștilor circa 250 de soliști vocali, cam tot atâția instrumentiști, ansambluri, formații, tarafuri etc. din acest colț de țară, mult apreciat și de Bartok.

Dincolo de dragostea pentru folclor, pentru muzica populară în special, în formarea tinerilor interpreți stau câteva instituții - Școala populară de arte "Francisc Hubic", Palatul Copiilor, Facultatea de muzică etc. - și câțiva profesori de canto popular și instrumente de certă vocație - Maria Pop de Popa, Marcu Leț, Aurica Bonțu, Antonela Ferche Buțiu, Anamaria Gal, Oana Lianu, Sorin Miescu, Aurel Hexan, Adriana Hexan, Aurel Moț etc.

Desigur, nu toți tinerii și copiii care cochetează acum cu muzica populară vor deveni soliști profesioniști, dar - și lucrul acesta este cel mai important - toți vor rămâne "fani"

ai cântecului popular din Bihor, transmițându-l, peste ani, copiilor lor și tinerilor studiosi, menținând, așadar, vie tradiția acestei muzici cu rădăcini adânci în ființa neamului românesc, muzica adeseori de o frumusețe aparte, cu nimic mai prejos decât cea a oricărei țări europene, ca să-l cităm din nou pe Bartok.

Vă propunem, în cele ce urmează, un grup de tineri și copii aspiranți la statutul de interpreți de muzică populară, completând astfel și demersurile noastre anterioare.

Grupul „Florica Ungur”

Florica Ungur a fost și va rămâne vie în sufletele noastre datorită a ceea ce a reprezentat pentru toți bihoreni, români și întregul popor, fiind una dintre cele mai valoroase interprete ale țării, începând de la glas, atitudine, prezență scenică, omenie, până la repertoriul ei vast, care cuprinde melodii îndrăgite de tot poporul român. Acolo unde a plecat a dus cu ea toate aceste calități, mai puțin repertoriul său propriu, pe care l-a lăsat în „custodia” Grupului „Florica Ungur”.

Grupul „Florica Ungur” a luat ființă în data de 2 aprilie 2015 la inițiativa directorului artistic al Ansamblului Artistic Profesionist „Crișana”, Leontin Ciucur, și al Gheorghiței Nicolae, în cadrul emisiunii „Tezaur Folcloric”, la aniversarea a 65 ani de la înființarea Orchestrei Ansamblului Artistic Profesionist „Crișana” din Oradea.

Fiind vorba despre Grupul „Florica Ungur”, bineînțeles, în cadrul spectacolelor la care grupul va lua parte, se vor interpreta melodii din repertoriul regretatei Florica Ungur, din acest grup făcând parte: Violeta Gherman, Otilia Haragoș-Seghedi, Simona Costin, Nicoleta Rab, Florina Pușcău și Anamaria Gal.

Primul spectacol la care a luat parte Grupul „Florica Ungur” a fost spectacolul aniversar ”Tezaur Folcloric” - 65 ani de la înființarea Orchestrei Ansamblului Artistic Profesionist „Crișana” din Oradea, unde grupul a fost privit de către sute de oameni cu nostalgie, bucurie și uimire. A fost un real succes, atât pentru membrii grupului, pentru cei care au înființat grupul, cât și pentru ascultătorii care chiar și pentru câteva minute, au retrăit sentimentul „reîntâlnirii” cu cea care a fost Florica Ungur.

Majoritatea membrilor grupului, fac parte din subzona folclorică a Floricai Ungur, crescând cu cântecele sale și învățându-le în același timp, pentru unele fiind „profesor” și „critic”, iar pentru una dintre ele fiind sânge din sângele său. Deși nu a reușit niciodată să o cunoască îndeaproape pe cea care era Florica Ungur, Violeta Gherman, consideră faptul că face parte din acest grup o binecuvântare trimisă de la antecesorul său, spre a putea duce mai departe ceea ce Florica Ungur a început în urmă cu mulți ani.

Grupul „Florica Ungur” se bucură de un real succes, fiind prezent la numeroase manifestări organizate de Ansamblul Artistic Profesionist „Crișana” – Oradea, prin acest grup păstrându-se vie amintirea uneia dintre cele mai importante și reprezentative interprete a Bihorului.

Grupul vocal „Florile Bihorului”

Grupul Vocal „Florile Bihorului” a luat naștere în anul 2001 la inițiativa profesoarei Anamaria Gal.

„Ideea de a înființa un grup vocal mi-a venit în momentul în care la cercul de canto popular pe care-l coordonam se înscriau tot mai mulți copii care doreau să învețe să cânte și să apară pe scenă. Nu toți erau deschiși, comunicativi, sociabili ca să poată cânta individual pe scenă, dar aveau calități vocale ceea ce m-a făcut să pun în aplicare această idee pe care o aveam de mai mult timp.

La început grupul s-a numit „Cetină de Brad” deoarece hotărârea fermă de a înființa un grup vocal a fost luată în perioada sărbătorilor de iarnă. Văzând că acest nume nu era foarte potrivit pentru ceea ce reprezenta acest grup, am hotărât să-l schimb în Grupul Vocal „Florile Bihorului” de la Palatul Copiilor Oradea, la fel cum există de mulți ani Ansamblul de dansuri populare cu același nume condus de prof. coregraf Florica Negrău.

De-a lungul anilor s-au perindat mulți copii care veneau să învețe să cânte ca hobby, nu pentru a face carieră. Bineînțeles existau și există copii constanți care iubesc cu adevărat muzica populară și care sunt de 4 ani în acest grup precum: Suci Romina, Bulgaru Cătălin, Sabău Georgiana, Tulea Diana, Moraru Alexia, Țenț Paula, Popovici Annemarie, Briscan Denisa, Nistor Cristina, iar copiii care sunt de 3 ani și de 2 ani și frecventează cu seriozitate acest grup sunt: Jurcuț Nicoară Casiana, Sîrb Anamaria, Petcu Andreea, frații Paruș, Ivanov Rareș, Berdie Oana, Miclăuș Maria, Raluca Pop, Ghib Denisa, Bodiu Dalia, Negruțiu Dragoș, Blaga Octavian, Cristea Ștefania, Ciuciu Denisa, Tarcaet Carina, Ghiț Maria, Magalea Maria, Balint Nicoleta, Cseke Maria, Oltean Andreea, Kiss Paula, Lazăr Lorena, iar cei mai noi membrii ai acestui grup sunt: Naghi Ionuț, Pop Delia, Pop Bogdan, Tărău Alina, Surorile Cazac, Alesia și Denisa Balaj, Lorena și Bianca Gordan, Chiș Giulia, Ciuciu Maria, Mudura Andrei, Gligor George, Ianța Lorena, Tripon Andreea și Negrea Ioana. În prezent sunt 48 de copii cu vârste cuprinse între 6 și 16 ani, dar din acest an școlar grupul se va mări prmind cu brațele deschise încă 18 copii talentați care iubesc muzica populară.

Cu acești copii, grupul a fost prezent în numeroase spectacole organizate pe plan local, dar și la Concursuri Județene, Naționale și Internaționale reușind să-și formeze un palmares bogat. Repertoriul abordat de grupul vocal cuprinde toate zonele țării, în special muzica populară bihoreană. Melodiile sunt din repertoriul cunoscătorilor interpreți bihoreni precum: Sofia Popa, Elisabeta Pavel, Florica Zaha, Florica Duma, Florica Bradu, Florica Ungur, Viorica Flintașu, Voichița Mihor, Cornelia Covaciu, Cornel Borza, Leontin Ciucur, Maria Haiduc, Otilia Haragoș, Felicia și Simona Costin, Daniela Rada, Antonela Ferche Buțiu, Violeta Gherman, Anamaria Gal, Feciorii Bihorului dar și ai interpreților consacrați ai țării noastre: Nineta Popa, Mariana Anghel, Mariana Deac, Dinu Iancu Sălăjan, Sava Negreanu Brudașcu, Ancuța Anghel, Angela Buciu, Frații Petreș, soții Giugi, Cornelia și Lupu Rednic, Titiana Mihali, Laura Lavric, Sofia Vicoveanca, Irina Loghin, Maria Ciobanu, Maria Lătărețu, Maria Tănase, Nicoleta Voica, Liliana Laichici și mulți alții.

Participările Grupului la numeroasele manifestări și concursuri de gen au făcut ca grupul să fie cunoscut prin cântecele, obiceiurile și costumele tradiționale pe care copii le poartă.

În anul 2013, lansează pe plan local, ca proiect educativ, un CD de colinde tradiționale "Deschideți porțile mari", care cuprinde 20 de colinde populare românești preluate din popor, cântate de vocile cristaline ale copiilor. Tot ca proiect educațional, înregistrează un dublu CD cu melodii populare cunoscute din Bihor, preluate de la marii noștri soliști vocali, însă interpretate în modul de a cânta al fiecărui copil. Aceste CD-uri sunt folosite drept carte de

vizita a grupului, dar mai ales ca o amintire cu care rămân copiii, părinții, bunicii și toți cunoscuții acestora.”

Prin vocile de clopoțel ale copiilor, prin simplitatea și naturalețea pe care inimile lor o au, o reflectă cu drag și cum pot ei mai bine pe scenă, în fața unui public care au certitudinea că folclorul românesc, folclorul bihorean, tradițiile și portul nostru nu vor muri niciodată, acest lucru datorându-se generațiilor de copii care învață să păstreze ceea ce bunicii și părinții le insuflă.

Denisa Mihele

Elevă în clasa a XII-a la Colegiul Național “Iosif Vulcan” din Oradea, n. 11 noiembrie 1997, cu rădăcinile din comuna Dobrești, de pe valea Videi, unde a terminat Liceul Tehnologic Dobrești, iubitoare de folclor, tradiție, port și tot ce semnifică autentic.

A colaborat cu parohia la diverse scenete și activități și la corul școlii din sat, condus de învățătoarea Mina Matiuța, de la care a învățat colinde, apoi în timp a prins drag de cântecul

popular, participând la mai multe manifestări culturale. În urmă cu 2 ani, în 2013, la vârsta de 16 ani, a întâlnit-o pe solista de muzică populară (profesor de muzică) Romina Nemeș-Silaghi, care a ajutat-o și o sprijină pe calea cântecului; după o perioadă de mai puțin de un an a devenit

elevă a Școlii de Arte “Francisc Hubic” din Oradea, în prezent anul II, fiind îndrumată de asemenea de interpreta de muzică populară Antonela Ferche Buțiu.

A luat parte la multe evenimente culturale, zile de comune, și este laureată la festivalul concurs “Floare de lotus” (luna mai 2015, în Oradea). În timp, s-a descoperit pe sine cu o voce caldă, sensibilă, o voce de privighetoare, puternică, clară și autentică. Este horitoare, doinitoare, având în repertoriu atât pricesne, cât și colinde.

În 2015, profesoara Romina Nemeș-Silaghi a format Grupul Vocal “Poienițele” din care și Denisa face parte și cu care a participat în decurs de trei luni la peste 20 de manifestări (Zilele comunelor Gepiu, Mădăras, Tărian, Popești, Dobrești, orașelor Beiuș, Aleșd etc.), astfel că în prezent este invitată la numeroase evenimente private (nunți, botezuri, zile onomastice).

Are apariții la diferite televiziuni precum Hora TV, Etno TV, Favorit TV etc.

Acest grup vocal are lansat și un CD cu denumirea “Bun găsit cu bucurie” pe care se regasesc și patru cântece personale ale acesteia: „Cântec joc și voie bună”, „Mi-am găsit drăguț pe plac”, „Ai părinți, de toate ai”, „Nuntă mare neamuri multe”, având în fiecare o interpretare pe măsură, prin sensibilitatea vocii exprimată prin text, modulului de a interpreta aceste melodii, cu trăirile ei, cu dragostea de cântec popular tradițional și stilul personal. Romina Nemeș-Silaghi a relatat despre Denisa faptul că e mândră de realizările acestui tânăr talent care pășise în această lume a cântecului cu dragoste neprețuită pentru ce face, o consideră și o pregătește în calea cântecului ca și cum ar fi copilul ei, pentru că a descoperit la ea vocea caldă,

dragostea, vocea frumoasă și puternică, ambiția și dăruire pentru tot ce face. „E un exemplu pentru alți copii. Mă bucur și îi sunt alături cât pot. Știu și simt că acest copil va ajunge unde își dorește”.

Are un frate și o familie de care este mândră și care o ajută și o sprijină în toate. De la bunici a cules și a primit atât costumele cât și graiul vechi, iubirea față de folclor și față de originile vetrei folclorice ale Beiușului, obiceiuri și astfel le duce mai departe. Portul popular reprezintă pentru ea apartenența ei. Dragostea pentru cântecul popular a făcut-o să se implice în multe activități care au menirea de păstrare a tradiției.

George și Georgiana Sabău

George Adrian Sabău s-a născut în Oradea, la data de 10 iunie 1999, și este elev în clasa a X-a la Colegiului Național „Mihai Eminescu” din Oradea.

Încă de mic a iubit muzica populară, de aceea a început prin a fi dansator la Ansamblul de dansuri populare „Crișul” din Oradea, instr. coord. Cristian Ciontoș.

La vârsta de 12 ani a început cursurile de vioară la Palatul Copiilor și Elevilor din Oradea, prof. Petre Șinca, care a fost pentru George întâiul îndrumător.

În prezent este membru al Orchestrei Palatului Copiilor și Elevilor din Oradea, orchestră condusă de Petre Șinca, urmând ca după doi ani să devină cursant al Școlii de Arte „Francisc Hubic” Oradea, sub îndrumarea profesorului Liviu Buțiu, dar și a profesorului Petre Șinca.

George a participat la diverse festivaluri de muzică populară, secțiunea - soliști instrumentiști, reprezentând Bihorul cu cinste, reușind să obțină importante premii:

- Premiul III – Festival Internațional de Folclor pentru copii – Sighetu Marmăției, mai 2015;
- Premiul II – Festivalul Național de Folclor și Meșteșuguri „Pe fir de baladă” – Târgu Jiu, mai 2015;
- Diplomă de participare la Festivalul Viorii cu Goarnă „Dorel Codoban” – Roșia 2015;
- Premiul I – Festival Național de Interpretare „Sibiu capitala muzicală” – Sibiu, sept. 2015.

George iubește muzica populară, iar alături de sora sa, Georgiana, dorește să ducă mai departe portul și graiul bihorean.

Sabău Georgiana Alexandra s-a născut în data de 10 septembrie 2003 și este elevă în clasa a VI-a la Școala Gimnazială nr. 11 din Oradea.

În toamna anului 2012, pe când avea 8 ani, a pășit pragul Palatului Copiilor și Elevilor Oradea, secția muzică populară, prof. Anamaria Gal, în prezent făcând parte din Grupul Vocal „Florile Bihorului”. A participat la numeroase concursuri naționale și internaționale, unde a cucerit inimile ascultătorilor și aprecierea juriului:

- Premiul II – Concurs Național „Floare de Lotus” – Oradea 2013;
- Premiul I – Concurs internațional de muzică și dans „The sound of music” – 2014;
- Premiul III – Datini și obiceiuri – 2014;
- Premiul II - Festival național „Vă horim horile noastre noastre” – 2015;
- Premiul II – Concurs național „Maramureșul și prietenii” – Sighetu Marmației mai 2015;
- Premiul II – Festival național „Floare de Lotus” – Oradea iunie 2015;
- Premiul II – Festivalul internațional de muzică populară „Mugurelul” – Dorohoi, iunie 2015;
- Premiul pentru originalitate - Festivalul internațional de muzică populară „Mugurelul” – Dorohoi, iunie 2015;
- Premiul I – Festivalul Național de interpretare „Sibiu capitala muzicală” – Sibiu, sept. 2015;
- Are în repertoriu doua melodii: „Eu cânt părinților mei” și Nealcoșe-s, bine îmi șede” (acompaniament Radu Nemeș și Mitică Negrean, text: Mariana Coroban).

Georgiana reprezintă subzona Văii Barcăului, localitatea Sîrbi, și a început să cânte muzică populară din Bihor avându-o ca model pe Voichița Mihoc, însă la fel de mult iubește și cântecele regretatei Florica Ungur. Repertoriul său este unul bogat, cuprinzând melodii în zone precum: Bihor, Banat, Oltenia, Moldova și Maramureș.

Diana Tulea

O voce caldă, care duce mai departe ceea ce regretatul ei tată a început să facă, și anume să cânte pentru sufletul fiecărui om, este Diana (n. 4 martie 2001), fiica binecunoscutului saxofonist și interpret Bujorel Tulea.

Diana era pe punctul de a veni pe lume, când tatăl său a părăsit această lume, însă nu înainte de a-i lăsa talentul și melodiile sale, pe care Diana le îndrăgește și interpretează cu sfințenie.

Începând cu anul 2010, Diana frecventează cursurile de canto popular, la clasa prof. Anamaria Gal, din cadrul Palatului Copiilor și Elevilor Oradea, unde își dezvoltă talentul dobândit de la tatăl său, căruia îi dedică primul său cântec: „Amară-i frunza de nuc/ Mai amar doru ce-l duc,/ M-am născut cu o-ntrebare, / Unde-i tăicuțul meu oare?/”, un text profund, care înduioșează orice suflet omenesc, îndrumată și sprijinită de bunici, mamă, dar și de tatăl actual, Diana reușește să adune în repertoriul său personal încă patru cântece de joc.

În cei cinci ani de canto, Diana participă la numeroase spectacole și concursuri, unde acumulează experiență, dar și premii pe măsură, care o fac să meargă mai departe și să-i calce tatălui său pe urme.

Chiar dacă tatăl său a trecut la neființă, o protejează mereu, astfel că mereu i-a trimis în cale lucruri bune și prieteni de ai săi care să o ajute pe cea care a rămas să îi îndeplinească visul.

Pe lângă prietenii tatălui său, Diana se bucură de sprijinul familiei, profesorilor și a tuturor celor care îndrăgesc muzica interpretată de aceasta, fiind vorba aici, atât de muzică populară, cât și alte genuri, Diana reușind să aibă un repertoriu vast.

Începând cu anul 2011, Diana face parte din Grupul vocal „Florile Bihorului”, paralel activând ca dansatoare la Ansamblul „Bihorul”, instructor Ioan Silaghi.

Bianca Popa

„Mă numesc Popa Bianca Diana, sunt din Oradea, m-am născut în 16 iunie 2002 și sunt elevă în clasa a VIII-a la Liceul de Arte Oradea.

Am început să cânt muzică populară din clasa a III-a - de la 8 ani la Palatul Copiilor și Elevilor din Oradea, prof. Gal Anamaria, cu piese de joc din repertoriul d-nei Florica Bradu: “Doamne greu mă-ncearcă un dor” , apoi piesa “Binșeniță, Binșeniță” a d-nei Voichița Mihoc. Am doinit la concursuri doina “ De-ași fi pasăre să cânt” (Maria Haiduc) și doina “Săraca mamă cu fete”(Felicia și Simona Costin).

Începând din cls. a VI-a, am început să mă pregătesc mai intens cu d-na prof. Bonțu Aurica, iar din cls. a VII-a m-am transferat la Lic. de Arte Oradea, unde mă pregătesc și în prezent cu d-na prof. Aurica Bonțu, renunțând la Palatul Copiilor din lipsă de timp, deoarece la liceu învăț și instrumente: clarinet și pian.

Tot în concursuri am doinit „Cine-mi aude gura” și „Scumpă m-o ținut maica” a regretatei Florica Ungur. Ca și piese de joc am cântat: ”Da când îi badea pa vale”, „Horire-as horile-mi vin”, din repertoriul Floricăi Ungur, apoi „Bihoreancă-s bine-mi șede” din repertoriul Otiliei Haragoș și două piese din repertoriul personal: „Am vinit cu drag aci” și „Io-s fată dâן Roșia”. Tot în repertoriul personal am reușit în vacanța de vară să îmi adun alte două piese: pă picior – „Joc dâן Valea Crișului” și polca – „Mi-o făcut maica gura”, piese culese de mama mea de la bătrânii din com. Roșia.

Mie îmi place foarte mult muzica populară, iubesc folclorul și tot ce este autentic, de valoare, începând de la portul popular și nu în ultimul rând doinele, care „mă ung la inimă”.

Am participat la emisiuni televizate, dintre care: la Next Star - Antena 1, la Favorit TV, la Hora TV, precum și la diferite concursuri unde am luat următoarele premii:

- Locul I - Festivalul Național de Folclor, ed. I “Mamaia Copiilor”, Constanța, septembrie 2015;
- Locul III - Festivalul Național Concurs de Muz. Populară “Ion Petreuş”, Baia Mare, iunie 2015;
- Locul I – Concursul “Rozmarin în colțul mesii”, Medieșul Aurit, Satu Mare 2015;
- Locul II – Concursul “Artist de Bihor”, Oradea, septembrie 2014;
- Marele Premiu – Concurs Naț. de interp. vocală și dans “Floare de Lotus”, Oradea, iunie 2014;
- Mențiune I - Festivalul Naț. de Muz. Ușoară și Populară “Cununa Petrolului”, Moreni, iunie 2014;

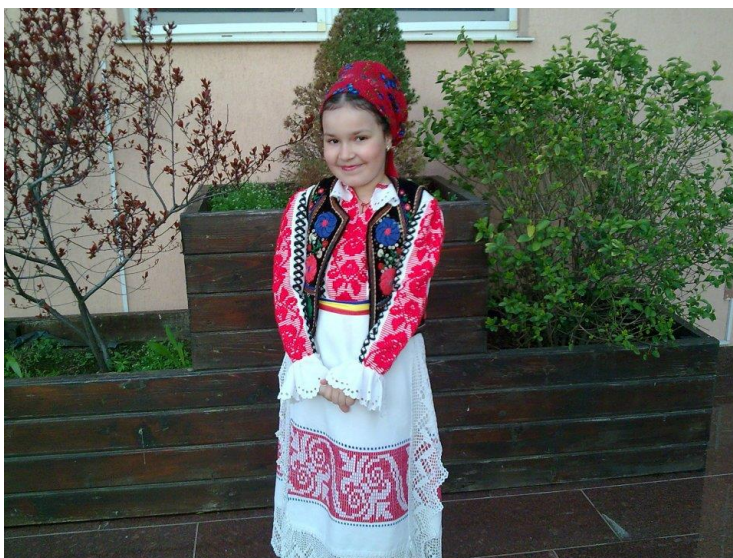
- Mențiune - Festivalul Național Concurs de Muz. Populară "Ion Petreuş", Baia Mare, iunie 2014;
- Mențiune - Festivalul Muzical "Lira", Tăuți Măgheruș, nov. 2013;
- Marele Premiu – Festivalul de Folclor "Tinere Speranțe", Gherla, oct. 2013;
- Mențiune - Festivalul Internaț. de Folclor "Așa-i jocul pe la noi", Arad, mai 2013;
- Premiul III – Concursul Național de Folclor "Tinere talente", Șimleul Silvaniei, mai 2013;
- Premiul II – Festivalul de Folclor "Tinere Speranțe", Gherla, nov. 2012;
- Locul I – Concursul Interjud. de muz. vocală și instr. pt. copii „Greierașul vesel”, Lugoj, mai 2011;
- Premiul I – Concursul Jud. de muz. populară "Plaiuri Bihorene", Oradea, iunie 2011;
- Premiul II – Concursul Interjud. de muz. populară "Plaiuri Bihorene", Oradea, iunie 2010.

Eu îmi doresc să devin o mare cântăreață de muzică populară, să duc folclorul românesc mai departe, acolo unde-i este locul, la loc de cinste. Nu-mi pot imagina viața fără muzică populară. Vreau să urmez cursurile la Facultatea de Muzică, ca și marii interpreți de folclor, îmi plac mult cântecele din repertoriul regretatelor Florica Ungur, Elisabeta Pavel, Sofia Popa, precum și cântecele d-nelor Maria Sidea, Cornelia Covaciu, Florica Bradu, Otilia Haragoș.

Din alte zone îmi plac cântecele regretatelor Maria Latărețu, Valeria Peter Predescu, Titiana Mihali, precum și cântecele lui Achim Nica, Mariana Deac, Veta Biriș, Nicolae Sabău, Lia Lungu, Elena Roizen, Sofia Vicoveanca.

Giulia Țeț

Un copil cuminte și ascultător, încă de la grădiniță fiind un exemplu bun pentru toți copiii, este Paula Giulia Țeț, n. 17 iulie 2002.

Pe lângă talentul moștenit din partea mamei, Giulia se mândrește cu moștenirea talentului și din partea tatălui, familie din care face parte Daniel Șandro (Titi), dansator la Ansamblul Artistic Profesionist Crișana din Oradea.

Alături de aceste calități, Paula este o tânără care promite mult, începând să cânte încă de la o vârstă fragedă (4 ani), când părinții hotărâsc să o înscrie la Palatul Copiilor și Elevilor din Oradea.

Pentru ca talentul să îi fie descoperit, Giulia a fost supusă unor probe de ascultare de către profesorul Fluieraș

de la Palatul Copiilor și Elevilor Oradea. Având o voce plăcută, dar ușor timorată, profesorul Fluieraș a hotărât să o instruiască, astfel că Giulia a devenit o altă elevă de-a prof. Fluieraș.

Pe lângă orele de canto popular, Giulia studiază în paralel pianul, prof. Adrian Gligor, ulterior rămânând sub îndrumare profesorului Petre Șinca.

În prezent, Giulia a rămas spre a-i fi „șlefuit” glasul de către Anamaria Gal, la Palatul Copiilor și Elevilor din Oradea, sub îndrumarea căreia participă la diverse concursuri unde a obținut premii precum:

- Diplomă de merit – Festivalul concurs „Varietăți bihorene” – Oradea 2008;
- Mențiune – Festival concurs „Plaiuri bihorene” – Bihor, 2010;
- Premiul II – Festival concurs „Plaiuri bihorene” – Bihor, 2011;
- Premiul II – Festival concurs „Greierașul Vesel” – Lugoj, 2011;
- Concurent la Tezaur Folcloric „Muguri de Tezaur” – Oradea 2012;
- Premiu pentru autenticitatea costumului – Festivalul „Muguri de dor”;
- Premiul II – Festival concurs „Vă horim horile noastre”, secțiunea doină;
- Premiul Special – Festival concurs „Cununa Petrolului”, 2015;
- Mențiunea I – Festival Național „Floare de Lotus”, Oradea 2015;
- Diplomă de participare – Festival Concurs „Mamaia Copiilor” – Mamaia 2015.

Are un repertoriu vast, îndrăgind în special doinele Floricăi Ungur dar și a Floricăi Bradu, de-a lungul anilor, reușind să își imprime cinci cântece proprii (aranjament muzical Dan Moisa, text: bunica Giuliei).

Cristina Georgiana Nistor

Este elevă în clasa a VII-a la Liceul de Artă Oradea, secția flaut (n. 17 octombrie 2002).

Fiind pasionată de muzica populară, părinții decid să o dea la cursuri de canto din cadrul Palatului Copiilor și Elevilor din Oradea unde o are coordonator pe prof. Anamaria Gal.

Avea doar 8 ani când a urcat prima oară pe scenă, interpretând melodia „M-am băgat la voi în casă” din repertoriul Floricăi Zaha. La vârsta de 11 ani înregistrează primul ei cântec „Cât îi țara-n lung și-n lat”, prin acest cântec ea arătând frumusețile jocului și portului popular bihorean. Văzând că iubește tot ce ține de tradițiile populare, se înscrie și la dansuri populare, din anul 2013 făcând parte din Ansamblul „Bihorul” instructor coregraf Ioan Silaghi.

Repertoriul său este unul bogat, iubind cântecele Otiliei Haragoș, Simonei Costin, Vioricăi Flintașu, Mariei Haiduc. Cu melodii din repertoriul acestora Cristina,

participă la spectacole locale, dar și la concursuri, obținând premii precum:

- Locul II – Concurs Național de Interpretare Vocală „Floare de Lotus” Oradea 2013;
- Premiul de participare – Festivalul de Folclor „Tinere Speranțe” Gherla 2013;
- Mențiune – Festivalul Național de Muzică „Lira” Maramureș 2014;
- Locul II – Festivalul Național de interpretare vocală „Capitala Muzicală” Sibiu 2015;
- Locul I – „Datini și Obiceiuri din Străbuni Lăsate” Cluj Napoca 2014.

Alexia Rukmina Moraru

O altă reprezentantă a zonei Beiușului este și Alexia Moraru (n. 27 martie 2003), originară din satul Finiș, stabilită împreună cu părinții în Oradea. Alexia este una dintre cele mai reprezentative figuri ale satului de unde provine, bunicii săi fiind cei care au îndrumat-o pe calea cântecului popular bihorean, ducând astfel mai departe tradițiile și costumele populare ale zonei pe care o reprezintă.

La vârsta de 8 ani, părinții hotărâsc să o înscrie la Palatul Copiilor și Elevilor din Oradea, secția canto popular, prof. Anamaria Gal, unde începe să acumuleze cunoștințele necesare pentru a participa la diverse evenimente culturale, dar și concursuri, unde obține premii, precum:

- Premiul II – Concurs național „Floare de Lotus” – Oradea;
- Premiu de participare – Concurs local „Basme Românești”.

Începând cu anul 2012, Alexia face parte din Grupul vocal „Florile Bihorului”, alături de care participă la diverse concursuri și spectacole, totodată activând ca dansatoare într-unul din ansamblurile coordonate de instr. Mircea Dărăban.

Sub atenta îndrumare a profesoarei sale, a părinților și bunicilor săi, Alexia reușește să își îmbogățească repertoriul cu primul său cântec, cântec care de altfel este compus de bunicii săi, „Acesta-i joc de la Bihor”, alături de care interpretează cântece ale solistelor pe care le îndrăgește: Voichița Mihoc, Daniela Rada, Florica Zaha, Anamaria Gal, Simona Costin, dar și Laura Lavric.

Alexandru Florian David

Alexandru (n. 20 decembrie 2003) a debutat pe scenă la doar 7 ani ca dansator la Ansamblul Folcloric „Bihorul”, condus de Ioan Silaghi, participând la diferite festivaluri din Oradea, serbări ale comunelor, dar și la festivaluri mai mari, ca și „Festivalul Inimilor” de la Timișoara, Festivalul “Flori de pe Arieș” de la Câmpia Turzii.

A mai participat și la emisiunea “Românii au talent”, filmări pentru Etno TV, Favorit TV, a marcat și o colaborare ca dansator al Ansamblul Folcloric „Ulpia” din Oradea, participand și cu acesta la diferite manifestări cu prilejul zilelor comunelor și la emisiuni televizate la Hora TV.

În 2014, datorită faptului că îndrăgește foarte mult muzica populară și obiceiurile strămoșești, decide să înceapă să cânte, îndrumat fiind de bunul său prieten Ionel Călin Ban.

Debutul pe scenă ca și solist l-a avut în 2014, alături de Ansamblul „Stelele Bihorului”, cu ocazia zilelor comunei Avram Iancu. Alături de Ansamblul „Stelele Bihorului” a participat și la emisiuni televizate la Hora TV, radio Favorit FM și la Festivalul Vinului din Oradea.

A colaborat și cu Ansamblul „Floare Mândră de pe Criș” din Tileagd și este colaborator al Ansamblului “Cununița” din Beiuș condus de dna. Daniela Rada, cu acesta participând și la Festivalul-Concurs “Mândru-i cântecu-n Bihor”.

În prezent este membru al Ansamblului “Nuntașii Bihorului”, alături de care a participat la Târgul Meșterilor Populari.

A participat, alături de grupul de colindători de la Liceul Teoretic Onisifor Ghibu la Concursul Județean de Colinde și Obiceiuri de Craciun, unde a obținut premiul III, precum și la Festivalul-Concurs Național “TRADIȚII ȘI OBICEIURI POPULARE ROMÂNEȘTI” – ediția a IV-a, unde a obținut premiul al II-lea, în urma acestuia rezultând și colaborarea cu Ansamblul Folcloric „Cununița” din Beiuș, Repertoriul încercând să și-l culeagă din zona satului Tășad, de unde îi sunt străbunii din partea mamei.

„Muzica este un mod de relaxare. Cu ajutorul cântecelor te exprimi, exprimi sentimente, stări. Cântecul popular mă duce cu gândul la strămoșii poporului meu, la bătrânii din satul meu care povestesc cat de frumos se păstra obiceiurile în trecut, cum se făcea șezători, hore,

nunțile, cum erau obiceiurile de la sărbătorile de iarna. Cântecul este de fapt un fel de trăire. Cel mai frumos lucru ar fi pentru mine pe drumul pe care l-am ales în folclor să pot să duc mai departe obiceiurile strămoșești, cântecele autentice și portul popular.”

Cătălin Bulgaru

Cătălin s-a născut la data de 12 martie 2004, în localitatea Oradea. Încă de la primele sale luni din viață, părinții și-au dat seama ca băiatul lor iubește muzica populară, deoarece de fiecare dată când auzea muzică de acest gen, se vedea bucuria pe fața sa.

La vârsta de 6 ani, bunica sa Florica și bunicul Nelu (Ioan) s-au hotărât să-l ducă la Palatul Copiilor și Elevilor ca să-l înscrie la dansuri populare. Este dansator în Ansamblul Folcloric „Florile Bihorului” de la Palatul Copiilor și Elevilor, având-o coregraf pe Negrău Floare. Auzindu-l cum face strigăturile de la dansuri, d-na Florica l-a îndrumat spre canto popular, așa că de la vârsta de 7 ani face parte din grupul vocal „Florile Bihorului” sub îndrumarea d-nei Anamaria Gal.

Cătălin este un băiat hotărât, muncitor, ambițios, vesel, cuminte, dar și independent, motiv pentru care a participat la numeroase concursuri școlare, festivaluri naționale și internaționale de folclor, atât cu dansurile cât și cu canto, unde a obținut câteva premii cu care se mândrește. Dintre acestea, enumerăm câteva legate de canto:

- Locul II - Festivalul Național de Folclor pentru Copii „Crai Nou”, Brașov - 3-5 Iulie 2015;

- Diplomă Locul II - Festivalul Naț. de Interpretare Vocală și Dans „Floare De Lotus”, Oradea, 13 Iunie 2015;
- Locul II - Festivalul Internaț. de Folclor pentru Copii „Am fost ș-om fi”, Sighetu Marmăției, 8-10 Mai 2015;

- Locul I - Grupul Vocal „Florile Bihorului” la Festivalul de datini și obiceiuri de Crăciun și Anul Nou – pentru diversitatea repertoriului – Oradea, 16 Decembrie 2014;
- Diplomă de Merit „Descoperă-te pe tine”, Oradea, 11 -21 August 2014;
- Locul I - Festivalul Național de Folclor pentru Copii „Crai Nou” Brașov, 28-30 Iunie 2014;

- Locul II - Festivalul Național de Folclor și Meșteșuguri Tradiționale „Pe fir de baladă”, Târgu Jiu, 16-18 Mai 2014;
- Locul II - Festivalul Național de Folclor și Meșteșuguri Tradiționale, 16-18 Mai 2014;
- Locul I - Festivalul Național de Interpretare Vocală și Dans „Floare De Lotus”, Oradea, 8 Iunie 2013;
- Locul I - Festivalul Internațional de Folclor „Așa-i jocul pe la noi”, Arad, 18-20 Mai 2013;
- Locul II - Festivalul Național de Folclor și Meșteșuguri Tradiționale „Pe fir de baladă”, Târgu Jiu, 25-27 Mai 2012;
- Locul I - Festivalul Internațional de Folclor „Așa-i jocul pe la noi”, Arad, 19-21 Mai 2012;
- Participare la manifestările organizate cu ocazia Zilei Internaționale a Copilului; spectacole organizate de Orășelul Copiilor cu prilejul Toamnei Orădene; spectacol de Ziua Europei; participarea la Zile comunale.

Îi plac cântecele Floricăi Duma, dar și ale lui Cornel Borza, aceștia fiind și modelele pe care Catalin dorește să le urmeze.

Dalia Bodiu

Anda Dalia Bodiu (n 08 aprilie 2004) este elevă în cls. a-V-a la Școala Generală „Oltea Doamna” din Oradea, până în clasele I-IV urmând cursurile aceleiași școli, cu rezultate foarte bune la învățătură.

Dalia poate fi descrisă ca fiind un copil vesel, extrovertit, sociabil, ambițios, cu o personalitate puternică,

bucurându-se totodată de aprecierea și susținerea colegilor de clasă și a profesorilor ei.

Pasiunea pentru muzica populară și-a descoperit-o în cadrul familiei, ascultând muzică de acest gen împreună cu părinții. Deși nici unul dintre membrii familiei sale nu a urmat o carieră muzicală, totuși, în familia Daliei atât bunicul patern cât și mama acesteia au aptitudini vocale.

Datorită pasiunii pentru muzică, părinții au înscris-o pe Dalia în anul 2013, la cercul de canto popular, din cadrul Palatului Copiilor din Oradea, sub îndrumarea profesoarei Anamaria Gal.

Între rezultatele obținute la concursurile la care a participat până în prezent, putem enumera:

- Premiul III pentru implicarea în cadrul Festivalului-concurs „Basmelor Românești” orga-

nizat de Fundația „Analog - Participarea Tinerilor la Dezvoltare” din data de 01.06.2014;

- Premiul III - Concursul Național de Interpretare vocală și dans „Floare de Lotus”, ediția a-III-a - Oradea, 07.06.2014 ;
- Premiul III - Concursul Național de Interpretare vocală și dans „Floare de Lotus”, ediția a-IV-a, Oradea, 13.06.2015 ;
- Premiul I - Festivalul Internațional de Folclor și Meșteșuguri Artistice Tradiționale „Someș, cântecele tale”, Jibou, 30.08.2015.

Dintre interpreții de muzică populară din zona Bihorului, Dalia ascultă în mod deosebit muzica lui Cornel Borza, Florica Duma, Simona Costin și Felicia Costin, iar din alte zone folclorice ascultă interpreți precum: Cristian Pomohaci și regretata Ramona Fabian. Dalia se simte bine pe scenă și își dorește să devină cântăreață și să cânte alături de interpreți îndrăgiți de muzică populară, iar în viitorul apropiat Dalia va avea și primul ei cântec propriu, pe care îl va interpreta cu drag oriunde va merge.

Ștefania Andreea Cristea

Andreea are 11 ani (n. 2 iunie 2004), este elevă la Școala Generală nr. 16 din Oradea în clasa a-V-a , iar din anul 2012 face parte din Grupul Vocal „Florile Bihorului” al Palatului Elevilor și Copiilor din Oradea, condus de doamna profesoară Anamaria Gal și din Ansamblul de dansuri populare „Lioara”, condus de Mircea Dărăban.

De mică a avut înclinații artistice. La vârsta de 5 ani a participat la primul concurs de dansuri „Cupa Grădinițelor”, unde a luat locul I pe județ. De aici a început

dragostea de muzică și dansuri populare. A început cu dansurile populare la Ansamblul „Florile Bihorului”, iar datorită faptului că a îndrăăit tot mai mult muzica populară, în special cea din zona Bihorului, s-a înscris la cercul de canto popular al Palatului Copiilor și Elevilor Oradea, sub îndrumarea atentă a doamnei profesoare Anamaria Gal.

La prima ei participare la un spectacol, a rămas foarte impresionată de scenă și public, iar după spectacol a afirmat că asta își dorește să facă toată viața.

Iubește foarte mult costumul popular, îl îmbracă cu plăcere, în special opincile.

Ca și orice iubitor de folclor, are câțiva interpreți îndrăgiți în special din zona Bihorului, cum ar fi Otilia Haragoș, Florica Zaha, și nu în ultimul rând cea care o îndrumă, Anamaria Gal, precum și interpreți din alte zone ale țării.

În prezent are și un cântec personal compus de dl Mitică Negrean, "Frunză legănată-n vânt", în care Ștefania ne arată din ce motive s-a apucat de cântat.

A participat și la câteva concursuri atât individual, dar și cu grupul unde a luat diferite premii:

- Premiul III - Festivalul Național „Floare de Lotus” în anul 2014;
- Mențiune la același festival, în anul 2015;
- Premiul II la Festivalul Național de la Râmnicu Vâlcea, în anul 2015;
- Premiul special la Festivalul de Interpretare „Sibiu - Capitală Muzicală”;
- Premiul I cu Grupul Vocal „Florile Bihorului” la festivalul „Sibiu - Capitală Muzicală”;
- Premiul I cu Grupul Vocal „Florile Bihorului”, la Festivalul Regional de Colinde „Datini și Obiceiuri din Străbuni lăsate” de la Cluj.

Oana Berdie

Oana s-a născut într-o frumoasă zi de iarnă, în municipiul Oradea (27 decembrie 2004).

O fire timidă, dar cu un glas puternic și pătrunzător, Oana ajunge la vârsta de 7 ani sub „tutela” prof. Anamaria Gal de la Palatul Copiilor și Elevilor din Oradea, alături de care descoperă și învață tainele muzicii populare.

Deși are doar 11 ani, poartă o dragoste aparte precesnelor, doinele, dar și cântecul popular propriu-zis, reușind să adune în repertoriul său diverse melodii, care o reprezintă și caracterizează, însă cea care o reprezintă cu adevărat este melodia din repertoriul personal, o polcă: „Până-i lume nu a fi/Om și nu-i plac-a hori/Că și mie-mi

place tare/Și vă cânt la fiecare/Hori mândri din Bihor/Pe plăcu oamenilor.”

Talentată și meticuloasă, Oana reușește de-a lungul anilor să participe la concursuri în toată țara, la care obține premii importante: „Mamaia copiilor” – 2015; „Floare de Lotus” – 2015; „Cununa Petrolului” – 2015; „The sound of music” – 2014, concursuri la care participă cu doine și melodii din repertoriul interpretelor Felicia Costin, Florica Ungur, Maria Haiduc, Voichița Mihoc, Otilia Haragoș, Violeta Gherman, Simona Costin.

Oana face parte din Grupul Vocal „Florile Bihorului”, alături de care are numeroase spectacole și concursuri locale și naționale.

Pe lângă dragostea pe care o poartă cântecului, fotografia este cea de-a doua ei „dragoste”, fiind pasionată de surprinderea unor momente și detalii pe care alți copii de vârsta ei nu le descoperă, prin fotografierea și vizitarea unor locuri deosebite, pitorești.

Urechea muzicală și dragostea pentru cântecul popular sunt moștenite de la bunicul său, aceste fiind un instrumentist de valoare, însă drumul Oanei în calea cântecului a început încă din perioada grădiniței, când, la fiecare serbare umplea sufletul părinților și profesorilor de emoție, interpretând melodii populare din zona Bihorului.

Chiar dacă pe viitor își va alege o altă meserie, mutica rămâne pentru Oana, un lucru de preț, fără de care nu ar putea trăi.

Dragoș Mihai Negruțiu

Dragoș Mihai s-a născut la data de 28 ianuarie 2005 în Oradea. Până la vârsta de un an a crescut în Oradea alături de părinți, iar după acea vârstă când mama a reînceput serviciul, a fost crescut de bunicii materni în localitatea Șimleu Silvaniei, jud. Sălaj. Bunicii din ambele părți au avut o prezență benefică în viața sa, însuflându-i valori morale și dezvoltarea încrederii în forțele proprii.

De la vârsta de 3 ani a frecventat Grădinița nr. 45 din Oradea, a urmat clasele primare în cadrul Colegiului Național "Iosif Vulcan" din Oradea, iar în prezent este elev în clasa a V-a în cadrul aceleași școli. A avut parte de o copilărie foarte frumoasă, având părinți și bunici care s-au implicat foarte mult în creșterea și educarea lui, oferindu-i toate cele necesare unui dezvoltări armonioase.

Este un copil isteț, dezinvolt, plăcut, empatic, afectuos, respectuos, ambițios și foarte sincer, responsabil, independent, care apreciază la rândului lui aceste calități la copiii și persoanele cu care intră în contact, fiind un fin observator al acestora. Îi place să-și petreacă majoritatea timpului în compania prietenilor, îi plac atât jocurile interactive cât și cele de inteligență, practicând cu plăcere înotul și handbalul.

Pasiunea pentru muzica populară a fost descoperită de la vârsta de 7 ani, Cornel Borza fiind interpretul de muzică populară preferat. Talentul muzical este moștenit atât de la tatăl său, care este preot, cât și de la bunica maternă, care face parte din corul Bisericii Ortodoxe din Șimleu Silvaniei, și de la unchiul matern, vocalist și chitarist într-o formație.

Dragostea pentru muzică i-a adus participarea la mai multe festivaluri și concursuri, inclusiv la concursul "Floare de Lotus", la ediția din data de 07.06.2014 a obținut Premiul I, iar la ediția din data de ediția 13.06.2015 - Mențiune.

Dragoș își dorește cu ardoare să bucure sufletele celorlalți cu muzica lui, să fie recunoscut pentru talentul său, să își pună amprenta în domeniul în care va alege să profeseze.

Denisa-Ioana Briscan

„Numele meu este Briscan Denisa-Ioana, sunt născută la data de 15.07.2005, în localitatea Oradea, sunt elevă a Liceului Teoretic “Onisifor Ghibu”. Fac parte din Grupul vocal “Florile Bihorului”, unde îmi dezvolt și aptitudinile vocale, prin orele de canto predate de prof. Anamaria Gal, fiind în același timp dansatoare a Ansamblului Folcloric cu același nume.

Pasiunea mea pentru muzica populară și dans popular am descoperit-o din clasa a II-a, când la insistențele dnei învățătoare, mama a hotărât să mă înscrie la cercul de canto popular al Palatului Copiilor și Elevilor - Oradea, iar un an mai târziu la Cercul de dansuri populare, tot în cadrul aceleiași instituții, deoarece am început să îndrăgesc mai mult această pasiune.

În acești ani, am reușit să particip la diferite evenimente care au fost importante pentru mine, și anume:

- Participare la emisiunea „Veseliți-vă cu noi” - Hora TV, decembrie 2013;
- Participare în cadrul festivalului concurs „Basmele românești” organizat de fundația Analog - parcul Nicolae Bălcescu - Oradea, iunie 2014;
- Premiul I la dansuri populare la festivalul „Marmația” 2014 – Sighetul Marmației, 26-28 decembrie 2014;
- Premiul I – dansuri populare la Sighetul Marmației, 1-3 mai 2015;
- Premiul II - dansuri populare la concursul de la Târgul Jiu, 22-24 mai 2015;
- Mențiune - concursul național de interpretare vocală “Floare de Lotus”, 13 iunie 2015;
- Premiul III – dansuri populare la concursul de la Brașov, 3-5 iulie 2015;
- Participare la festivalul viorii cu goarnă “Dorel Codoban” – Roșia, 16 august 2015.

Am reușit să particip la aceste evenimente datorită doamnei prof. de canto popular Anamaria Gal, căreia îi mulțumesc pentru ajutor, răbdare, muncă, timp și susținere și datorită doamnelor prof. coregraf la dansuri populare Florica Negrău și Alina Mut.

Piese din repertoriul meu au fost atent alese de către doamna profesoară atât din repertoriul îndrăgiților artiști de muzica populară Simona Costin, Viorica Marc-Bulzan, Felicia Costin, Daniela Lele. În prezent am 4 cântece proprii și doresc să ajung la un număr cât mai mare de melodii personale.”

Andreea Petcu

Septembrie. Gândul te duce la frunzele ruginii care plutesc în aer ca un roi de fluturi, așternând pe jos un covor multicolor. Dar vremea toridă de la malul mării și mulțimea pestriță de pe faleză, îți arată că vara e încă stăpână pe literalul românesc.

Liniștea frumoasei seri de septembrie este străpunsă de o voce cristalină care se aude dinspre amfiteatrul din Mamaia. Trilurile unui frumos cântec popular umplu văzduhul, mulțimea ascultă vrăjită și izbucnește în aplauze. Dar cine este frumoasa româncuță de pe scenă care a vrăjit cu voce ei mulțimea? Este vorba despre Andreea Petcu, clujeancă stabilită în Oradea, cu ochi mari și pătrunzători, dar cu o voce de aur.

S-a născut într-o zi de Crăciun în anul 2005 în orașul Cluj-Napoca, însă copilăria și vacanțele și le-a petrecut în satul bunicilor din partea mamei. Pasiunea pentru muzică și tradițiile populare i-au fost insuflate de către mama și bunica sa, astfel că, la numai 4 ani și jumătate Andreea urca treptele Palatului Copiilor și Elevilor din Oradea, unde începe să cânte folclor, sub îndrumarea prof. Anamaria Gal.

Cuminte și ascultătoare, Andreea a început să evolueze frumos, ajungând la 9 ani să aibă un bogat palmares de premii obținute la numeroase concursuri și festivaluri, atât individual cât și cu grupul vocal „Florile Bihorului”, din care face parte. Interpreta ei preferată este regretata Florica Ungur, dar un loc aparte îl ocupă prof. Să Ana Maria Gal, care datorită talentului și dăruirii sale, insuflă elevilor săi dragostea pentru cântecul și tradițiile sale.

Pe lângă premiile obținute, Andreea a reușit în acest timp să aibă propriul cântec, un cântec reprezentativ, intitulat „M-o făcut măicuța iarna”.

Casiana Jurcuț Nicoară

„Numele meu este Jurcuț Nicoară Casiana, și din inima Bihorului vin să încânt inimile tuturor iubitorilor de folclor cu alese cântece. Născută la 08.02.2006 în Oradea, de mică am fost pasionată de muzică, în special de muzică populară, deoarece provin dintr-o familie în care muzica populară a fost ascultată și cântată foarte des, la diverse evenimente sau cu ocazia anumitor sărbători.

Pasiunea pentru tradiția populară am moștenit-o de la străbunici, bunici și părinți, aceștia practicând dansuri

populare în grupul de dans al satului, mai mult, bunicul meu, aflat la venerabila vârstă de 70 de ani, este un mare colindător în sat.

Din fragedă pruncie, de când aveam 2 ani, am început a fermeca sufletele apropiaților cu cântece populare precum “Descunună-mă părinte” tălmăcite cum numai eu știam să le cânt, iar cântecele Simonei Costin mi-au fost pe mai departe model, fapt ce i-a determinat pe părinții mei să facă un pas important în destinul meu ca artistă. Astfel, aceștia au hotărât să cultive minunatul talent într-un cadru organizat, la Palatul Copiilor prin intermediul

cursurilor de canto popular la clasa prof. Anamaria Gal. Clasa 1 am urmat-o la școala Onisifor Ghibu, unde, de asemenea, părinții mei au fost încurajați să susțină talentul și înclinația mea spre muzica populară.

Debutul pe o scenă a avut loc la concursul numit "Floare de Lotus", la două ediții ale acestui concurs obținând premiul II, iar la o ediție am obținut mențiune.

Reprezentările pline de tradiție și profunzime ale cântecului popular le aduc sub privirile spectatorilor în costume populare cu o vechime de peste 100 ani, de la străbunica, și vechi de 50 ani de la bunica.

Artiștii dragi sufletului meu, ale căror cântece îmi călăuzesc pașii sunt: Florica Duma, Simona Costin; sper să le calc pe urme și să ajung la fel de cunoscută și apreciată.

De puțin timp am început să practic și cu dansuri populare la Ansamblul "Vergelul", unde voi activa și ca solistă a acestui Ansamblu, în paralel cu orele de canto-popular, acestea îmbinându-se armonios."

Anamaria Sârb

„Mă numesc Anamaria Sârb, sunt născută în Oradea la data de 25.03.2006. Fiind în vârstă de 9, mă bucur de copilărie, având foarte multă energie profit de fiecare minut de joacă, împreună cu frățiorul meu mai mic Darius în vârstă de 3 ani; bineînțeles, școala este pe primul loc, fiind elevă în clasa a III a la Școala Generală Nr. 16 din Oradea, unde am parte de colegi foarte prietenoși.

Încă de la grădiniță mi-a plăcut să mă implic în toate activitățile care s-au desfășurat, participând ori de câte ori am avut ocazia. Este plăcut să vii acasă cu diverse diplome, câștigate pe merit prin implicarea mea.

- Diplomă de participare – Serbarea de sfârșit de an a grupei mici 03.06.2010, Grădinița nr. 53 din Oradea;
- Diplomă de participare – Atelierul de Arte Plastice din cadrul “Târgului de turism” 15-16 mai 2010, Consiliul Județean Bihor;
- Diplomă Proiect educațional - “Polițist pentru o zi” 11.11.2011, Grădinița nr. 53 din Oradea;
- Premiul I - Concurs Național pentru preșcolari “Piticot” noiembrie 2011, Grădinița nr. 53 din Oradea;
- Premiul I – Concurs Internațional “Cu Europa... la joaca - europreșcolarul”, Martie 2012, Grădinița nr. 53 din Oradea;
- Premiul I - Concurs Național pentru preșcolari “Piticot” mai 2012, Grădinița nr. 53 din Oradea;

- Diplomă – Concurs Interdisciplinar “Performer la școală și în viață” – Aprilie 2013, Școala Generală nr. 16 Oradea;
- Diplomă de merit – pentru Promovarea clasei – iunie 2013, Școala Generală nr. 16 Oradea;
- Diplomă Proiect educațional - “Prietenul meu polițistul” 02.04.2013, Școala Generală nr. 16 din Oradea;
- Diploma Concurs Internațional “Discovery” 2013, Școala Generală nr. 16 din Oradea;
- Locul I – Concurs Interdisciplinar “Performer la școală și în viață” – ediția a III - a 2014, Școala Generală nr. 16 Oradea.

Bunicii mei trăind la țară, am avut și am parte de momente foarte frumoase petrecute în mediul rural, satul fiind locul unde îmi petrec vacanțele, dar este și locul care mi-a atras atenția portului și muzicii populare românești. Mergând la evenimentele din sat, respectiv la Biserică de sărbători, am putut observa ce frumoase sunt costumele populare și muzica populară tradițională.

Mama a fost cea care m-a încurajat să încep orele de canto și dansuri populare la Palatul Copiilor din Oradea. Ascultând piese populare, pot spune că îmi place foarte mult cum le interpretează doamna prof. Anamaria Gal, pe care o admir foarte mult. Alți mari artiști pe care-i îndrăgesc sunt Floricile Bihorului, Cornel Borza, Corina Szatmari, Calin Ionel Ban, Maria Haiduc, Simona Costin, Felicia Costin, Adi Balint.

Am început să particip la diverse spectacole, concursuri, festivaluri de muzica populară cât și de dansuri populare, făcând parte din Ansamblul “Florile Bihorului”.

Premiile obținute sunt atât în cadrul grupului cât și pe individual.

- Diploma – Concurs de colinde “Parohia Ortodoxă Zorilor” – 30 decembrie 2012;
- Premiul I – Concurs de colinde “Parohia Ortodoxă Zorilor” – 30 decembrie 2013;
- Mențiune – Concurs Național de interpretare vocală și dans “FLOARE DE LOTUS” ORADEA – 7 iunie 2014;
- Diploma de merit – Tabăra de vară ocupațională “DESCOPERĂ-TE PE TINE” – între 11 - 21 august 2014
- Premiul I – Festivalul regional de colinde “DATINI ȘI OBICEIURI DIN STRĂBUNI LĂSATE” Oradea – 5 decembrie 2014;
- Premiul I PENTRU GRUPUL VOCAL FLORILE BIHORULUI – Festivalul de “DATINI ȘI OBICEIURI DE CRĂCIUN ȘI ANUL NOU” Oradea, 16 decembrie 2014;
- Premiul III – Concursul “VĂ HORIM HORILE NOASTRE” Asociația Grup Vocal Florile Bihorului – secțiunea DOINA 9 aprilie 2015;
- Locul I – Festivalul național de interpretare muzicală și dansuri populare “FLORI DE CÂNTEC ROMÂNESC” RÂMNICU VÂLCEA, 17 mai 2015;
- Locul II – Festivalul Național de folclor și meșteșuguri tradiționale “PE FIR DE BALADĂ” TÂRGU JIU, GORJ - 22-24 mai 2015;
- Locul III – Festivalul Național de folclor pentru copii “CRAI NOU” BRAȘOV, ediția a XII a – 3-5 iulie 2015;

- Premiul II – Concurs Național de interpretare vocală și dans “FLOARE DE LOTUS” ORADEA– 13 iunie 2015;
- Premiul I pentru GRUPUL FLORILE BIHORULUI – Festivalul Național Sibiu “CAPITALA MUZICALĂ” – secțiunea Grupuri muzică populară, SIBIU 10-12 septembrie 2015;
- Mențiune – Festivalul Național Sibiu “CAPITALA MUZICALĂ” – secțiunea individual – muzică populară, SIBIU 10-12 septembrie 2015.

Pe lângă toate aceste premii enumerate, alături de Grupul vocal „Florile Bihorului” din care fac parte de trei ani am participat la numeroase spectacole locale ducând mai departe frumusețea cântecului popular. Am reușit să-mi înregistrez 4 cântece personale două compuse de dna Felicia Costin, iar ultimele fiind lucrate cu dna Anamaria Gal. Cu ajutorul acestor melodii am reușit să obțin multe din premiile menționate și sunt mândră să le cânt oriunde am ocazia.”

Maria și Mădălin Miclăuș

Maria și Mădălin (născuți pe 15 august 2008, respectiv 18 iulie 2006) sunt doi frați talentați, iubitori de folclor, care reușesc să ducă mai departe cu mândrie talentul tatălui lor, violonistul Adrian Miclăuș.

Încă de la o vârstă fragedă (5 ani), Maria Alexandra Miclăuș frecventează cercul de canto popular, făcând parte din Grupul Vocal „Florile Bihorului”, prof. Anamaria Gal, însă de fiecare dată iese în evidență cu vocea sa caldă și plăcută, dar și cu ochii săi mari, negri.

Până la cei 7 anișori, Maria reușește să participe la numeroase spectacole, având un repertoriu frumos, cu numeroase cântece din Bihor și nu numai, dar și la concursuri de unde se întoarce de fiecare dată cu lauri:

- Premiul I – Concurs Național „Floare de Lotus” – Oradea 2015;
- Premiul I – Festival Internațional de Folclor și Meșteșuguri Populare „Someș, cântecele tale” – Jibou 2015.

Pe lângă frumoasa ei voce, se poate bucura și de un auz foarte bun, reușind încă de acum să distingă orice sunet natural cântat la pian.

Mădălin Florin Miclăuș este elev în clasa a IV-a, totodată urmând cursuri de pian și acordeon la Palatul Copiilor și Elevilor din Oradea, sub îndrumarea prof. Vălean Vlad.

Un copil deosebit, de altfel, ca și sora lui, Mădălin reușește și el să distingă orice sunet natural la pian, fiind unul dintre cei mai buni elevi ai profesorului Vălean.

Deși și-a dorit, la fel ca sora sa, să fie solist vocal, odată cu trecerea timpului, atât el, cât și profesorii săi, și-au dat seama că instrumentul e cel care îl reprezintă, de aceea, în prezent reușește cu mandrie și ușurință să o acompanieze pe sora lui.

Cei doi frați sunt mândria părinților și a bunicilor, dar și bucuria profesorilor care îi instruiesc, fiind o certitudine clară că folclorul este pe mâini bune.

Raluca Pop

Raluca (n. 27 august 2006) este elevă în clasa a III-a la Școala cu clasele I-VIII nr. 11 din Oradea, totodată făcând parte din Ansamblul de dansuri populare „Bihorul” instructor Ioan Silaghi. Din anul 2013 face parte din Grupul Vocal „Florile Bihorului” al Palatului Copiilor și Elevilor Oradea, coordonat de prof. Anamaria Gal.

Pasiunea pentru muzica și dansul popular a moștenit-o din familie la vârsta de 4 ani începând să practice dansuri sportive, iar mai apoi dansuri populare.

Petrecându-și foarte mult timp cu bunica (aceasta fiind o iubitoare a muzicii populare), i-a stârnit și ei dorința de a cânta, și astfel din 2013 a început cursurile de canto popular.

Pe lângă spectacolele organizate de Palatul Copiilor, Raluca a participat la numeroase festivaluri unde a obținut:

- Premiul II – Concursul Internațional „The sound of music” – Oradea;
- Mențiune – Festivalul Național de Interpretare „Sibiu Capitala muzicală” – Sibiu;
- Mențiune – Festivalul Național „Floare de Lotus” – Oradea.

Raluca este un copil care iubește ceea ce face, drept dovadă fiind primul cântec care este dedicat părinților: „Am părinți cum n-are nime”, totodată sperând și dorind să ajungă precum cele mai cunoscute interprete ale Bihorului.

Anastasia și Ștefan Păruș

Părinții Anastasiei și a lui Ștefan s-au cunoscut în duminica Paștilor a anului 2005 la Mănăstirea Oașa. După cinci luni a urmat căsătoria lor, Mănăstirea Oașa rămânând în sufletul poate cel mai important loc, locul în care s-au cunoscut, vizitând-o ori de câte ori au posibilitatea. După câțiva ani, au venit pe lume doi feți frumoși: Anastasia și Ștefan.

La mănăstire lumea mergea în costum popular, acolo fiind descoperită frumusețea tradițiilor țării noastre, unde părinții celor doi copii au hotărât să își orienteze copiii spre această latură, a folclorului. Au început cu dansurile populare, apoi canto popular asupra căruia au rămas până în prezent.

Anastasia (n. 21 decembrie 2006), un copil sensibil, altruist, cu mult curaj și atitudine, a moștenit atât culoarea ochilor cât și talentul stră-străbunicii ei din satul Rontău, pe care, din păcate o cunoaște doar din fotografii. Deși face canto de trei ani la clasa prof. Anamaria Gal, la Palatul Copiilor și Elevilor din Oradea, în prezent are o melodie proprie dedicată familiei (versurile aparținându-i Marianei Coroban, iar acompaniamentul muzical Mitică Negrean), însă interpretează cântece și din repertoriul altor interpreți, pe care îi apreciază.

Ștefan (n. 25 august 2008), un băiat isteț, carismatic și foarte prietenos a moștenit talentul și timbrul vocal de la bunicul din partea mamei, Bejan Petru din comună Gepiu, care era recunoscut pe o rază de 50 de kilometri că cel mai bun cântăreț bisericesc din zonă, având o voce puternică, gravă. A făcut studii muzicale în Cluj Napoca, și a slujit, cu vocea lui Biserica, timp de 70 de ani. Dorința părinților este ca Ștefan să nu irosească talentul primit și să-l înmulțească.

Perseverența și iubirea pe care o poartă cei doi copii folclorului, i se datorează în mare parte prof. Anamaria Gal, care a știut să-i atragă pe copii, în primul rând prin frumusețea sufletului ei și prin exemplul personal.

Denisa Ciuciu

Denisa Ciuciu s-a născut în data de 9 aprilie 2007, în Oradea, și este elevă în clasa a II-a la Grup Școlar „Vasie Voiculescu”.

Dragostea pentru cântecul și dansul popular, i-au fost insuflate din familie, din generație în generație, astfel că Denisa a început să îndrăgească tot ce ținea de tradiție și folclor.

În anul 2012, Denisa a început cursurile de canto popular, sub atenta îndrumare a prof. Anamaria Gal, totodată făcând parte din Grupul Vocal „Florile Bihorului” a Palatului Copiilor și Elevilor din Oradea, fiind o reprezentantă demnă a subzonei Crișului Repede.

Pe lângă spectacolele la care a luat parte, Denisa participă la numeroase concursuri, unde obține premii precum:

- Premiul II – la Festivalul Național „Floare de Lotus”- Oradea 2014;
- Premiul III – Concurs internațional „The sound of music” – Oradea;
- Premiul III – Festivalul Național „Floare de Lotus” – Oradea.

Denisa este o fată îndrăgită de toți cei care o cunosc, datorită vocii sale plăcute și a repertoriului său, având prima sa melodie înregistrată „Zi hidede cum îți spun”, acompaniament muzical Mitică Negrean.

Anne-Marie Popovici

De mică îi plăcea să cânte prin casă, de aceea bunicii săi au hotărât să o ducă la Palatul Copiilor și Elevilor din Oradea, unde au și înscris-o la cursul de canto, secția muzică ușoară, sub îndrumarea prof. Anamaria Gal. Pe atunci avea doar 3 ani și era în grupa mică la grădiniță, anul următor a începând să urmeze cursurile de canto, secția muzică populară, de atunci făcând parte din grupul vocal „Florile Bihorului”.

Anne este o fetiță ambițioasă, hotărâtă, independentă și luptătoare, motiv pentru care a și participat la numeroase concursuri naționale de folclor unde a obținut câteva premii cu care se mândrește:

- Locul I - Festivalul Național de interpretare „Sibiu capitala muzicală” - Septembrie 2015;
- Locul II - concurs național de interpretare vocală și dans „Floare de Lotus” - Iunie 2015;

- Premiul II - concurs internațional de muzică și dans „The sound of music” secțiunea muzica tradițională voce - Mai 2014;
- Locul III - Concurs Național de Interpretare Vocală și Dans „Floare de Lotus”;
- Diploma de participare - Festivalul de folclor „Tinere Speranțe” – Gherla, Octombrie 2014;
- Participare la manifestările organizate cu ocazia zilei internaționale a copilului – canto popular - în orașelul copiilor Oradea, Iunie 2013;
- Spectacol pentru participarea la manifestările organizate de Orașelul Copiilor cu prilejul „Toamnei Orădene”, Octombrie 2013;
- Participare la emisiunea „Veseliți-vă cu noi” - Hora TV, Decembrie 2013.

În acest an, a reușit să înregistreze o melodie personală intitulată „Așa-mi zice măicuța”, care îi aduce multe aplauze în spectacolele la care ia parte. Repertoriul ei este diversificat, cunoscând melodii din mai multe zone ale țării, dar sufletul ei rămâne tot la melodiile din zona Beiușului, zonă pe care o reprezintă și Anne.

Rareș Ivanov

Rareș Costin Ivanov este elev în clasa a II-a, la Școala Gimnazială nr 11 din Oradea (n. 31 iulie 2007).

A început să cânte la vârsta de 5 ani, vârstă de la care este sub îndrumarea prof. Anamaria Gal, la Palatul Copiilor și Elevilor din Oradea, alternativ urmând cursul de pian având ca și profesor pe Dobrea Marius, însă la fel de mult iubește dansul popular și teatrul. Încă de pe acum se cunoaște puterea și acuratețea vocii sale, drept dovada

fiind și curajul în abordarea unor piese cunoscute ale interpreților bihoreni și îndrăgiți de acesta: Cornel Borza și Leontin Ciucur.

Deși în vârstă de doar 8 ani, Rareș este stăpân pe calitățile sale vocale, pe care le folosește cum știe mai bine, de fiecare dată având prezență scenică deosebită și un costum autentic pe care îl poartă cu mândrie.

Repertoriul sau bogat cuprinde melodii din Bihor, dar și din alte zone, precum și o melodie proprie „Tulai Doamne ce-o ști fi?” (text: Mariana Coroban, acompaniament muzical Mitică Negrean).

Pe lângă melodiile pe care le interpretează, Rareș a acumulat câteva premii:

- Premiul III – Festivalul Național de interpretare vocală și instrumentală „Floare de Lotus” – Oradea, 2012;
- Premiul II – Trofeul Fulgilor de Nea – Oradea 2013;
- Premiul I – Festivalul Național de interpretare vocală și instrumentală „Floare de Lotus” – Oradea, 2013;
- Mențiune – Festival muzical „Lira” – Maramureș, 2014;
- Premiul III – Festivalul internațional Hermanstud – Sibiu, 2014;
- Premiul I – Festivalul internațional „Asta-i jocul pe la noi” – Arad, 2014;
- Premiul I – Festivalul Național de interpretare vocală și instrumentală „Floare de Lotus” – Oradea, 2015;
- Premiul II – Festivalul internațional de muzică populară „Mugurelul” – Dorohoi 2015;
- Premiul II – Festivalul de folclor „Mamaia copiilor” – Constanța 2015.

Deși are doar 8 ani, știe ca prin muncă și devotament poate ajunge ceea ce-și dorește, și anume un interpret consacrat a muzicii populare din Bihor.

Maria Raluca Cseke

Odată cu primii pași, a dovedit o sensibilitate aparte pentru muzică și dans. Fire veselă, sociabilă, adoră de mică să fie în centrul atenției și, mai târziu, pe scenă.

Începând cu grupa mică, urmează cursurile opționale de gimnastică și dans, iar la vârsta de 5 ani este acceptată la Cercul de canto popular al Palatului Copiilor Oradea, condus de prof. Anamaria Gal. Talentul pedagogic al profesoarei sale, precum și dragostea ei pentru copii, o ajută pe Maria să dezvolte talentul moștenit. Bunica maternă a cântat în corul Bisericii, iar bunica paternă era recunoscută pentru vocea ei caldă și frumoasă. Tatăl Mariei a cântat în tinerețe într-o formație, iar fratele ei studiază pianul de la 5 ani, fiind recomandat pentru Liceul de Artă.

Frecventarea cusurilor Cercului de canto popular îi aduc Mariei posibilitatea de a cânta pe scenă la diverse și numeroase spectacole și concursuri.

Așa obține diferite premii, cum ar fi:

- Premiul II – Concursul Internațional de Muzică și Dans „The sound of music”, 10 mai 2014;
- Premiul II – Concursul Național de Interpretare Vocală și Dans „Floare de Lotus”, 7 iunie 2014;
- Premiul I – Festivalul Regional de colinde „Datini și obiceiuri din străbuni lăsate”, Cluj-Napoca, 5 decembrie 2014;
- Premiul I – Festivalul de Datini și Obiceiuri de Crăciun și Anul Nou, 16 decembrie 2014;
- Diplomă de merit – moment artistic prezentat la Ziua Voluntarului Caritas Oradea în decembrie 2014;
- Premiul III – Concursul Național de Interpretare Vocală și Dans „Floare de Lotus”, 13 iunie 2015;
- Premiul I – Concursul „Vă horim horile noastre”, 9 aprilie 2015;
- Premiul I – Festivalul Internațional „Someș, cântecele tale”, Jibou, 30 august 2015.

În decembrie 2013, Grupul Vocal “Florile Bihorului”, grup înființat și coordonat de prof. Anamaria Gal, din care face parte și Maria, participă cu un spectacol de colinde în direct la emisiunea „Veseliți-vă cu noi” la Hora TV . Tot acum grupul lansează CD-ul de colinde „Deschideți porțile mari”, în care copiii interpretează colinde autentice din Bihor. În anul 2014, d-ra prof. pregătește și lansează cu elevii din cadrul grupului CD-ul de cântece populare bihorene “Bihoreni, haidați la joc”.

Mădălin Sturz

Născut în Oradea, la 11 mai 1997, dar cu rădăcini pe Crișul Repede, în Tileagd, Mădălin Sturz este elev al Liceului de Arte orădean. Studiază vioara de la vârsta de 13 ani, cu prof. Petre Șinca. Tot cu același profesor a lucrat și la Palatul Copiilor, cu al cărui ansamblu folcloric a apărut și pe scenă, și într-un turneu prin țară, turneu care s-a bucurat de un real succes, copiii Ansamblului "Lioara" fiind apreciați inclusiv la București.

Pasiunea pentru cântecul popular o moștenește de la tatăl său, care i-a fost și prima "călăuză" în lumea muzicii și a folclorului, iar dascălii de excepție de la Palat și Liceul de arte i-au sedimentat dragostea și truda pentru perfecționarea interpretării și alegerea repertoriului.

Colaborează cu mai multe ansambluri - "Lioara" (Oradea), "Moșuț" (Vadu Crișului), dar și cu Taraful "La obârșii, la izvor" (Oradea), bucurându-se de aprecierile și încrederea conducătorului acestuia, Nelu Rus.

*

Vrem, nu vrem, trebuie să revenim la Emilia Comișel: într-adevăr, Bihorul este o adevărată "fabrică" de soliști de muzică populară, un izvor viu pentru păstrarea și promovarea tradiției, dovadă și această "pepinieră" pe care am adus-o în fața dumneavoastră.

Addenda fotografică

